



**Извјештај ревизије учинка  
УСКЛАЂЕНОСТ СРЕДЊЕГ ОБРАЗОВАЊА СА ПОТРЕБАМА  
ТРЖИШТА РАДА**

**Број: РУ 004-20**

**Бањалука, новембар 2021. године**



## САДРЖАЈ

<b>ЗАКЉУЧАК РЕВИЗИЈЕ УЧИНКА .....</b>	<b>1</b>
<b>ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА .....</b>	<b>2</b>
<b>ПРЕДГОВОР.....</b>	<b>3</b>
<b>РЕЗИМЕ .....</b>	<b>5</b>
<b>1. УВОД.....</b>	<b>7</b>
1.1. Позадина и мотиви ревизије.....	7
1.2. Предмет ревизије и ревизорска питања .....	9
1.3. Дизајн и методолошки оквир ревизије .....	9
1.3.1. Обим и ограничења ревизије.....	9
1.3.2. Извори ревизорских доказа .....	10
1.3.3. Методе прикупљања и анализе ревизорских доказа .....	11
1.3.4. Критеријуми ревизије .....	12
1.4. Садржај и структура извјештаја .....	13
<b>2. ОПИС ПРЕДМЕТА РЕВИЗИЈЕ .....</b>	<b>15</b>
2.1. Карактеристике предмета ревизије .....	15
2.2. Институционалне улоге, надлежности и одговорности .....	16
2.3. Правна регулатива карактеристична за подручје и предмет ревизије .....	17
<b>3. НАЛАЗИ.....</b>	<b>20</b>
3.1. Поступци креирање политика и планова уписа.....	20
3.1.1. Уписне политике Министарства просвјете и културе .....	20
3.1.2. Поступци доношења приједлога планова уписа у средњим школама .....	21
3.1.3. Поступак Министарства просвјете и културе у доношењу Плана уписа .....	22
3.2. Заснованост планова уписа и датих мишљења .....	25
3.2.1. Заснованост планирања на нивоу средњих школа .....	25
3.2.2. Заснованост планирања Министарства просвјете и културе .....	33
3.3. Реализација планова уписа .....	39
3.3.1. Реализација укупног плана уписа.....	39
3.3.2. Реализација плана уписа по јединицама локалне самоуправе .....	41
3.3.3. Реализација уписа у дефицитарна занимања .....	43
3.3.4. Реализација уписа по средњим стручним школама .....	44
3.3.5. Реализација планова уписа по струкама и занимањима .....	49
<b>4. ЗАКЉУЧЦИ.....</b>	<b>52</b>
<b>5. ПРЕПОРУКЕ .....</b>	<b>55</b>
<b>6. ПРИЛОЗИ УЗ ИЗВЈЕШТАЈ.....</b>	<b>59</b>



## **ЗАКЉУЧАК РЕВИЗИЈЕ УЧИНКА**

### **"УСКЛАЂЕНОСТ СРЕДЊЕГ ОБРАЗОВАЊА СА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА"**

Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске је, на основу Закона о ревизији јавног сектора Републике Српске, а у складу са ISSAI стандардима ревизије за јавни сектор, провела ревизију учинка "Усклађеност средњег образовања са потребама тржишта рада".

Основни циљ ове ревизије јесте давање одговора на питање ефикасности поступака креирања уписних политика, планова уписа ученика за стручна занимања у средњим школама и реализације планова уписа у циљу њихове усклађености са потребама тржишта рада.

Ревизијом су обухваћени Министарство просвјете и културе, јединице локалне самоуправе и средње школе.

Временски период обухваћен овом ревизијом представљају три школске године: 2018/2019, 2019/2020 и 2020/2021.

Резултати ревизије приказани су у овом Извјештају.

Проведена ревизија је показала да кроз поступке припреме, планирања и реализације уписа у средње стручне школе није осигуран потребан ниво ефикасности проведених активности ни очекивани ниво усклађености уписа са потребама тржишта рада.

Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске је, у складу са одредбама Закона о ревизији јавног сектора Републике Српске, доставила Нацрт извјештаја институцијама обухваћеним овом ревизијом.

На Нацрт извјештаја је Министарство просвјете и културе доставило коментаре који нису уважени. Остале институције обухваћене ревизијом су се изјасниле да немају примједби.

Кончан извјештај достављен је свим институцијама којим се, у складу са Законом о ревизији јавног сектора Републике Српске, овакав извјештај треба упутити. Извјештај ће бити доступан јавности путем интернет странице Главне службе за ревизију јавног сектора Републике Српске, [www.gsr-rs.org](http://www.gsr-rs.org).

Извјештај садржи препоруке упућене Влади Републике Српске и Министарству просвјете и културе, јединицама локалне самоуправе и средњим школама. Провођењем ових препорука могуће је учинити ефикаснијим поступке креирања уписних политика, планова уписа и њихову реализацију.

Главни ревизор донио је Одлуку да се проведе ова ревизија учинка. Ревизију је провео ревизорски тим у саставу Роса Умићевећ и Ангелика Кос.

Главни ревизор

Јово Радукић, с.р.





## ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

РС	Република Српска
БиХ	Босна и Херцеговина
Влада	Влада Републике Српске
ГСРЈС РС	Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске
Закон	Закон о средњем образовању и васпитању
Стратегија	Стратегија развоја образовања Републике Српске за период 2016-2021. године
МПК	Министарство просвјете и културе
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЗЗ	Завод за запошљавање Републике Српске
СШ	Средња школа
ДЗ	Дефицитарно занимање
Комисија	Комисија за креирање уписне политике
ПК	Привредна комора Републике Српске
План уписа	План уписа у први разред средњих школа као прилог Правилнику о плану уписа
ЈУ	Јавна установа
СШЦ	Средњошколски центар
ОШ	Основна школа
ССС	Средња стручна спрема
КМ	Конвертибилна марка



## ПРЕДГОВОР

Према ISSAI оквиру ревизије, ревизија јавног сектора подразумева три врсте ревизије: ревизију финансијских извјештаја, ревизију усклађености и ревизију учинка.<sup>1</sup>

Ревизије учинка које проводе врховне ревизорске институције су независна, објективна и поуздана испитивања владе, владиних и других институција јавног сектора, односно програма, активности и процеса у надлежности владе и владиних институција у погледу економичности, ефикасности и ефективности. Принципи економичности, ефикасности и ефективности могу се дефинисати на сљедећи начин:<sup>2</sup>

- Принцип економичности подразумева свођење трошкова ресурса на најмању могућу мјеру. Кориштени ресурси требају бити на располагању правовремено, у одговарајућој количини и уз одговарајући квалитет те по најбољој цијени.
- Принцип ефикасности подразумева најбоље могуће искоришћавање расположивих ресурса. Везан је за однос кориштених ресурса и излазних вриједности остварених у погледу количине, квалитета и рокова.
- Принцип ефективности односи се на испуњавања постављених циљева и постизање предвиђених резултата.

Поред термина ревизија учинка, у теорији и пракси ревизије појављују се и други термини, као ревизија успјеха/успјешности, ревизија економичности, ефикасности и ефективности (ревизија 3Е) и ревизија вриједности за новац. Поменути термини у ревизорској терминологији суштински имају исто значење.

У основи, ревизијом учинка даје се одговор на сљедећа питања:

- да ли се раде прави послови;
- да ли се послови раде на прави начин.

Ревизија ефективности даје одговор на питање да ли се раде прави послови, а ревизија економичности и ефикасности да ли се послови раде на прави начин.

***„Основни циљ ревизије учинка је промоција економичности, ефикасности и ефективности. Она такође доприноси одговорности и транспарентности.“ ISSAI 300***

Мандат ревизије учинка по правилу је регулисан законом који третира ревизију јавног сектора. Правни основ за провођење ревизије учинка садржан је у одредбама Закона о ревизији јавног сектора Републике Српске. У одредбама Закона о ревизији јавног сектора Републике Српске регулисано је да је Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске обавезна да врши:

- финансијску ревизију;
- ревизију учинка;
- друге специфичне ревизије.

---

<sup>1</sup> ISSAI 100 параграф 22

<sup>2</sup> ISSAI 300 параграф 11

У дијелу који се односи на ревизију учинка Закон о ревизији јавног сектора Републике Српске регулише слиједеће:

Главна служба за ревизију, у складу са овим законом и стандардима ревизије за јавни сектор, спроводи ревизију учинка, а на основу надлежности из члана 13. овог закона.

Ревизија учинка је активност Главне службе за ревизију која подразумева испитивање активности, програма и пројеката у надлежности Владе Републике Српске и институција јавног сектора у погледу економичности, ефикасности и ефективности.

Резултате ревизије учинка Главна служба за ревизију презентује посредством коначног извјештаја о спроведеној ревизији учинка.

Влада и ревидиране институције обавезни су да у року од 60 дана од дана пријема коначног извјештаја о спроведеној ревизији учинка сачине Акциони план за спровођење препорука ревизије учинка и да га доставе Главној служби за ревизију и надлежном скупштинском одбору ради праћења спровођења датих препорука.“

Одредбе закона које се односе на планирање и приступ ревизији, имплементацију ревизије, овлаштења за прикупљање података и информација и извјештавање о ревизији, примјењују се како на финансијску ревизију тако и на ревизију учинка.

Институције јавног сектора (Влада Републике Српске, министарства, владине агенције, јединице локалне самоуправе, јавна предузећа, јавне установе и други) у извршавању основних функција утврђених законима и другим прописима ангажују расположиве ресурсе (персоналне, материјалне, финансијске и друге).

Институције јавног сектора које извршавају повјерене им функције имају јавну одговорност за свој рад према Народној скупштини Републике Српске и јавности уопште. Јавна одговорност подразумева да Народна скупштина Републике Српске и јавност имају право и потребу да буду информисани о раду институција јавног сектора. Народна скупштина Републике Српске, порески обвезници и јавност испољавају интересовање да ли су ресурси које су институције јавног сектора ангажовале обављајући основне функције, укључујући и буџетска средства, кориштени уз уважавање принципа економичности, ефикасности и ефективности. На овај захтјев Народне скупштине Републике Српске и јавности одговор не може у потпуности дати финансијска ревизија, те је у циљу испуњавања захтјева Народне скупштине Републике Српске и јавности, потребна ревизија учинка. Ова ревизија ће независно и професионално утврдити да ли се институције јавног сектора приликом извршавања основних функција придржавају принципа економичности, ефикасности и ефективности.

Извјештаји ревизије учинка, као основни производ ревизорског процеса, су добра основа за промјене у организацији, начину функционисања и управљању ресурсима, затим квалитетнијим и кориснички оријентисаним услугама, као и за подизање јавне одговорности на виши ниво. Извјештаји ревизије учинка су и у функцији промовисања доброг управљања и јавности рада институција јавног сектора.

Управљање јавним сектором подразумева и унапрјеђење ефикасности и ефективности рада јавних институција. Ревизију учинка треба посматрати као институционални инструмент управљања јавним сектором. У условима када располажемо оскудним ресурсима и када је евидентан јаз између расположивих ресурса и потреба, а посебно у условима реформи у многим сегментима и структурама јавног сектора, ревизија учинка посебно добија на значају.

## РЕЗИМЕ

Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске је, на основу Закона о ревизији јавног сектора Републике Српске, а у складу са ISSAI стандардима ревизије, провела ревизију учинка "Усклађеност средњег образовања са потребама тржишта рада".

Основни циљ ове ревизије јесте давање одговора на питање ефикасности поступака креирања уписних политика, планова уписа ученика за стручна занимања у средњим школама и реализације планова уписа у циљу њихове усклађености са потребама тржишта рада.

Резиме налаза, закључака и препорука ове ревизије дати су у наставку.

Налази ревизије, засновани на релевантним, поузданим и довољним ревизијским доказима, показују:

- Поступак планирања уписа ученика у први разред средњих стручних школа је био дуготрајан, врло сложен и неуједначен по броју укључених институција, броју докумената, информација и одлука али и по броју корака у којима се такви документи разматрају и доносе.
- Планирање броја ученика и његове структуре, посматране по занимањима, средњим школама и јединицама локалне самоуправе, заснивало се на различитим, недовољно усаглашеним и поузданим показатељима и документима, зависно од школске године, школе или занимања.
- Планови уписа нису реализовани ни у једној од посматраних година, уз значајне разлике у степену реализације по јединицама локалне самоуправе, средњим школама и занимањима а што је последица утицаја већег броја фактора и неуједначених приступа.
- Реализација уписа за дио занимања потребних привреди у дјелатности грађевинарства, пољопривреде, текстилне и металске индустрије, проглашених дефицитарним и финансијски подржаних кроз стипендије и накнаде трошкова превоза за уписане ученике, била је значајно нижа од реализације укупног уписа и није резултирала повећањем степена усклађености са потребама тржишта рада.

На основу налаза ревизије учинка утврђени су закључци.

Основни закључак ове ревизије је да кроз поступке припреме, планирања и реализације уписа у средње стручне школе није осигуран потребни ниво ефикасности проведених активности ни очекивани ниво усклађености уписа са потребама тржишта рада.

У складу са основним закључком утврђени су и појединачни закључци:

- У поступку планирања уписа ученика у први разред средњих стручних школа Влада Републике Српске и Министарство просвјете и културе нису увијек и правовремено дефинисали уписне политике и критерије који би осигуравали ефикасност заједничких активности свих институција усмјерених на повећање степена усклађености уписа са потребама тржишта рада.
- Постојећим подзаконским актима Министарства просвјете и културе није довољно јасно дефинисана јединствена методологија планирања уписа и сложеног усклађивања мишљења различитих партнера дефинисаних Законом о средњем образовању и васпитању и није вршен адекватан надзор реализације усвојених планова.

- У околностима нејасне регулаторне дефинисаности улоге и одговорности јединица локалне самоуправе, значајан дио њих није укључиван у поступак уписа а улога осталих најчешће није остваривана кроз ефикасан и значајнији утицај на обим и структуру уписа.
- Кроз поступке планирања и реализације планова уписа расположиви капацитети средњих школа, посматрани на локалном и регионалном нивоу, нису адекватно вредновани и ефикасно кориштени у циљу оптимизације односа жеља ученика и потреба тржишта рада.

На основу налаза и закључака, заснованих на релевантним, поузданим и довољним ревизијским доказима, креиране су препоруке ревизије. Препоруке су упућене Влади Републике Српске и Министарству просвјете и културе, јединицама локалне самоуправе и средњим школама.

- Влада Републике Српске и Министарство просвјете и културе требају, на темељу свеобухватне анализе реализације планова уписа, преиспитати адекватност постојећих регулаторних рјешења, конкретније дефинисати одговорност институција укључених у поступак планирања и осигурати ефикасан надзор над системом у цјелини.
- Министарство просвјете и културе треба да јасније дефинише сложени поступак креирања, доношења и реализације планова уписа у смислу рокова и докумената, те критерије за коначно одлучивање, остављајући простор за селективан приступ и уважавање специфичности појединих јединица локалне самоуправе, средњих школа и обима потреба локалних послодаваца за појединим занимањима.
- Јединице локалне самоуправе требају правовремено и цјеловито разматрати питања усклађености средњег образовања са локалним потребама тржишта рада и кроз поступке планирања и реализације уписа развити моделе ефикасне комуникације са осталим институцијама система.
- У циљу већег степена усклађености средњег образовања са потребама тржишта рада средње школе требају развијати и усаглашавати методологију планирања и реализације уписа, кроз одлуке засноване на релевантним показатељима и балансирано уважавање мишљења осталих партнера.

## 1. УВОД

### 1.1. Позадина и мотиви ревизије

Јединствен систем образовања је дјелатност од јавног интереса која представља покретачку снагу развоја сваке друштвене заједнице. Друштва заснована на учењу и знању континуирано подижу стваралачке и продуктивне квалитете радно способног становништва и тако стварају сигуран основ за успјешност укупног развоја. Један од кључних сегмената тог јединственог система је средње образовање гдје процес образовања траје од три до пет година.

Улога средњег образовања је да осигура потребна знања, вјештине и компетенције за наставак даљњег школовања али и за стицање квалификација за укључивање на тржиште рада. У Закону<sup>3</sup> је, у оквиру наведених 20 циљева средњег образовања, на првом мјесту наведен циљ дефинисан као „подршка и усмјеравање ученика при избору будућег занимања, у складу са потребама тржишта рада“. У оквиру динамичних и брзих промјена на глобалном нивоу, посебно у развоју нових технологија, присутне су и велике и честе промјене у потребама тржишта рада и умањена могућност поузданог планирања на дуги рок. Тиме се пред средње образовање поставља захтјев и потреба за високом могућношћу прилагођавања и ефикасном одговору на такве промјене. У циљу постизања планираног нивоа привредног раста и запошљавања, средње стручно образовање има кључну улогу у развијању људских ресурса и оспособљавању појединаца за посједовање адекватних знања, вјештина и компетенција потребних постојећем али и будућем тржишту рада.

У циљу развоја средњег образовања заснованог на претходно наведеним принципима, у нашем се друштву покушава дефинисати потребна основа за то, полазећи од креирања адекватног регулаторног оквира, усаглашеног са европским образовним оквиром. У таквом је оквиру усвојена и Стратегија<sup>4</sup> а чији је саставни дио и стратешки развој средњег образовања. Уз Стратегију је усвојен Акциони план са детаљно разрађеним мјерама, активностима, индикаторима, роковима, носиоцима активности, изворима финансирања и очекиваним резултатима по сваком од циљева дефинисаном у Стратегији. ЈЛС нису доносиле стратегије развоја образовања али је у већини њих, у оквиру донесених стратегија развоја ЈЛС, посебан сегмент био посвећен средњем образовању. Ови сегменти који се односе на средње образовање имају различит садржај и перспективу посматрања проблема средњег образовања али у већини је потенциран проблем незапослености младих и неусклађености структуре њихових образовних профила и компетенција са потребама тржишта рада.

Према статистичком билтену Средње образовање 2020/2021, на почетку те школске године је било 93 СШ, са 3.945 запослених наставника. У те СШ било је уписано 36.406 ученика, сврстаних у 1.775 одјељења. Истовремено, подаци МПК показују да у РС има 95 СШ, 88 јавних, једна вјерска и шест приватних. За финансирање овог сегмента јавних дјелатности је у Буџету<sup>5</sup> дефинисан износ од 89.194.700 КМ. Уз претходно наведени значај средњег образовања као јавне дјелатности, овај број ученика и наставника и средства издвојена за ову област дају додатну димензију

---

<sup>3</sup> Закон о средњем образовању и васпитању, Службени гласник Републике Српске, број 41/18.

<sup>4</sup> Стратегија развоја образовања Републике Српске за период 2016-2021. године усвојена Одлуком Народне Скупштине Републике Српске; Службени гласник Републике Српске, број 32/16.

<sup>5</sup> Одлука о усвајању Буџета Републике Српске за 2021. годину; Службени гласник Републике Српске, број 131.

укупном значају ове области. Тиме је уједно и предодређена потреба сагледавања механизма управљања истом, посебно у сегменту планирања и алокације укупних ресурса.

Због високог значаја и због потребе да се правовремено прилагођава свим динамичним промјенама у друштву, у области средњег образовања присутан је значајан број проблема и изазова. У том су смислу у јавности и медијима често присутне информације на ту тему а евидентна је и информисаност о истом на интернет страници МПК. Стиче се утисак да је највећа заинтересованост јавности у вријеме уписа у прве разреде СШ. У том периоду доступне су информације о дефинисаним уписним политикама, мјерама и активностима за провођење истих и о планираном броју ученика за упис. Уз укупан број, за упис је посебно важна структура уписаних ученика по врстама СШ, по степенима, занимањима и дужини трајања образовања.

У дефинисању уписне политике потребно је уважити више аспеката, често контрадикторних и тешко помирљивих. Први од њих свакако је аспект тржишта рада и потреба послодаваца за одређеним занимањима, уз уважавање постојећег стања структуре незапослених и пријављених ЗЗ. Ове потребе тржишта рада потребно је ускладити са жељама и очекивањима завршених основаца и њихових родитеља. Оба ова захтјева заједно посматрана потребно је уклопити у могућности и капацитете СШ, посматране кроз структуру наставника, простора и опреме намијењене практичној настави као и распоред тих капацитета на локалном и регионалном нивоу.

Из доступних информација и података је евидентно да се мијења обим и структура уписаних средњошколаца.<sup>6</sup> У претходних пет година је број ученика у СШ смањен за 12% а у оквиру тога је најмањи пад остварен код стручних школа (4%) а највећи код гимназија (20%). Међутим, резултати уписа показују да су високе разлике у динамици уписа код стручних школа, посебно у степену заинтересованости ученика. Дио стручних занимања је високо атрактиван за ученике па дио њих остаје неуписан а дио занимања није атрактиван па остаје значајан дио слободних мјеста у школама. При томе су присутне и ситуације да се и одустане од формирања одјељења уколико је недовољан број пријављених ученика па и ти пријављени одустају од изабраног занимања и бирају неки од преосталих а постојећих у припадајућој стручној средњој школи.

Везано за школску 2020/2021 годину, одређене информације и изјаве одговорних лица датих медијима, указују да и поред подстицајних мјера за ДЗ, нису попуњена планирана мјеста за дио таквих занимања.<sup>7</sup> Наведено стање се у највећој мјери односи на одређена занимања у пољопривредним, угоститељско-трговинско-туристичким и грађевинским средњим стручним школама.<sup>8</sup> Уз одређене осцилације, проблем недовољног интереса за ДЗ у овим школама присутан је на цијелом подручју РС. На додатни значај овог проблема указују информације да, између осталог, за ДЗ у грађевинарству изостаје упис у занимања као што су зидари и армирачи. Ова врста проблема карактеристична је и за Бањалуку са развијеним грађевинарством. У Требињу је, између осталих, наглашен проблем уписа за одређена занимања у области металске и електро индустрије.

---

<sup>6</sup> Републички завод за статистику Републике Српске, Статистички билтен Средње образовање 2019/2020; Бања Лука, 2020

<sup>7</sup> <https://blmojgrad.com/skolovanje-skoro-niko-nece-u-zidare-pekare-mesare/>

<sup>8</sup> <https://banjaluka.net/završen-prvi-upisni-rok-najviše-slobodnih-mjesta-u-poljoprivrednim-i-ugostiteljskim-skolama-u-republici-srpskoj/>

Посматрано на основу усвојених економских политика, програма и секторских стратегија, развој РС се у значајној мјери базира на дјелатностима пољопривреде, туризма и грађевинарства и у њима је ангажован значајан број запослених. Претходно констатовани и у јавности често наглашавани проблеми везани за интерес ученика за одређена занимања и за број уписаних у односу на план те постојећи тренд уписа у СШ указују на недовољну усклађеност радне снаге са тржиштем рада. Посебан проблем у таквој неравнотежи је недостатак лица са одређеним стручним техничким занимањима. То представља значајан ризик за развој привреде појединих ЈЛС и регија, с могућношћу да постане кључна пријетња реализацији развојних циљева у одређеним дјелатностима и гранама привреде а тиме и развоју РС у цјелини.

## **1.2. Предмет ревизије и ревизорска питања**

Предмет ове ревизије учинка, односно ревизијски проблем којим се бави ова ревизија учинка је ефикасност надлежних институција у усклађивању средњег образовања са потребама тржишта рада.

Испитивања која су извршена у главној студији дају одговоре на питања ефикасности надлежних институција у провођењу поступака креирања уписних политика, планова уписа ученика у прве разреде за средња стручна занимања и њихове реализације а све у циљу повезивања средњег образовања са потребама тржишта рада. У том смислу ова ревизија се бави сљедећим основним питањем:

Да ли институције надлежне за систем средњег образовања ефикасно доносе и реализују планове уписа засноване на потребама тржишта рада?

У оквиру овог главног питања ревизијска испитивања би била усмјерена на сљедећа три питања:

1. Да ли надлежне институције у креирању уписних политика и планова уписа дефинисане активности покрећу правовремено и на адекватан начин?
2. Да ли су мишљења и одлуке институција поводом израде планова уписа засновани на релевантним показатељима, аргументима и образложењима?
3. Како се реализују усвојени планови уписа и мјере подршке за дефицитарна занимања?

## **1.3. Дизајн и методолошки оквир ревизије**

### **1.3.1. Обим и ограничења ревизије**

У институционално-организационом погледу ревизија је провела детаљно испитивање улога, надлежности и одговорности у погледу доношења планова уписа у први разред средњих стручних и техничких школа из перспективе усклађености са потребама тржишта рада, испитивање степена заснованости тих планова на аргументима и релевантним показатељима, те испитивање реализације планова и анализе укупних мјера и активности.

Уважавајући надлежности, обавезе и одговорности дефинисане Законом, субјекти обухваћени овом ревизијом учинка су: МПК, Комисија, 13 градских/општинских управа дефинисаних узорком, и 14 СШ са припадајућим школским одборима. У циљу бољег разумијевања укупног стања и међусобног односа одговорних институција, обављени су разговори са представницима ЗЗ. Обухваћене институције имају Законом дефинисане улоге и надлежности и додијељени су им одређени инструменти, потребни за управљање укупним системом средњег образовања. Све ово, заједно

посматрано, представља довољан оквир да се кроз поступке доношења планова уписа, њихову реализацију и анализу резултата осигура ефикасност укупних активности и добра повезаност средњег образовања са тржиштем рада.

У ревизији је био неопходан избор узорка институција и на републичком и локалном нивоу али и избор узорка у оквиру великог броја струка и занимања. Избор је заснован на процјени степена цјеловитости и репрезентативности потребних информација за сагледавање дефинисаних ревизорских питања, посматраних по обиму, структури и степену њихове доступности у току предстудијских испитивања. У фази предстудијских испитивања су путем упитника прибављени подаци од 36 субјеката а анализа тих података пружила је поуздане индикације ревизијског проблема у релевантну основу за избор репрезентативног узорка у фази главне студије.

Избор узорка ЈЛС дијелом је предодређен избором СШ основаних на њиховом подручју а избор узорка СШ дијелом је предодређен избором узорка стручних занимања. Избор узорка стручних занимања заснован је на доступним информацијама о струкама и занимањима која су потребна привреди а посебно у дијелу дјелатности који су носиоци развоја а у којима је присутан проблем дефицитарности одређених занимања. У том смислу узорком је обухваћено седам струка и 57 занимања. Наведено даје довољан простор да се у оквиру СШ у којима су заступљене ове струке и занимања врше упоредне анализе и посматрају евентуалне разлике у праксама и приступима посматраним поступцима.

Додатни критериј у одабиру узорка институција био је регионални, како би се осигурала заступљеност и специфичност проблема уписних политика и планова у различитим регијама и њима припадајућим локалним заједницама и СШ. Овај критериј додатно добија на значају имајући у виду просторни распоред СШ, специфичних по струкама и врстама занимања и регионални значај неких од њих. У том оквиру, као неопходан, узет је у обзир и степен развијености локалних заједница и структура узорка усклађена по том критерију, укључивањем дијела ЈЛС из сваке од четири групе, посматрано по степену развијености.

Ревизијом је обухваћен период од три школске године, и то 2018/2019, 2019/2020 и 2020/2021, за које су припремани, усвајани и реализовани планови уписа и постојала могућност анализе њихове успјешности. Међутим, специфичност и дуготрајност ових поступака захтијева посматрање дијела активности започетих у претходној школској години и посматрање одређених показатеља који се односе на сам крај претходне календарске године. Истовремено ово су три средишње године у оквиру петогодишњег периода важења усвојене Стратегије.

Ревизијом нису обухваћене уписне политике за СШ у којима се, кроз највећи број образовних програма обезбјеђује припрема за наставак образовања на високошколским установама. Исто тако, ревизијом нису обухваћена занимања у оквиру средњих стручних и техничких школа за која не постоје индикације и изражена мишљења институција система средњег образовања и њихових партнера о недостатку таквих занимања у односу на број потребан тржишту рада.

Имајући у виду све напријед наведено, овај обим је сматран довољним за објективно сагледавање питања и проблема доношења и реализације планова уписа ученика за стручна занимања потребна тржишту рада, за идентификацију ефикасности истог и могућих узрока констатованих недостатака.

### **1.3.2. Извори ревизорских доказа**

Подаци и информације прикупљени у сврху давања одговора на постављена питања ове ревизије засновани су на документима прибављенима од институција којима су



Законом и другим регулаторним актима дефинисане надлежности у поступцима креирања, доношења и реализације планова уписа ученика у СШ за стручна занимања и институције-партнери у тим поступцима. У том смислу подаци, информације и документи су прикупљени од:

- МПК,
- Комисије,
- ЗЗ,
- градских и општинских управа,
- СШ укључујући и школске одборе,
- Републичког завода за статистику РС.

Подаци и информације од наведених институција су прикупљани из различитих извора као што су:

- Закон и остали регулаторни акти,
- стратегије,
- акциони планови,
- годишњи програми и планови рада,
- планови уписа,
- извјештаји о раду,
- годишњи финансијски планови и буџети,
- годишњи финансијски извјештаји, статистички билтени Републичког завода за статистику РС,
- извјештаји ЗЗ,
- информације, одлуке и закључци надлежних институција и то: Владе, МПК, градоначелника, начелника општина, начелника надлежних одјељења за образовање, директора СШ и предсједника школских одбора.

У провођењу ревизије разматрана су и одређена рјешења и приступи дефинисани кроз доступну регулативу, стратегије и праксе држава у окружењу (Република Србија и Република Хрватска), везано за питања средњег образовања и његову усклађеност са тржиштем рада. Кориштена је и стручна литература, стручни и научни радови, доступне студије, публикације, извјештаји и информације међународних и невладиних организација које се дијелом свог садржаја односе на питања повезана с предметом ове ревизије.

### **1.3.3. Методе прикупљања и анализе ревизорских доказа**

Потребни подаци и информације из наведених извора и од наведених институција прибављани су на више начина и то:

- анализом регулаторних аката, стратегија, политика и акционих планова,
- прегледом докумената, одлука и сагласности које су доносиле надлежне институције,
- креирањем упитника које су попуњавале надлежне институције и њиховом обрадом,
- интервјуима са представницима институција обухваћених ревизијом,
- идентификацијом и мапирањем и поступака и процедура у свакој од институција,
- радно-консултативним састанцима са представницима дијела институција обухваћених ревизијом,

- анализом стратегија, политика, прописа и пракси држава у окружењу,
- аналитичким поступцима,
- студијама случаја.

Анализа прикупљених података и информација вршени су примјеном општеприхваћених метода у ревизији учинка, а примјерено врсти расположивих података и проблема у чијем се контексту исти разматрају. У том су смислу кориштене:

- методе статистичке анализе података прикупљених кроз упитнике и статистичке билтене,
- квалитативна анализа докумената, одлука и сагласности и забиљешки са интервјуа,
- аналитички поступци,
- методе компаративне анализе,
- анализе студије случаја.
- друге методе примјерене врсти прикупљених података и информација.

#### 1.3.4. Критеријуми ревизије

За оцјену и закључивање о налазима проистеклим из проведених испитивања, ревизија је користила више критеријума, зависно од питања на које ревизија треба одговорити и у складу са врстом, природом и карактером посматраног питања у оквиру предмета ревизије. Основни критеријум произашао је из циљева средњег образовања дефинисаних у Закону и Стратегији а критерији по појединим питањима ревизије дефинисани су на основу акционог плана мјера и активности стратегије, годишњих програма и планова одговорних институција, дефинисаних одлука и закључака који у свом садржају јасно указују на очекиване резултате и оперативне циљеве и очекивану примјену принципа ефикасности у управљању средњим образовањем.

У складу са напријед наведеним дефинисан је основни критеријум ревизије:

- Усвојени планови уписа у средње стручне и техничке школе, у сегменту броја и структуре дефинисаних занимања те броја одјељења и ученика, усклађени су са дефинисаним потребама тржишта рада и реализују се уз минимална одступања.

За закључивање по сваком од питања ревизије, уз евидентност већег броја учесника у различитим фазама јединствених поступака планирања уписа и његове реализације и у условима неопходности усклађеног и синхронизованог њиховог поступања у фазама јединственог поступка и циља, дефинисани критерији су:

- Сваки од учесника у поступку креирања Плана уписа правовремено покреће планске активности из своје надлежности и успоставља потребну комуникацију са осталим учесницима;

- Сваки од учесника у поступку креирања Плана уписа прописани документ креира на основу анализе реализације претходних планова уписа, релевантних и поузданих показатеља и информација за наредну годину;
- Документи везани за планове уписа, заједно са образложењима и мјерама подршке, доступни су свим заинтересованим странама;
- Учесници у оквиру поступка посебно разматрају питање занимања тражених на тржишту рада а недовољно привлачних за ученике и дефинишу начине и јединствене критерије за сваки од могућих нивоа додатне подршке, по свакој од ЈЛС, регије или РС у цјелини;
- МПК посебно разматра питања плана уписа у СШ које имају регионални значај и при томе разматра мишљења припадајућих ЈЛС за занимања која се не образују на њиховом подручју;
- МПК и СШ досљедно реализују дефинисани и објављени план уписа уз могућност неизбјежних одступања и корекција само у ситуацијама недовољног броја пријављених ученика за ДЗ;
- Институције прате кретање и запошљивост ученика за ДЗ и поступање послодаваца као учесника у креирању одлука;
- Свака од СШ и локалних управа анализира успјешност уписне политике за ниво својих надлежности, идентификује могућа побољшања и иницира могуће промјене;
- МПК анализира ниво усклађености реализованих планова уписа, уз посебан фокус на ДЗ и ефекте циљано предузиманих мјера и активности, и врши промјене и побољшања уз могуће уважавање иницијатива и приједлога осталих учесника.

Вредновање у овој ревизији подразумијева сагледавање и узрока проблема и препрека у примјени основних принципа доброг управљања поступцима планирања и реализације плана а с циљем усклађивања средњег стручног образовања са потребама тржишта рада. Иако је по овим питањима Законом дата надлежност и одговорност већем броју институција и републичког и локалног нивоа, кључна је надлежност и улога МПК, фокусирана на интегрисаност и стварање јединствене основе, критерија и начина у креирању планова уписа, са јасним подјелама задатака и одговорности између више нивоа надлежности и већег броја учесника на сваком од тих нивоа а затим и кроз промовисање добрих пракси. У складу са тим закључивање о презентованим налазима засновано је на констатованим разликама између очекиваних и остварених резултата и њиховог утицаја на остварење дефинисаног основног циља и већег броја подциљева у оквиру њега. У том смислу било је неопходно сагледавање поступања сваке од институција али и њихових међусобних комуникација и интеракција, усмјерених ка што већем нивоу усаглашености и координације у дјеловању.

#### **1.4. Садржај и структура извјештаја**

Овај Извјештај ревизије учинка садржи следећа поглавља:

**1 Увод** - У уводном поглављу описани су основни разлози због којих се ГСРЈС РС определили да проведе ревизију учинка која се односи на проблем усклађености средњег образовања са потребама тржишта рада. У овом поглављу представљен је предмет ревизије и ревизорска питања, дизајн и методолошки оквир ревизије кроз обим и ограничења ревизије, изворе ревизорских доказа, методе прикупљања и анализе ревизорских доказа и критеријуме ревизије.

**2 Опис предмета ревизије** - У другом поглављу представљене су карактеристике предмета ревизије, институционалне улоге, надлежности и одговорности и правна регулатива карактеристична за подручје и предмет ревизије.

**3 Налази** - У трећем поглављу представљени су налази који дају одговоре на постављено основно и остала ревизорска питања. Налази ревизије подијељени су у неколико поглавља у складу са ревизорским питањима.

**4 Закључци** - У четвртном поглављу дати су закључци на основу налаза који су подржани ревизорским доказима.

**5 Препоруке** - У петом поглављу дате су препоруке чија имплементација би требало да обезбиједи виши ниво ефикасности доношења и планова уписа и њихове реализације у циљу што веће усклађености са потребама тржишта рада.

На крају овог Извјештаја ревизије учинка су дати прилози који детаљније приказују и објашњавају поједине налазе у овом Нацрту извјештаја.

## 2. ОПИС ПРЕДМЕТА РЕВИЗИЈЕ

### 2.1. Карактеристике предмета ревизије

Развој сваке земље зависи од њених људских ресурса, као и економије која се све више заснива на знању и вјештинама и тражи оспособљене раднике и њихово укључивање у тржиште рада. Предвиђање потреба тржишта рада, прилагођавање образовања потребама тржишта рада, посредовање при запошљавању, професионално усмјеравање, те стимулативни финансијски механизми којим се послодавци и ученици мотивишу, представљају важне активности за повећање конкурентности, продуктивности и боље запошљивости радне снаге. Стога је потреба за унапређењем система образовања кључна, како би он постао покретач друштвеног, економског и социјалног развоја РС.

Средње образовање дио је јединственог система образовања у РС и дјелатност од општег друштвеног интереса. Дјелатност средњег образовања обухвата различите врсте и облике образовања којима се након завршене ОШ стичу различите компетенције потребне за рад у струци и за даље образовање. Средње образовање доступно је свима под једнаким условима, у складу са способностима и интересима појединца и није обавезно.

Република и ЈЛС, заједно са школама, одговорне су за обезбјеђење школског простора, опреме и пратеће инфраструктуре, за несметан приступ и учешће ученика у васпитно-образовном процесу.<sup>9</sup> Поједине ЈЛС имају своја савјетодавна тијела за образовање и запошљавање која чине представници ЈЛС, пословне заједнице и СШ, који сарађују по питању уписне политике.

Дјелатност средњег образовања обављају школе као јавне и приватне установе. Влада у име Републике оснива јавне школе ради остваривања и обезбјеђивања права грађана на образовање и васпитање. Иницијативу за оснивање школе чији је оснивач Република може покренути или ЈЛС на чијем подручју се планира отварање школе или МПК. Приватну школу може основати правно или физичко лице, уколико испуни све услове дефинисане Законом.

У РС дјелује 95 СШ, од чега је 88 јавних, шест приватних и једна вјерска средњошколска установа.<sup>10</sup> У зависности од наставног плана и програма, школа може бити основана као гимназија, стручна техничка школа у четворогодишњем трајању, стручна школа у трогодишњем трајању, умјетничка, вјерска и школа за ученике са посебним потребама. Школа може бити организована и као центар СШ у чијем саставу се налази највише четири струке, изузев школа које образују дјецу са посебним потребама, а које могу имати највише пет струка.

У средњим стручним школама ученици се школују у оквиру 13 струка и 101 занимања.<sup>11</sup> У стручној техничкој школи у четворогодишњем трајању остварује се

---

<sup>9</sup> Члан 6, Закона о средњем образовању и васпитању, Службени гласник Републике Српске, брј 41/18.

<sup>10</sup> [Број структура просторни распоред и контакти средњих школа у Републици Српској.pdf \(vladars.net\)](#)

<sup>11</sup> Одлука о називима струка и занимања у средњим техничким и средњим стручним школама у Републици Српској, Службени гласник Републике Српске, број 48/04, Правилник о наставном плану и програму за стручне техничке школе у четворогодишњем трајању, Службени гласник Републике Српске, број 80/20 и Правилник о наставном плану и програму за стручне школе у трогодишњем трајању, Службени гласник Републике Српске, број 81/20.

одговарајући општеобразовни програм, стручно-теоретски и практични програм, чијим завршавањем ученик стиче квалификацију средње спреме одговарајуће струке и занимања, којим се омогућава запошљавање и наставак образовања на високошколским установама. У стручној школи у трогодишњем трајању остварује се општеобразовни, стручно-теоретски и практични програм, чијим завршавањем ученик стиче средњу спрему одговарајуће струке и занимања, потребних за обављање послова одређеног степена сложености.

## 2.2. Институционалне улоге, надлежности и одговорности

Систем средњег образовања подразумијева подјелу надлежности и одговорности већег броја институција и више нивоа власти који су неопходни за његово функционисање. У том смислу кључни су МПК, ЈЛС, СШ са припадајућим школским одборима и активи директора СШ. Везано за питања планирања уписа у прве разреде средњих школа одређене улоге имају ЗЗ, ПК, Занатска комора, Унија удружења послодаваца.<sup>12</sup>

МПК, између осталог, обавља управне и стручне послове везане за област средњег образовања који се односе на: испуњеност услова за оснивање и престанак рада средњошколских установа, доношење наставних планова и програма, стратешко планирање, утврђивање стандарда и норматива, те других услова за обављање васпитно-образовног рада, надзор над законитошћу рада средњошколских установа, осигурање материјалних и финансијских услова за рад образовних установа средњег образовања, креирање уписне политике у складу са потребама тржишта рада и стратешким правцима развоја средњег образовања.<sup>13</sup>

Министар именује Комисију, чији је задатак да у циљу подизања квалитета образовања води уписну политику у складу са потребама тржишта рада и исказаним потребама за наставак даљег школовања на високошколским установама. У Комисију се бирају представници друштвених партнера значајних за планирање уписа ученика у школе и креирање уписне политике. Комисија се именује на период од четири године.

Приједлози планова уписа које МПК достављају СШ требало би да буду предмет расправе на сједницама Комисије за уписну политику. МПК сваке године за јавне школе доноси Правилник о плану уписа ученика у први разред средњих школа, у чијем прилогу је и План уписа приказан у табелама за сваку школу појединачно.

Савјетодавна тијела у области средњег образовања су Савјет за развој предшколског, основног и средњег образовања и Трипартитно савјетодавно вијеће. Савјет за развој предшколског, основног и средњег образовања има 15 чланова из редова академика, универзитетских наставника и сарадника, наставника, учитеља, васпитача и стручних сарадника из области предшколског, основног и средњег васпитања и образовања, а оснива га Влада. Најмање једном годишње Савјет, посредством МПК, Влади подноси извјештај о раду и о стању у области образовања. Трипартитно савјетодавно вијеће формирано је у циљу обезбјеђивања везе између средњег стручног образовања, обуке и тржишта рада. Вијеће има седам чланова, и то: четири члана, који представљају тржиште рада, од којих по једног члана предлажу ПК, Удружење послодаваца Републике Српске, ЗЗ, Занатско-предузетничка комора,

---

<sup>12</sup> Члан 63 Закона о средњем образовању и васпитању, Службени гласник Републике Српске, бројеви 41/18, 35/20, 92/20.

<sup>13</sup> Закон о републичкој управи, Службени гласник Републике Српске, број 115/18.

два члана које предлаже МПК и једног члана кога предлаже Синдикат образовања, науке и културе Републике Српске.<sup>14</sup>

ЈЛС, у оквиру својих локалних стратегија развоја, одговорне су за вођење локалне уписне политике, за функционисање локалних савјетодавних тијела за образовање и запошљавање, комуникацију и сарадњу са послодавцима, те давање мишљења на приједлоге планова уписа.

За подручје једне или више ЈЛС формира се актив директора, којег чине директори свих СШ са територије једне или више ЈЛС. Актив директора сарађује са МПК, ЈЛС и другим друштвеним партнерима, те разматра друга питања од значаја за рад школа на свом подручју. Предсједници актива свих седам регија у РС чланови су Комисије. Актив директора има предсједника који руководи Активом и заступа Актив. Предсједник Актива директора за свој рад одговара Министру.<sup>15</sup>

Органи управљања у СШ су директор и Школски одбор, а у стручне органе спадају Одјељенско вијеће, Наставничко вијеће и стручни активи наставника. Школски одбор има седам чланова које за јавне школе у име оснивача именује МПК, и то: два члана на приједлог радника школе из реда запослених, два члана у име оснивача, два члана из реда родитеља на приједлог савјета родитеља школе, један члан на приједлог ЈЛС. Школски одбор је, између осталог, одговоран за доношење приједлога планова уписа у први разред СШ.

СШ као јавне установе, одговорне су за реализацију планова уписа МПК, као и за провођење јавног конкурса за упис у прве разреде СШ. Све СШ објављују на огласној табли текст конкурса, план уписа и преглед ДЗ за своју школу.

Савјетодавна тијела у СШ чине савјети родитеља, савјети ученика и савјетодавна вијећа. Савјети родитеља и ученика имају право да своје приједлоге, питања и ставове упућују Школском одбору, директору, односно стручним органима школе. Задатак Савјетодавног вијећа средњих стручних школа је да помаже школи у креирању програма рада, савјетује школу о свим питањима која се тичу обуке и помаже јачање веза између школе и локалног тржишта рада, а све с циљем обезбјеђења адекватног система образовања сагласног потребама тржишта рада и развојним циљевима РС. Савјетодавна вијећа средњих стручних школа углавном чине представници радника школе, послодаваца и локалне заједнице. Закључци Савјетодавног вијећа школе требало би да помогну Школском одбору приликом креирања приједлога плана уписа ученика у први разред СШ.

### **2.3. Правна регулатива карактеристична за подручје и предмет ревизије**

Средње образовање као дјелатност од општег друштвеног интереса регулисана је Заномом о средњем образовању и васпитању<sup>16</sup> и низом позаконских аката који регулишу ову област.

Комисија уз Савјет за развој предшколског, основног и средњег образовања и Трипартитно савјетодавно вијеће требало би да одреде основне правце развоја

---

<sup>14</sup> Члан 47 Закона о средњем образовању и васпитању, Службени гласник Републике Српске, бројеви 41/18, 35/20, 92/20.

<sup>15</sup> Члан 142 Закона о средњем образовању и васпитању, Службени гласник Републике Српске, бројеви 41/18, 35/20, 92/20.

<sup>16</sup> Закон о средњем образовању и васпитању, Службени гласник Републике Српске, бројеви 41/18, 35/20, 92/20.

средњег образовања, те да њихови ставови буду познати СШ прије него што крену у процедуру припремања приједлога планова уписа за наредну школску годину.

Закон дефинише да Школски одбор треба да предложи МПК најкасније до 31. децембра текуће године, план уписа за наредну школску годину. У школској 2018/2019. години тај рок је био 28. фебруар, јер је на снази био претходни Закон о средњем васпитању и образовању.<sup>17</sup> При изради приједлога плана уписа, Школски одбор треба да узме у обзир и мишљење ЈЛС, ЗЗ, ПК, Занатске коморе, Уније удружења послодаваца и осталих друштвених партнера, као и резултате обављене анкете ученика и родитеља. Послодавац може да предложи упис занимања које је потребно привреди уколико обезбиједи услове за организовање практичне наставе.

Број ученика у одјељењима одређује се на основу Закона и Уредбе о педагошким стандардима за средње образовање.<sup>18</sup> Оптималан број ученика у одјељењу је 24 ученика. Одјељење у школи може имати минимално 16 а максимално 32 ученика. Министар може, у изузетним околностима дати сагласност за формирање одјељена са мањим или већим бројем ученика од прописаног. У једном одјељењу могу се образовати ученици за највише два сродна занимања, с тим да је у одјељењу најмање 12 ученика истог занимања. У одјељење у школи могу бити укључена највише два ученика са сметњама у психофизичком развоју који се школују по посебном наставном плану и програму. За једног ученика са сметњама у психофизичком развоју број ученика у одјељењу смањује се за три ученика у односу на максималан број ученика.

Правилником о плану уписа ученика у први разред средње школе, МПК је прописало начин бодовања, критерије и поступак за упис ученика у први разред средњих школа.<sup>19</sup> МПК за јавне школе најкасније до краја марта текуће године доноси Правилник о плану уписа за наредну школску годину,<sup>20</sup> који садржи План уписа за сваку јавну школу појединачно. Планом уписа утврђује се број ученика, одјељења, смјерова у гимназијама, струка и занимања у стручним техничким школама, струка и занимања у стручним школама, одсјека у умјетничким школама и занимања у вјерским школама. План уписа у стручним техничким школама и стручним школама садржи: број струка, број занимања, број одјељења по струкама, број одјељења по занимањима, те број ученика по одјељењима планиран за упис. Министар може, у изузетним случајевима, дати сагласност за промјену плана уписа ученика у јавним СШ.

Оснивачи приватних школа подносе захтјев МПК ради давања сагласности на план уписа ученика у први разред СШ, најкасније до 31. децембра текуће године. МПК најкасније до краја априла даје сагласност на план уписа ученика у приватним школама.

Упис редовних ученика у први разред јавних СШ врши се на основу јавног конкурса који расписује МПК. МПК је обавезно да до 31. маја текуће године у средствима јавног информисања, објави конкурс за упис редовних ученика у први разред. Конкурс за

---

<sup>17</sup> Закон о средњем образовању и васпитању, Службени гласник Републике Српске број 74/08, 106/09, 104/11, 33/14.

<sup>18</sup> Уредба о педагошким стандардима за средње образовање, Службени гласник Републике Српске, број 5/10, 76/11, 70/13, 120/14.

<sup>19</sup> Правилник о плану уписа ученика у први разред средње школе, Службени гласник Републике Српске број 31/19.

<sup>20</sup> Правилници о плану уписа ученика у прве разреде средњих школа, за школске 2018/2019; 2019/2020, 2020/2021. године, Службени гласник Републике Српске, бројеви 33/18, 29/19, 38/19, 37/20.



упис ученика у први разред средњих школа РС садржи назив струка, занимања, смјерова, одсјека, број одјелења, број ученика који се уписују у први разред, рокове за пријем докумената, начин бодовања, обавезу објављивања ранг листе са бројем бодова по свим елементима бодовања и податке по струкама о броју незапослених радника и њиховом запошљавању у текућој години и податке о ДЗ.

Сви ученици са територије РС и БиХ конкуришу под једнаким условима за упис у први разред јавне или приватне школе без обзира на то гдје су завршили ОШ. Упис редовних ученика врши се у јунском и јулском року. Јунски и јулски рок одвијају се у двије фазе. У првој фази јунског рока, која траје два дана, пријављују се ученици који имају 60 и више бодова по основу општег успјеха у основној школи и успјеха у пет предмета значајних за занимање у стручним школама, смјеру у гимназији или одсјеку у умјетничким школама за који кандидат конкурише. У другој фази јунског рока, која траје три дана пријављују се ученици са мање од 60 бодова. У другој фази јулског рока пријављују се кандидати који нису задовољили услове конкурса за жељено занимање, те се уписују у школе, односно смјерове у гимназијама, струке и занимања у средњим техничким и средњим стручним школама гдје има слободног мјеста. Школе су обавезне доставити коначне податке о упису ученика у први разред МПК најкасније до 31. јула текуће године.

Важна стратешко-развојна, планска и регулаторна документа која се односе на предмет ове ревизије учинка наведена су у Листи референци, која се налази у Прилогу овог Извјештаја.<sup>21</sup>

---

<sup>21</sup> Прилог број 1: Листа референци – попис аката

### 3. НАЛАЗИ

#### 3.1. Поступци креирање политика и планова уписа

Уписна политика подразумијева интеракцију већег броја институција с циљем планирања уписа у оне програме средњих стручних школа, који су потребни за функционисање друштва. За уписну политику, од посебног значаја је дефинисање и функционисање адекватних механизма планирања на свим нивоима и избалансирана укљученост свих друштвених партнера.

##### 3.1.1. Уписне политике Министарства просвјете и културе

За вођење уписне политике, Законом је предвиђено формирање Комисије и Савјета за развој предшколског, основног и средњег образовања. Међутим, Савјет за развој предшколског, основног и средњег образовања, иако предвиђен Измјенама Закона о средњем образовању и васпитању из новембра 2009. године,<sup>22</sup> те новим Законом о средњем васпитању и образовању, из маја 2018. године, није конституисан.<sup>23</sup>

Почетком 2016. године, рјешењем Министра формирана је Комисија од 20 чланова из редова МПК, Министарства рада и запошљавања, Министарства здравља и социјалне заштите, Агенције за развој малих и средњих предузећа, ЈЛС, ЗЗ, Републичког завода за статистику РС, ПК, Уније удружења послодаваца, те предсједника свих седам регионалних актива директора СШ. Током 2017. и 2018. године МПК је донијело два рјешења о измјенама рјешења о формирању Комисије, који се односе на промјене чланова Комисије.

На основу увида у записнике и радне материјале за сједнице Комисије, евидентно је да су активности Комисије биле везане за већ достављене и кориговане приједлоге уписа МПК, те се нису одвијале у правцу креирања смјерница и упутстава за СШ прије процедуре доношења приједлога планова уписа. У записнику са састанка Комисије одржаног, 10. априла 2018. године, наглашено је да је састанак одржан након што су јавне средњошколске установе доставиле приједлоге планова уписа за школску 2018/2019, које је МПК кориговало, а на који чланови Комисије нису имали примједбе. У школској 2019/2020 години, Комисија је разматрала и материјале које је припремало МПК укључујући и информације о активностима које је МПК провело до сада на креирању уписне политике у СШ, са анализом достављеног приједлога плана уписа ученика у први резред средњих школа за школску 2019/2020 годину.

Почетком 2019. године основано је Трипартитно савјетодавно вијеће од седам чланова, из редова МПК, ЗЗ, ПК, Уније удружења послодаваца, Зантско-предузетничке коморе, Синдиката образовања науке и културе РС. Према рјешењу о оснивању МПК, Трипартитно савјетодавно вијеће учествује у креирању уписне политике у средњим стручним школама према потребама тржишта рада. Трипартитно савјетодавно вијеће је у посматраном периоду, према подацима доступним ревизији, одржавало сједнице на којима се бавило стандардизацијом и ревизијом занимања.

---

<sup>22</sup> Једна од надлежности Савјета за развој предшколског, основног и средњег образовања прописана Измјенама Закона о средњем образовању и васпитању била је да разматра потребе послодаваца и тржишта рада у вези са уписном политиком. (Службени гласник Републике Српске бр. 106/09)

<sup>23</sup> Прилог број 2: Образложења уз попуњен упитник Министарства просвјете и културе

### 3.1.2. Поступци доношења приједлога планова уписа у средњим школама

Поступци израде и усаглашавања приједлога плана уписа за сваку од СШ покретали су се у различито вријеме и по различитој процедури.<sup>24</sup> Израда приједлога планова уписа СШ, одржавање састанака, изјашњавање институција и друштвених партнера, што је требало да прати приједлоге планова уписа СШ, представља процес који је укључивао и до осам<sup>25</sup> различитих институција, између три и 13 корака, те трајао између четири и 49 дана.

Прве активности везане за израду приједлога плана уписа покрећу СШ. СШ проводе анкетирање ученика деветих разреда ОШ и врше анализу која се одвијала у новембру и децембру. Присутне су двије праксе везано за организацију анкетирања. У првом дијелу СШ присутна је пракса да се анкетирање врши по договору између актива директора основних и СШ, на начин да се на заједничком анкетном листићу наведу занимања која се образују у свим СШ. Други дио СШ врши анкетирање ученика деветих разреда ОШ, на начин да им на анкетном листићу понуди само занимања која образује у својој школи. Један дио СШ, када је процијењивао да за то има основа, анкетирао је ученике деветих разреда основних школа ван своје ЈЛС.

Поједине школе већ почетком новембра одржавају састанке наставничког и/или савјетодавног вијећа школе, које претходе Одлуци школског одбора о приједлогу плана уписа. На састанцима је на основу увида у већ постојеће просторне и кадровске капацитете школа, те резултате анкете проведене међу ученицима деветих разреда ОШ, усвајан приједлог плана уписа. Без обзира на расположивост података о броју ученика деветих разреда заснованих на анкетама, дио СШ за израду приједлога плана, тражио је званичну информацију од ЈЛС, о броју ученика деветих разреда ОШ на њеном подручју. Практике давања мишљења на приједлог плана уписа по ЈЛС разликују се и по томе што су у дијелу ЈЛС, приједлоге планова уписа разматрала надлежна одјељења за друштвене дјелатности, а у другом дијелу и Скупштина општине.

Половина СШ при изради приједлога планова уписа, обраћале су се директно ЗЗ, од кога су добијале податке броју запослених и незапослених из струка и занимања које школују. Остале школе имале су увид у податке ЗЗ преко састанака које ЈЛС организује са друштвеним партнерима или преко савјетодавних вијећа за образовање и запошљавање ЈЛС.

СШ су на различите начине прибављале мишљења ЈЛС на приједлог плана уписа. Дио СШ је, након анализе резултата анкета и састанка актива директора СШ, учествовао и на додатном заједничком састанку у просторијама ЈЛС, на коме су присуствовали директори свих СШ, представници ЗЗ, ПК, Уније удружења послодаваца надлежног одјељења за образовање у оквиру ЈЛС и савјета за образовање и запошљавање. Главни циљ ових састанака био је да се усагласе планови уписа између школа на нивоу ЈЛС и да се уписна политика усклади са потребама тржишта рада. Записнике са ових састанка, СШ су достављале МПК као образложење уз приједлог плана уписа.

У дијелу ЈЛС у поступку планирања укључени су савјети за образовање и запошљавање, који су разматрали приједлоге планова уписа свих јавних СШ на подручју своје локалне заједнице. Савјет за образовање и запошљавање града

---

<sup>24</sup> Прилог број 3: Образложење уз попуњене упитнике средњих школа

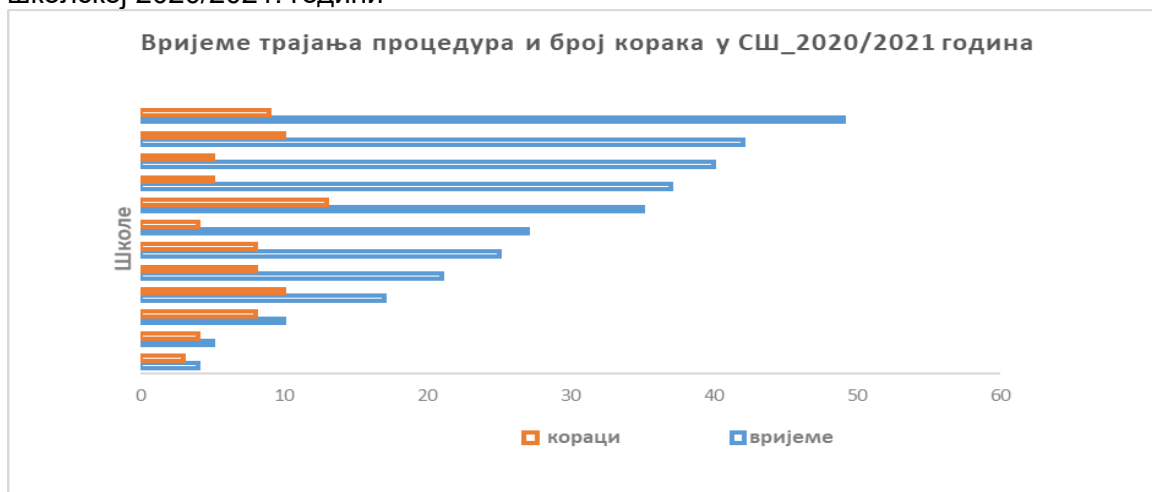
<sup>25</sup> Средње школе, јединице локалне самоуправе, Савјетодавна вијећа за образовање и запошљавање, Завод за запошљавање, Подручна привредна комора, Занатско-предузетничка комора, остала удружења послодаваца, актив директора средњих школа.

Бањалука, формиран априла 2019. године, разматрао је приједлог плана уписа за школску 2020/2021 годину, на три сједнице, крајем децембра 2019. године, почетком јануара и средином фебруара 2020. године. Након треће одржане сједнице, Савјет је МПК доставио Приједлог за измјену плана уписа ученика у први разред јавних средњих школа за школску 2020/2021 годину.

У посматраном периоду истовремено су школе, са подручја тих ЈЛС, свака за себе прибављале појединачна мишљења од друштвених партнера као што су ПК, Занатско-предузетничка комора, Унија удружења послодаваца или локална удружења послодаваца на приједлог плана уписа.

Све школе из узорка доставиле су приједлог плана уписа за школску 2020/21 годину, у законом предвиђеном року, до 31.12.2019. године. Вријеме трајања процедура доношења приједлога планова у школској 2020/2021 години различито је у зависности од броја укључених институција и креће се у распону од четири до 49 дана. Детаљна анализа поступка усаглашавања показује да је укључивање мањег броја институција повезано са мањим бројем корака и резултирало краћим временом трајања процедура доношења приједлога планова СШ. Дуже вријеме трајања поступка у овој фази укључивало је знатно већи број корака, при чему су неке од институција више пута разматрале достављене документе, захтијевајући додатна образложења и корекције а што је значајно утицало на вријеме трајања процедуре доношења приједлога плана уписа, на шта указује Графикон који слиједи.

Графикон бр. 1: Вријеме трајања процедура у средњим школама и број корака у школској 2020/2021. години



Извор: Документација средњих школа

### 3.1.3. Поступак Министарства просвјете и културе у доношењу Плана уписа

МПК се, у поступцима доношења планова уписа, одређује према приједлозима планова СШ, а да претходно нема креиран документ или било какво упутство везано за уписну политику. Одговарајући на питања из Упитника ГСРЈС РС, наведено је да уписна политика подразумијева низ састанака са друштвеним партнерима, гдје се поред броја уписаних ученика, узима у обзир доступност и једнаки услови за стицање образовања и васпитања, специфичност подручја, развојне специфичности подручја на основу утврђених потреба за запошљавање, развијеност саобраћајне комуникације, економичност и рационалност у кориштењу кадра, средстава, простора и опреме, финансијске могућности оснивача и интерес и потребе ЈЛС, тржишта рада и друштвених партнера. Усклађивање образовања и тржишта рада огледа се и у

усклађивању наставних планова и програма, те је у вези са тим у 2020. години завршен поступак ревизије и стандардизације занимања, у складу са Акционим планом реализације реформских процеса.

По добијању приједлога планова уписа од СШ, МПК је покретало пороцедуру доношења Правилника о плану уписа. Будући да су поједине школе, за школску 2020/2021 годину, доставиле приједлоге планова уписа већ крајем новембра 2019. године, процедура доношења Правилника о плану уписа, од првобитних приједлога СШ до доношења Правилника о плану уписа, трајала је између 91 и 125 дана.

МПК није креирало смјернице, упутства и критерије за израду приједлога планова уписа прије почетка процедуре у школама. Комуникација СШ са МПК, након слања приједлога плана уписа је неформална, на начин да СШ, најчешће крајем јануара, достављале кориговане приједлоге планова уписа а да преписка којом се од стране МПК налаже корекција првобитних приједлога планова, изостаје. Изузетак у том правцу представља једино процедура израде приједлога плана за 2018/2019. годину. У тој години МПК се 15.02.2018. године обратило СШ, 13 дана прије рока за слање приједлога плана уписа за школску 2018/2019 годину. МПК је у том допису, позивајући се на Закључак Владе РС, обавијестило СШ да су дужне да приједлог плана уписа ускладе са потребама тржишта рада ЈЛС и да планирају већи број за упис ученика у занимања трећег степена сложености.

Према појашњењима МПК, Анализа плана уписа је интерни документ намијењен Министру за потребе одржавања састанака са друштвеним партнерима ради усаглашавања уписне политике. Документ је заснован на приједлозима планова уписа достављених од стране СШ.

МПК је, према записнику са састанка Комисије од 10.04.2018. године, у школској 2018/2019 години, извршило анализу Приједлога плана уписа у први разред средњих школа за школску 2018/2019 годину, имајући у виду Реализацију плана уписа за школску 2017/2018 годину. У записнику се наводи да нису све школе доставиле потребна мишљења уз приједлог плана уписа ученика у први разред СШ, док су неке не веома студиозан начин прикупиле податке са 33, мишљење ЈЛС и привредника. У истом је наведено да су школе обавијештене о обавези усклађивања приједлога планова уписа са бројем ученика који завршавају девети разред ОШ на нивоу ЈЛС, и обавези да од укупног броја планираних занимања, планирају 25% уписа у занимања трећег степена сложености. У записнику је наглашено да је само девет СШ кориговало план уписа у остављеном року. За школску 2018/2019 годину, Комисија је истовремено разматрала приједлоге и јавних и приватних СШ.

Припремајућу материјал за састанак Комисије у 2019. години, МПК је израдило документ „Информација о активностима које је МПК провело до сада на креирању уписне политике у СШ, са анализом достављеног приједлога плана уписа ученика у први разред средњих школа за школску 2019/2020 годину“, у коме се наводи да је МПК извршило анализу предложених планова уписа за школску 2019/2020 годину. У документу се наводи да се МПК приликом анализе руководило бројем ученика који завршавају девети разред ОШ на нивоу ЈЛС, те на основу тога затражило корекције од оних школа које нису реално планирале упис. У документу се такође наводи да је МПК одржало састанке са друштвеним партнерима на тему дуалног образовања, с циљем утврђивања динамике активности на усклађивању уписне политике са потребама тржишта рада, те да је у сарадњи са ПК анализирано потребе предузећа за кадром, те спремност за пријем ученика на праксу. У документу је наведено и да је МПК прикупило податке о броју незапослених и запослених лица у 2018. години од 33, а од Пореске управе РС податке о броју лица запослених са средњом стручном спремом у току 2018. године.

У периоду када је већина школа доставила приједлоге планова уписа за школску 2020/2021 годину, МПК је 27.12.2019. године, четири дана прије истека рока за слање приједлога плана, свим СШ упутило обавјештење о потреби усклађивања приједлога планова уписа са листом ревидираних занимања. СШ из узорка су на поменуто обавјештење реаговале на различите начине. Након поменутог дописа МПК, преко 70% СШ доставило је кориговане приједлоге планова уписа, уз понављање процедуре доношења приједлога плана уписа. Трећина СШ су уз кориговане приједлоге плана уписа доставиле и мишљења ЈЛС на исти. СШ су углавном достављале кориговане приједлоге планова до краја јануара 2020. године, а двије школе су коригован приједлог плана уписа доставиле крајем фебруара 2020. године.

Нису сви кориговани приједлози планова уписа СШ као такви објављивани у Плану уписа. Од СШ које су доставиле кориговане приједлоге плана уписа у школској 2020/2021 години, у објављеном Плану уписа било је измијењено око половина приједлога. У школској 2020/2021 години, једна СШ из узорка је три пута израђивала приједлог плана уписа.

Од 42 приједлога плана уписа, које су СШ из узорка доставиле у посматраном трогодишњем периоду, у објављеним плановима промјене су извршене у нешто више од половине. Детаљнијом анализом поступака усаглашавања између МПК и СШ евидентно је да је у посматраном периоду, у 50% приједлога планова уписа у први разред СШ смањен је број ученика, 32% приједлога школских одбора измијењени су на начин да се повећао укупан број ученика. У 18% приједлога планова дошло је до промјене структуре занимања, тј. укупан број планираних ученика остао је исти, а дошло је до промјене занимања у оквиру струке.

Правилник о плану уписа за школску 2018/2019 годину МПК је донијело 12.04.2018. године, два дана након засједања Комисије. За школску 2019/2020 годину МПК је Правилник о плану уписа донијело 15.03.2019. године, што је седам дана прије заказаног датума засједања Комисије, а што показује Табела бр. 2.

Табела број 1: Доношење Правилника о плану уписа 2018-2020

<b>Доношење Правилника о плану уписа 2018-2020</b>					
	Школска година	Законом деф. рок доношења Правилника о плану уписа	Датум засједања Комисије за уписну политику	Датум доношења Правилника о плану уписа	Датум објаве у Службеном гласнику РС
1	2018/19	31. март	10.4.2018	12.4.2018	23.4.2018
2	2019/20		22.3.2019	15.3.2019	9.4.2019
3	2020/21			31.3.2020	15.4.2020

Извор података: Службени гласници Републике Српске и документација Министарства просвјете и културе

У посматраном периоду од три школске године Правилник о плану уписа је у двије године донешен у законом предвиђеном року, до 31. марта. Међутим, правилници су постали јавни објавом у Службеном гласнику Републике Српске у мјесецу априлу.

Проблем сложености поступка и усаглашености између СШ и МПК и након доношења Правилника о плану уписа, евидентан је из следеће студије случаја. Наиме, за школску 2019/2020 години, МПК је 14.05.2019. године, 35 дана након објаве Правилника о плану уписа, објавило Исправку Прилога број 1 Правилника о плану уписа. Ова исправка је услиједила након дописа локалног привредника упућеног 30.04.2019. године, и СШ и МПК, у којем је исказана потреба за 25 до 30 дрвопрерађивача-столара. Поводом овог дописа СШ је упутила МПК 13.05.2019.

године, образложење наводећи да је током процедуре припремања приједлога плана за школску 2019/2020 годину, узела у обзир потребе привреде за занимањем столар, али и резултате анкете ученика деветих разреда ОШ, која је показала висок степен ризика од губитка једног одјељења. У образложењу је наведено да је Школски одбор разматрао програме преквалификације и доквалификације и оспособљавања одраслих и за занимање столар и да по пријавма на објављене конкурсе, није било заинтересованих полазника. У поменутом образложењу СШ захтијева од МПК информацију о коначном Плану уписа, како би на основу поузданих података могла организовати манифестацију „Дани отворених врата“ и промовисати занимања која ће ученици имати прилику уписати у школској 2019/2020 години. У објављеној Исправци Правилника о плану уписа, као разлог је наведена техничка грешка а представљала је значајне промјене у планираном броју ученика и структури занимања и струка. Промјена је подразумевала увођење нове струке - шумарсто и обрада дрвета и новог занимања – столар. Планом уписа од 24 ученика у ново занимање повећан је планирани број ученика са 96 на 120, а број планираних одјељења са четири на пет.

### **3.2. Заснованост планова уписа и датих мишљења**

Испитивања ревизије показују да је поступак дефинисања броја и структуре занимања потребних тржишту рада посебно значајан изазов и сложено питање за велики број субјеката у овој области. Сложеност је, уз остале уобичајене факторе, додатно повећана постојећим стањем значајног броја незапослених лица и година њиховог чекања на запослење, евидентираних на 33, са њиховом сложеном структуром по старости, занимањима и степенима образовања.

#### **3.2.1. Заснованост планирања на нивоу средњих школа**

Припрема и доношење Приједлога плана уписа, посматрано по свакој од СШ појединачно, у посматраном су периоду засновани на већем броју докумената. Број прибављених докумената се значајно разликовао између школа а значајне су и разлике у њиховом садржају и начину вредновања одређених података, информација и мишљења. Одлуке о Приједлогу плана уписа, које су доносили школски одбори по претходно описаној процедури, подразумевали су да се у сваком од корака разматрају одређени документи и вреднују информације садржане у њима. Све је било нужно сагледати из перспективе њиховог утицаја на приједлог плана уписа и његову најбољу могућу усклађеност са потребама тржишта рада.

Свака од СШ комуницирала је са надлежним институцијама у складу са чланом 63. Закона, разматрала документе са садржајем информација о потребама тржишта рада и о стању и структури незапослених лица на подручју ЈЛС којој припада, и достављала мишљења ЈЛС о броју и структури могућег уписа у први разред. Упоредо са тим, СШ су анализирале резултате анкете ученика деветих разреда са подручја ЈЛС о структури њихових жеља и планова за избор занимања као и податке о укупном броју ученика. Све те информације и мишљења СШ су анализирале из перспективе могућности властитих капацитета посматраних кроз број и структуру наставника и осигураност вршења праксе, у самој школи или код послодаваца. Уз све то, за СШ је било битно осигурати и сагласност надлежне ЈЛС на креирани приједлог плана уписа а прије његовог упућивања МПК.

Питање улоге ЈЛС у планирању уписа кроз давање мишљења на приједлог плана СШ важно је разматрати у контексту Мреже јавних СШ на подручју РС. Анализа указује на сложеност њиховог распореда по ЈЛС појединачно, како по основу броја СШ у свакој од њих и њиховој величини мјереној бројем ученика и одјељења тако и по броју

и врстама смјерова, струка и занимања које образују. Наведено има значајан утицај на приступе давању мишљења ЈЛС о предложеном плану уписа и на начин избора информација на којима ће такво мишљење бити заснивано.<sup>26</sup>

Важећа мрежа СШ показује да на простору РС дио ЈЛС није имао СШ, да је дио имао по једну СШ а дио је имао по неколико СШ. СШ није имало 17 ЈЛС, од чега двије ЈЛС имају статус развијених, три статус неразвијених и осталих 12 су изразито неразвијене ЈЛС. По једну СШ на свом простору имале су 33 ЈЛС а по двије и више СШ на свом простору имало је 13 ЈЛС. Осим Зворника, сви регионални центри имају по четири и више СШ што ученицима даје могућност широког избора за упис по смјеровима и занимањима. Највише СШ има Бањалука и са 13 јавних СШ чини 15% укупног броја или сваку седму СШ у РС. Истовремено, Бањалука једина има и приватне СШ и њих шест заједно са наведених 13 јавних чине 20% укупног броја или сваку пету СШ у РС.

ЈЛС које немају СШ на свом подручју нису учествовале у поступку планирања уписа у СШ. Оне нису давале мишљење нити сагласност на планове уписа иако имају основну школу на свом подручју и ученике који завршавају девети разред али и локалне послодавце са својим потребама за одређеним занимањима. Није евидентна нити документована комуникација ових ЈЛС са СШ и ЈЛС у окружењу. Испитивања показују да ове ЈЛС не прате број ученика и структуру њиховог уписа у СШ и не располажу са тим подацима. Одређени подаци су доступни само за дио ученика који остварују право на стипендије или субвенцију за превоз. У групи ових ЈЛС живи преко 80 хиљада становника што је приближно броју становника једне од већих ЈЛС која има осам СШ на своме подручју.

У групи ЈЛС које имају по једну СШ на свом подручју, њих 33, најчешће је било присутно давање мишљења и сагласности на приједлог достављеног плана СШ на основу мањег броја информација, докумената, обављених састанака и писане комуникације. Документи датих сагласности су садржавали називе смјерова, струка и занимања, укупан број ученика, број одјељења по сваком занимању и број ученика по одјељењу. Надлежна одјељења локалне управе при томе узимају у обзир расположиве информације о потребама локалних привредних субјеката и осталих послодаваца и о броју и структури незапослених лица, евидентираних на надлежним јединицама 33. Те су информације често засниване на разним видовима комуникације са дијелом локалних привредних субјеката, релевантних за занимања која образује СШ. Такве информације подразумијевају и основне податке о броју и структури незапослених лица на подручју ЈЛС и информације о броју дјете која завршавају девети разред, расположиве из достављених програма рада ОШ. Међутим, испитивања показују да се могући број ученика за упис, преузет из програма рада достављених почетком године не коригује, не анализира и не разматра могућности одласка ученика на друга подручја и уписа, у СШ на подручју других ЈЛС због недовољних и неадекватних могућности избора смјера, струке и занимања на подручју властите ЈЛС. Са друге стране, ово питање подразумијева и комуникацију са ЈЛС у окружењу, посебно онима које немају СШ на свом подручју. Ове ЈЛС најчешће нису оспоравале ни мијењале достављени приједлог плана уписа али су присутне и ситуације неусаглашености и то након дуге процедуре размјене ставова и захтјева између партнера и када је МПК одлуку доносило имајући у виду наведену неусаглашеност.

---

<sup>26</sup> Прилог број 3 и 4: Образложења уз попуњене упитнике средњих школа и јединица локалне самоуправе



Трећа група ЈЛС, у којој већина њих има три и више СШ, своје учешће у планирању уписа и давање мишљења заснивала је на значајно већем броју информација, докумената и међусобних комуникација већег броја субјеката. У овој су групи градови, од којих већи дио представља и регионалне центре али међусобна комуникација већег броја субјеката и давање мишљења на приједлог плана нису прелазили локалне оквире. Са друге стране, из докумената СШ јасно слиједи да су разматраним приједлозима планова укључивани и ученици са подручја других ЈЛС, углавном оних из окружења али и шире, овисно о занимању и његовој распрострањености и заступљености на подручју регије или цијеле РС. Савјети за образовање и запошљавање разматрали су могуће планове уписа истовремено за све СШ, уважавајући релевантне информације сваке од школа и њихова претходна искуства и праксе у реализацији уписа. У околностима тренда смањења броја ученика деветих разреда а тиме и укупно уписаних у први разред СШ, заједнички састанци и размјена аргумената имала је за сврху смањење конфликтности приједлога планова сваке од СШ везане за предложени и број ученика и струку и балансирано тражење оптималних рјешења за ЈЛС у цјелини.

Сложеност поступака у креирању приједлога плана уписа сваке од СШ, претходно описаних а посматраних кроз број и врсту корака, докумената, аргумената и критерија кориштених у одлучивању, резултирала је присутношћу различитих пракси, заснованих на специфичностима сваке СШ, локалног окружења и улоге надлежне ЈЛС. Двије су главне групе заступљених пракси, заснованих на питању да ли је посматрана СШ једина на подручју ЈЛС или је само једна од више СШ на том подручју. У оквиру сваке од њих, а посебно у оквиру друге разлике се односе на то да ли СШ образује и одређена занимања која се не образују у другим СШ на подручју регије или шире а што одређује потребу и процјену укључености у приједлог плана и одређеног броја ученика ван подручја своје ЈЛС. Ови критерији значајно утичу на планирање и одређују и број и врсту информација неопходних за прибављање, начин њиховог вредновања и могућност планског избора струка и занимања. Повезано са питањем броја СШ на подручју ЈЛС је и подјела пракси ЈЛС у извршавању законске обавезе давања мишљења о плану уписа.

У првим пројекцијама плана уписа, надлежна тијела у СШ, планирање броја и врсте струка и занимања заснивала су на могућностима властитих капацитета у комбинацији са процјенама очекиваних жеља ученика деветих разреда у избору будућег занимања. Процјене жеља ученика засниване су на анализи резултата вршених анкета ученика. Уз анкете ученика деветих разреда свих основних школа са подручја ЈЛС, анкете су провођене и у дијелу основних школа из других ЈЛС у окружењу, изабраних по властитој процјени СШ и искуству из претходних година при чему је по искуству из претходних година дио њих планирао и одређени број ученика из пограничних ЈЛС сусједних држава. Располажући тако и са податком о могућем укупном броју ученика за упис у први разред, СШ су приступале планирању броја одјељења по сваком од занимања. Већина СШ је тај број одјељења заснивала на дефинисаном оптималном броју од 24 ученика по одјељењу, али дио њих и на броју од 18 или 20 ученика како би оптимизирале укупан план и утврдиле избалансиран приједлог и броја ученика по одјељењу у броја одјељења, струка и занимања. На такав је приједлог већина њих добијала сагласност ЈЛС. Међутим, евидентне су и ситуације неусаглашености између ЈЛС и СШ а за које нису јасни критерији, кориштени у МПК при дефинисању коначног плана уписа за те СШ.

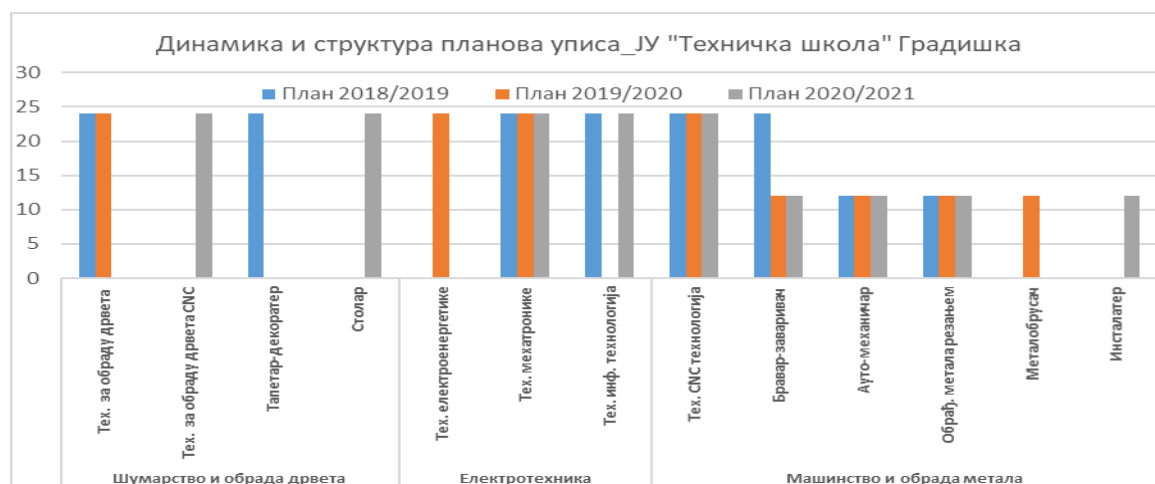
Испитивања показују да је, посматрано за све три године, више од половине објављених планова СШ било мијењано у односу на приједлоге достављене МПК од надлежних школских одбора. Евидентне су значајне разлике између СШ по основу садржаја вршених промјена. У приближно једној трећини СШ приједлози нису

мијењани ни у једној од посматраних школских година а у исто толико њих су приједлози мијењани у све три школске године али по различитим основама. У осталим СШ, у нешто више од трећине њих, приједлози су мијењани у двије од три посматране године.

Детаљнија анализа планова уписа за школску 2020/2021 годину показује да су за двије трећине (64%) њих извршене промјене у односу на приједлоге СШ. У односу на приједлоге планова, извршене промјене су биле различитог садржаја и обима, посматрано кроз број ученика. Анализирана структура посматраног броја приједлога показује да је за 36% од укупног броја промјена извршена кроз повећање предложеног броја ученика, за 7% њих је корекција значила смањење предложеног броја а за 21% њих је корекција значила промјене у структури занимања уз задржавање броја ученика. Из ове перспективе посматрано, слиједи да су у поступцима усаглашавања предложених планова уписа у СШ, зависно од става МПК о истом, евидентне четири генералне групе СШ и с њима повезаних карактеристичних пракси.

Прву од наведене четири групе СШ, чине оне у којима није било корекција приједлога планова уписа ни у једној од посматраних година. Заједничке су карактеристике ових СШ да се налазе на подручју већих ЈЛС, да нису једине СШ на подручју својих ЈЛС, да уписују ученике и из других ЈЛС и да нису организоване као мјешовите или средњошколски центри са већим бројем различитих струка. У групи су подједнако заступљене СШ са занимањима из двије до три струке, саобраћаја, машинства и електроенергетике. Испитивања показују да је у овој групи СШ стабилан број струка и занимања за које у континуитету уписују ученике у први разред и да није често ни у већој мјери вршена промјена структуре занимања посматрано по годинама узастопно. На наведену структуру и динамику предложених и усвојених планова указује сљедећи графикон а односи се на једну од СШ из ове групе која уписује занимања из три струке.

Графикон број 2: Динамика планова уписа без корекција приједлога средњих школа



Извор: Јавна установа "Техничка школа" Градишка, попуњени упитници и документи

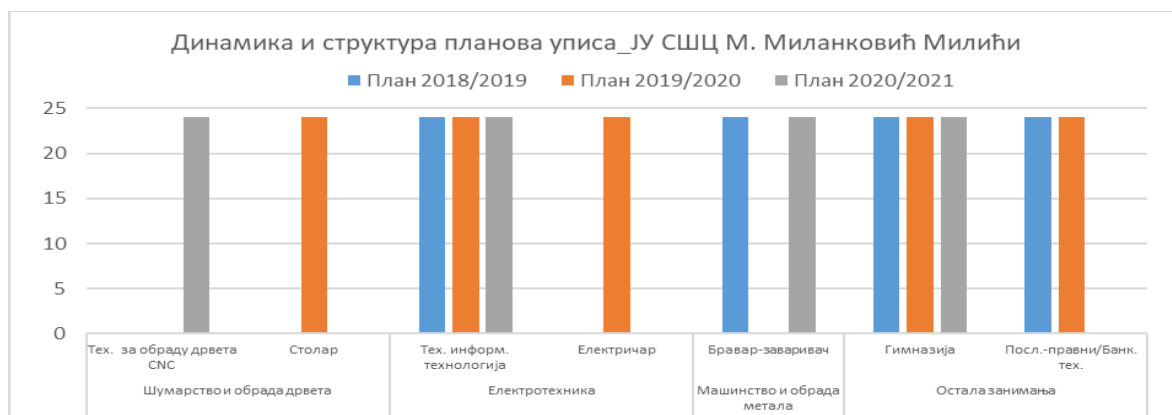
СШ из наведене групе показују стабилност плана броја занимања по струкама и броја ученика по занимању, дозирану замјену једног занимања са другим у оквиру струке усклађено са модернизацијом технологија и балансирање са планираним бројем ученика по занимању кроз комбинована одјељења. Овакав је приједлог планова резултат трајне комуникације и сарадње СШ са ЈЛС и локалном привредом у окружењу, у току цијеле године, по разним основама, укључујући и правовремено указивање на потребна занимања и укључивањем у стварање услова за праксу, кроз

правовремено осигурање средстава и набавку потребне опреме за практичан рад у оквиру СШ.

Другу од наведене четири групе чине СШ чији су приједлози планова мијењани и то кроз повећање планираног броја ученика, а што је посебно присутно у школској 2020/2021 години. Корекција је вршена на начин да је повећаван предложени број ученика по одјељењу, са 18 или 20 на број од 24. Посматрано по осталим карактеристикама, у групи ових СШ евидентне су значајне разлике и на основу њих је могуће сврставање у двије подгрупе.

Прву подгрупу у оквиру друге групе чине СШ чији су приједлози планова промијењени на начин да је повећан предложени број ученика уз исти број одјељења али уз промјену структуре струка и занимања. Представљају их СШ из мањих ЈЛС, са релативно мањим укупним бројем ученика, организоване као средњошколски центри за више струка и занимања. Ове су СШ у посматраним годинама значајно мијењале и број и структуру струка и занимања али и укупно планирани број ученика за упис. Дио тих струка припада групи обухваћеној узорком ревизије, за чијим занимањима је потребу исказивала и пословна заједница а дио припада струкама и занимањима из осталих дјелатности, ван обухвата исказаних потреба привреде. Једна од СШ из ове групе је ЈУ СШЦ „Милутин Миланковић“ Милићи, која је уједно и примјер дуге и учестале комуникације са свим институцијама укљученима у планирање уписа, са аргументованим и документованим мишљењима, често супротстављенима и са значајном ангажованашћу на активностима анкета и промоције занимања у ОШ са подручја и већег броја ЈЛС из окружења.

Графикон број 3: Динамика планова уписа са корекцијама приједлога средњих школа на више



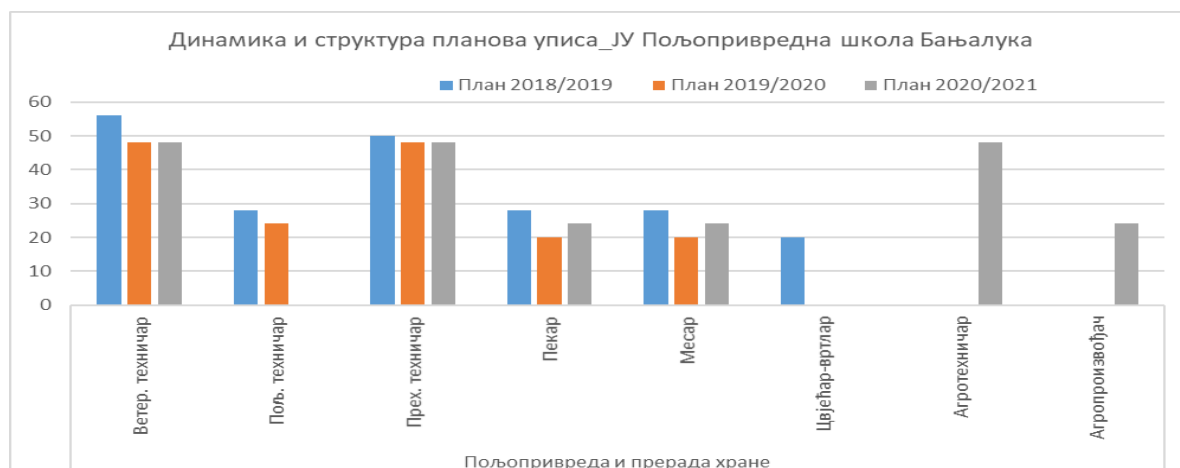
Извор: Јавна установа Средњошколски центар „Милутин Миланковић“ Милићи, попуњени упитници и документи

Ово је мања СШ, једина на подручју ЈЛС, у којој око 60 ученика годишње завршава ОШ. План уписа за школску 2020/2021 годину структуриран је кроз четири одјељења, свако из различите струке, а занимања у оквиру струке значајно су промијењена у односу на претходну годину. Приједлог плана мијењан је више пута кроз промјену увођењем струке шумарство и обрада дрвета а укидањем струке економија, затим промјеном занимања у оквиру уведене струке а затим кориговањем предложеног броја ученика по одјељењу са 16 или 20 на 24. Овим је предложени број од 68 ученика повећан на 96 или за 28 ученика, за више од једног одјељења. Предложени број ученика и могућа структура занимања и величине одјељења заснивали су се на броју ученика деветих разреда који су анкетирани и изјаснили се на понуђени избор занимања, другачији од избора у објављеном плану и конкурс за упис. Ове су

промјене нарушиле баланс из претходних година, посматрано кроз структуру занимања за жене и мушкарце и биле су на штету будућих ученица, одређених у већој мјери за економску струку него за гимназију. Ни по приједлогу плана, ни по објављеном плану није било комбинованих одјељења.

Другу подгрупу у оквиру друге групе чине СШ са подручја већих ЈЛС, са релативно већим укупним бројем ученика, организоване као стручне школе за једну струку а више занимања из области пољопривреде и прераде хране а које су имале релативно стабилан број и структуру занимања из године у годину. Предложени број и структура занимања нису мијењани али је број ученика повећаван кроз повећање броја ученика по одјељењу. Овој групи припада ЈУ "Пољопривредна школа" Бањалука, која је на темељу усвојених планова из претходног периода и показаног интереса ученика на конкурс и у школској 2020/2021 години планирала по 20 ученика по одјељењу за један дио мање атрактивних занимања али је корекција извршена на 24 и тиме је укупан број ученика повећан за 12. На карактеристике планирања ове СШ за трогодишњи период указује графикон који слиједи.

Графикон број 4: Динамика планова уписа са корекцијама приједлога средњих школа на више

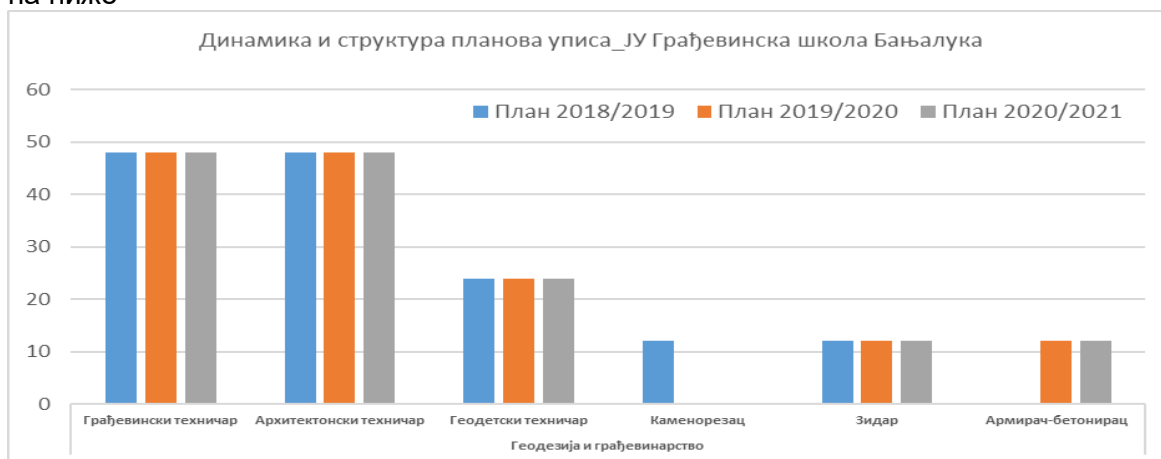


Извор: Јавна установа „Пољопривредна школа“ Бањалука, попуњени упитници и документи

Евидентно је да је СШ са занимањима из струке пољопривреде и прераде хране имала релативно стабилан број и структуру занимања, да је смањивала планирани број ученика за већину њих али да је постепено уводила и нова занимања.

Трећу од четири наведене групе чине СШ чији су предложени планови кориговани кроз смањење предложеног укупног броја ученика. Примјер овакве праксе у поступку усаглашавања је ЈУ „Грађевинска школа“ Бањалука која је на подручју једне од највећих и најразвијенијих ЈЛС, са релативно већим бројем ученика. Струка грађевинарство и геодезија, поред ове ЈЛС и СШ, заступљена је у врло малом броју других СШ и ЈЛС, евентуално само по једно занимање из струке. У складу са тим, предложени планови уписа у ову СШ подразумијевали су значајан број занимања која се не образују у СШ у окружењу, у широј регији а нека ни у једној другој СШ на нивоу РС. Предложене планове у посматраним годинама карактерише стабилност занимања, њихове структуре и укупног броја ученика. Вршене корекције предложених планова кроз смањење броја ученика су у школској 2020/2021 години значиле и смањење броја одјељења и то за занимање које се не образује само у другим СШ на подручју РС.

Графикон број 5: Динамика планова уписа са корекцијама приједлога средњих школа на ниже

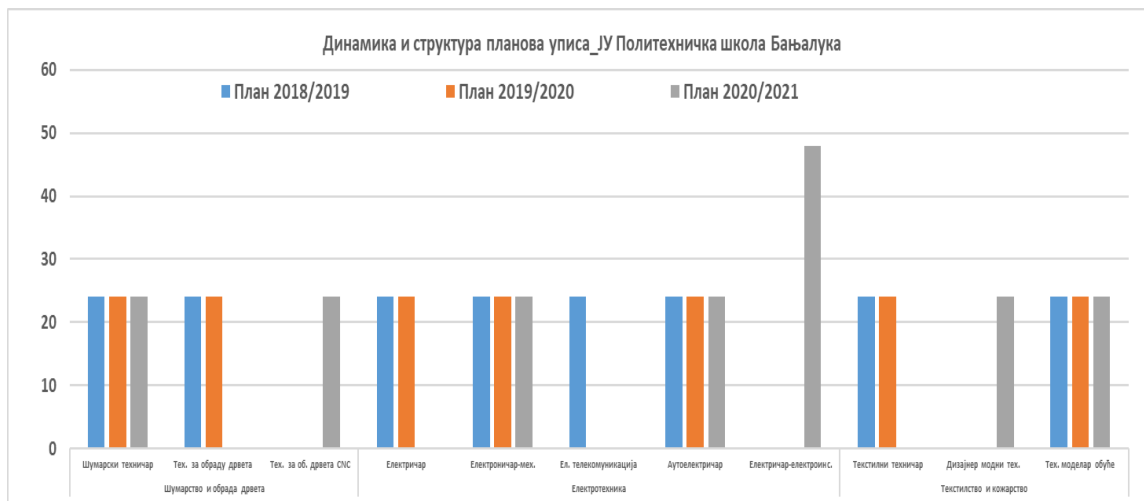


Извор: Јавна установа „Грађевинска школа“ Бањалука, попуњени упитници и документи

Четврту од четири наведене групе чине СШ чији су приједлози планова уписа, посебно они за школску 2020/2021 годину, мијењани кроз промјене структуре струка, занимања и одјељења али без промјене предложеног броја ученика. У оквиру ове групе, посматрано по врсти наведених промјена али и по карактеристикама самих СШ, могућа је класификација у двије подгрупе.

Прву подгрупу, у оквиру четврте групе, чине СШ са подручја већих и развијенијих ЈЛС, са већим бројем техничких занимања за којима је исказана потреба кроз документе пословне заједнице и од којих су многа дефинисана као дефицитарна. Ове СШ по броју ученика које уписују припадају школама средње величине. Везано за број и структуру занимања показивале су значајније промјене у посматраном периоду. Једна из групе тих СШ је ЈУ „Политехничка школа“ Бањалука за коју је, поред већ наведеног, карактеристично да у укупном броју занимања има учешће занимања трећег степена од 50%, што је највише у оквиру посматраног узорка. Са друге стране, једна је од малобројних на цијелом подручју РС која, уз струке шумарства и електротехнике, образује и занимања четвртог степена у струци текстилство и кожарство. За кадровима ових занимања се у континуитету исказује потреба у нископродуктивној текстилној индустрији кроз документе ПК и ово су занимања гдје се традиционално запошљавају жене. Значајан дио ових занимања, прије објаве плана уписа у школској 2020/2021 години, проглашен је дефицитарним и осигурана значајна финансијска подршка за ученике уписане у први разред. У струци текстилство и кожарство исте карактеристике важе и за ЈУ СШЦ „Пале“ Пале уз разлику у врстама осталих планираних струка, у нижем учешћу занимања трећег степена у укупном броју занимања. У овој СШ планирана су текстилна занимања трећег степена и нема занимања једнаких осталим СШ из ове групе.

Графикон број 6: Динамика планова уписа са корекцијама приједлога средњих школа кроз промјену структуре струка и занимања

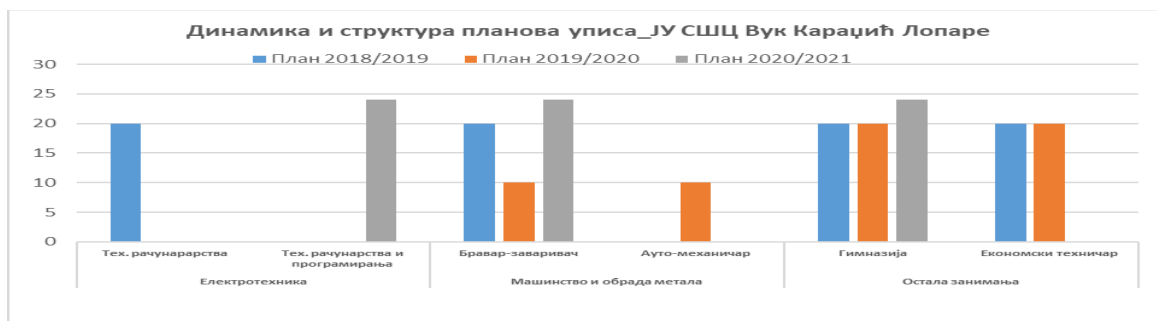


Извор: Јавна установа „Политехничка школа“ Бањалука, попуњени упитници и документи

Претходни графикон показује присутну стабилност у структури планираних занимања и да мањи дио евидентних промјена представља иновирање као што је промјена занимања текстилни техничар, планираних у школској 2018/2019 години и школској 2019/2020 години у занимање дизајнер модни техничар, планирано у школској 2020/2021 години или занимање електричар у електричар-електроинсталатер.

Другој подгрупи, у оквиру четврте групе СШ, подгрупе у оквиру групе са корекцијама предложеног плана кроз промјене структуре занимања припада ЈУ СШЦ „Вук Караџић“ Лопаре. Предложени план ове СШ имао је већи број значајних промјена уз карактеристику да се налази на подручју мале и неразвијене ЈЛС, да је једина СШ у ЈЛС, да је организована као СШЦ, са више различитих струка и по једним занимањем у свакој, укључујући и остала занимања, за која привреда није исказивала потребе. Вршене промјене предложеног плана у школској 2020/2021 години значиле су смањење предложеног броја струка, занимања и одјељења. Смањење за једно одјељење, са четири на три, односило се на групу осталих занимања и губитак одјељења економских техничара планирано за упис 18 ученика. Са друге стране повећан је број ученика по одјељењу на преостала три одјељења, укупно за 18 ученика, на начин да је планирани број по сваком од три одјељења повећан за шест, са предложених 18 на 24 ученика.

Графикон број 7: Динамика планова уписа са корекцијама приједлода средњих школа кроз промјену структуре струка и занимања



Извор: Јавна установа Средњошколски центар „Вук Караџић“ Лопаре, попуњени упитници и документи

Графикон показује да се у структури занимања сталност показује само за гимназију и занимање бравар-заваривач а остала су мијењана из године у годину и то кроз поступак усаглашавања са МПК. Уз остало се показује и висока варијабилност у планираном укупном броју ученика која није заснована на промјенама броја завршених основаца него на промјенама начина планирања у МПК, везаном за број ученика по одјељењу.

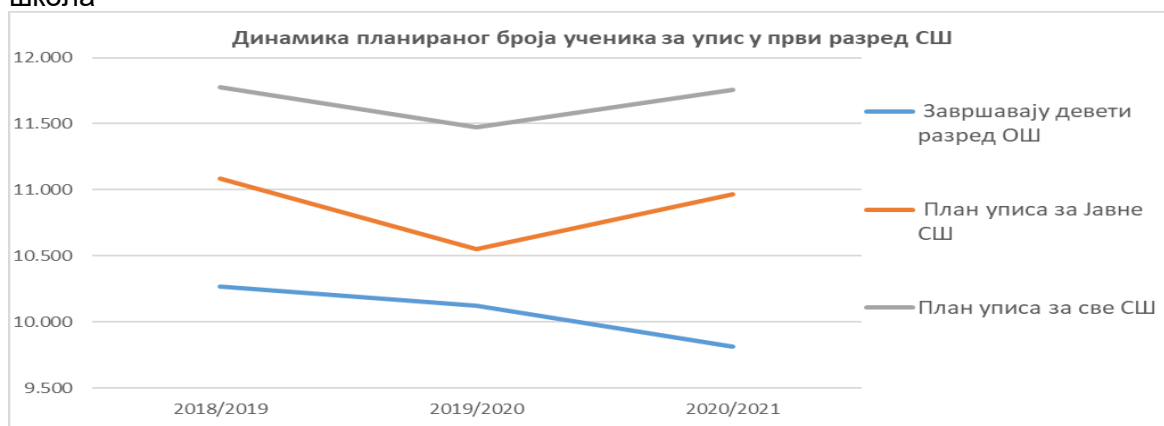
### 3.2.2. Заснованост планирања Министарства просвјете и културе

У доношењу планова уписа у прве разреде СШ и процедури давања сагласност на достављене појединачне приједлоге планова сваке од СШ, МПК је у посматраном периоду имало учесталу и сложену комуникацију са СШ, предлагачима планова. Таква комуникација се у правилу односи на период након приспјећа приједлога планова а не и на период прије. Она подразумијева захтјеве за корекцијама приједлога и одговоре СШ по сваком од захтјева. Повремено су присутне и одређене инструкције, критерији и образложења која одражавају генералну уписну политику и потребну заснованост и усклађеност планова уписа у цјелини што указује на потребу њихове дефинисаности и доступности знатно раније, прије почетка вођења поступка планирања у СШ.

Планови уписа у први разред СШ, које је доносило МПК за посматране школске године, по свом садржају представљају систематичан преглед појединачних планова свих јавних СШ. Такав план уписа не садржи збирне податке за све те СШ представљене кроз планирани укупан број ученика и одјељења за РС у цјелини и евентуално структуриран по ЈЛС и струкама. План не садржи ни појединачне ни збирне податке о плану уписа у приватне СШ, са бројем одјељења и ученика на које је МПК претходно дало сагласност, у складу са Законом.

За школску 2020/2021 годину, у јавним СШ планиран је упис 10.969 ученика, за приватне СШ дата је сагласност за 790 ученика што заједно чини 11.759 ученика.<sup>27</sup> ОШ завршавало је и за упис у први разред је у овој години могло конкурисати 9.814 ученика из РС, што је разлика од 1.945 ученика (20%) или од 81 одјељења по 24 ученика. Тренд и динамику планова у трогодишњем периоду показује сљедећи графикон.

Графикон број 8: Динамика планираног броја ученика за упис у први разред средњих школа



Извор: Министарство просвјете и културе, попуњени упитници и документи

<sup>27</sup> Прилог број 2: Попуњен упитник Министарства просвјете и културе

Претходни графикон указује на неусклађеност тренда и динамике кретања броја ученика који су завршили ОШ и броја планираног за упис у СШ. Планирани број ученика за упис у јавне СШ у школској 2020/2021 години порастао је за 4% у односу на претходну школску годину а нижи је за 1% него у школској 2018/2019 години. Истовремено је, у том трогодишњем периоду одобрени и планирани упис у приватне СШ порастао за 14%. Заједно посматрано, планирани упис у све СШ је у школској 2020/2021 години био на нивоу из школске 2018/2019 године. Међутим, укупан број ученика који су завршили ОШ и који су у школској 2020/2021. години могли бити уписани у први разред СШ износио је 9.814, и нижи је за 4% него у школској 2018/2019. години, уз континуиран тренд пада у посматраном периоду. Ови подаци указују да планови уписа нису ни бројем ни трендом пратили број ученика деветих разреда ОШ а чији број и структура су били доступни службама МПК.

У образложењу МПК, датом поводом наведене неусклађености наводи се да наведени већи број ученика планиран за упис представља простор за упис ученика, страних држављана и без држављанства. Са друге стране, у образложењу није наведена могућност процјене умањења броја ученика на основу изостанка уписа завршених основаца из РС због њиховог пресељења и уписа у СШ у иностранству или из других разлога а на што је указивало искуство претходних година.

У оквиру планирања уписа у први разред СШ је, уз укупан број ученика и његов тренд, битна и структура посматрана по ЈЛС, СШ, струкама и занимањима. Ова комплексна и вишедимензионалана структура је у објављеном плану заступљена само у димензији посматраној по СШ, по струкама и смјеровима за сваку од њих појединачно. Информације и образложења МПК указују да је у планирању броја и структуре ученика за упис узиман у обзир велики број фактора. Тако су, уз број ученика деветог разреда, узимали у обзир доступност и једнаке услове, специфичност појединих подручја, развојне специфичности и саобраћајне специфичности, потребе за запосленима, економичност и рационалност у кориштењу кадра, средстава, простора и опреме, финансијске могућности оснивача, интерес и потребе ЈЛС, тржишта рада и свих друштвених партнера. Анализа приједлога планова уписа сваке од СШ по свим овим елементима представља високо сложену и захтјевну активност, а посебно у недостатку јасног, претходно дефинисаног начина вредновања сваког од тих фактора и оптимизације цјеловитог плана из перспективе уважености утицаја сваког од њих. Није јасно презентована досљедност и свеобухватност провођења наведеног у пракси, у оквиру поступка усаглашавања и одобравања појединачних планова СШ, а који је резултирао значајним промјенама дијела предложених планова СШ.

Испитивања показују да су три кључне основе и с њима повезани документи којима је располагало МПК и на којима је заснивало своје одлуке о плану уписа. Те основе чине расположиви подаци о броју ученика деветих разреда, документи ПК са прегледом стања потреба привреде за кадровима и документи ЗЗ са прегледом стања незапослених лица крајем године и бројем запослених у току те године. Ови се документи израђују у оквиру редовног рада и извјештавања наведених институција и нису циљано израђивани за потребе уписа у свакој од посматраних школских година. У таквом су контексту и изражавани одређени коментари и мишљења представника МПК који указују на недостатке ових докумената, на њихову недовољну поузданост и прецизност, потребну да би представљали квалитетну основу за планирање уписа у први разред СШ.

Посматрани садржај докумената ПК, који су били дио планских основа МПК а достављени и од дијела СШ, указује на неуједначеност њиховог садржаја у посматраном периоду и недовољност релевантних информација које су требале бити поуздана основа за планирање уписа у први разред.



У три документа МК, креирана у посматраном периоду, као једном од основа планирања, евидентне су значајне разлике у врсти, обиму и структури презентованих података и информација. У документу из 2019. године,<sup>28</sup> а по анкети послодаваца из марта 2019. године, наведени су потребни кадрови по привредним дјелатностима, у оквиру тога и по занимањима, са исказаним бројем потребних кадрова, само за РС у цјелини, не и по ЈЛС и регијама. У сљедећа два доступна документа, један из фебруара 2020. године,<sup>29</sup> а по анкети из новембра 2019. године и други из фебруара 2021. године,<sup>30</sup> а по анкети из децембра 2020. године, наведене су потребе за кадровима одређених занимања, појединачно за сваку ЈЛС у којој је анкета проведена, сврстано у регије, али без збирног прегледа за сваку регију и РС у цјелини и без података о броју потребних кадрова за свако наведено занимање. По датумима које носе ови документи јасно је да нису правовремено били доступни МК за креирање политика уписа и инструкција за СШ али ни СШ које су већ биле при крају процедуре израде приједлога плана. Са друге стране није јасно у којем периоду, години или годинама ће кадрови тих занимања бити потребни послодавцима. Остаје нејасно и на којем нивоу и којом динамиком се те потребе усклађују са планом уписа. Важност наведеног потврђују чињенице да са једне стране наведене потребе нису свеобухватне јер су засноване на анкети дијела послодаваца а са друге имајући у виду потребни период од три и четири године до завршетка школовања и могућег изласка на тржиште рада и тиме извјесну могућност великих промјена у структури потребних занимања у том периоду.

Документи 33 који су представљали једну од основа МК у планирању уписа у први разред СШ, са подацима за ниво РС у цјелини, показују број незапослених крајем претходне године и број оних који су нашли запослење у току те године. Подаци су структурирани по занимањима са истим садржајем у свим документима у посматраним годинама и са евидентним промјенама у броју лица по сваком занимању. Ови су подаци дио стандардизованог садржаја годишњих извјештаја о раду 33, а у којима су наведени подаци детаљније приказани, опширније обрађени и анализирани и као такви учињени доступним на интернет страници 33 за све заинтересоване кориснике. МК је у оквиру припреме и објаве конкурса за упис наводило и одређене податке из ове групе. Међутим, у испитивањима ревизије су изражавали мишљења о њиховој недовољности и поузданости из перспективе потребне релевантности као основе за планирање уписа у први разред. Таква су размишљања опште-присутна и у широј јавности у смислу преиспитивања да ли наведени број незапослених представља стварни број оних који траже посао и који су у кратком року расположиви за потребе послодаваца и да ли број запослених у току године, по евиденцији 33, представља број оних који су нашли запослење код послодаваца у РС или ЈЛС или представља и све брисане са евиденције али по много и других, различитих разлога. Свјесно ових недостатака, МК је трагало за потребним подацима и из других извора, укључујући и Пореску управу РС, уз изјашњење о даљњем отварању недоумица и дилема око релевантности и поузданости прикупљених информација.

---

<sup>28</sup> Привредна комора Републике Српске; Анализа резултата истраживања о потребама привреде за кадровима у Републици Српској, Бања Лука, 2019. година.

<sup>29</sup> Привредна комора Републике Српске; Анализа резултата истраживања о потребама привреде за кадровима у Републици Српској са освртом наосновна привредна кретања у 2019. години, Бања Лука, фебруар 2020. године.

<sup>30</sup> Привредна комора Републике Српске; Анализа резултата истраживања о потребама привреде за кадровима у Републици Српској са освртом наосновна привредна кретања у 2020. години, Бања Лука, фебруар 2021. године.

Важност информација и података ПК и ЗЗ посебно је наглашена за школску 2020/2021 годину а поводом намјере увођења мјере финансијске подршке Владе за ученике који упишу одређена занимања недостајућа на тржишту рада, каснијом Одлуком Владе дефинисана као ДЗ. Активности на дефинисању ове мјере започете су након што су СШ доставиле своје приједлоге планова уписа а одвијале су се паралелно са поступком усаглашавања и комуникације са СШ поводом мишљења МПК о нужним промјенама достављених предлога планова сваке од њих. Одлуку о листи ДЗ, са назнаком СШ и занимања које је у њеном оквиру проглашено ДЗ, Влада је донијела крајем маја, уочи објаве конкурса за упис.

Испитивања показују да је Одлука о листи ДЗ усвојена у околностима када су подаци ЗЗ о броју незапослених за 2019. годину,<sup>31</sup> релевантни за одлучивање почетком 2020. године, показивали су да у оквиру 87 хиљада укупног броја лица на евиденцији, 55 хиљада или двије трећине њих односи на лица са ССС. Релативно посматрано, овај број незапослених ССС био је и до шест пута већи од броја ученика уписаних у први разред школске 2020/2021 године.<sup>32</sup> Наведено стање броја незапослених резултат је значајних побољшања у периоду 2017-2019. година с обзиром да је број незапослених смањен за 24% или за 27 хиљада а број запослених је порастао за 5% или за 12 хиљада.<sup>33</sup> У оквиру раста броја запослених релативно највећи је остварен у прерађивачкој индустрији а у оквиру кретања броја незапослених пад је евидентан у групи лица са ССС, посебно у дијелу лица са занимањима трећег степена образовања, најпотребнијих управо у прерађивачкој индустрији. Међутим, упоредо са оваквим трендом, евидентан је и пад броја уписаних ученика у све СШ па и стручне техничке школе, које износи 10%. Заједно посматрани, сви су ови показатељи указивали да, и у условима још увијек присутне високе незапослености, постоји ризик и могућност суочавања са проблемом недостатка радне снаге, одређених струка и занимања потребних реалном сектору. На евидентност таквог проблема указивали су и резултати анализе ПК. Подаци и информације показивали су да је истовремено присутна релативно висока стопа незапослености са једне стране и недостатак радне снаге потребне тржишту рада са друге, те да је евидентан проблем структурне неусклађености занимања лица која траже посао и оних које треба тржиште рада.

Поводом креирања наведене мјере подршке уписа одређених занимања, МПК је покренуло комуникацију са ЈЛС и Савезом општина и градова и упутило два дописа. У првом допису, упућеном 07.05.2020. године Савезу општина и градова, захтијевано је да се МПК достави информација о ДЗ за подручје ЈЛС и то најкасније до 15. 05.2020. године или за осам дана. У другом допису, упућеном и ЈЛС и Савезу општина и градова, захтјевано је да се МПК доставе информације о могућностима ЈЛС за подршку упису ученика у ДЗ у облику стипендије, превоза или нечег другог. Ове одговоре требало је доставити до 15.05.2020. године или за четири дана.

Информација о ДЗ, посматрано по ЈЛС, коју је МПК крајем маја упутило Влади, показује да је на дописе МПК одговорило њих 35 или 54% од укупног броја. У документу се констатује да од тих 35 ЈЛС њих 19 или 30% има неки од могућих облика подршке а најчешће је то субвенција превоза. Испитивања ревизије су показала да је ограничена поузданост ових података и то из више разлога. ЈЛС су на различите

---

<sup>31</sup> Извјештај о раду и пословању Јавне установе „Завод за запошљавање Републике Српске“ за 2019. годину, Пале, фебруар 2020. године.

<sup>32</sup> Прилог број 5 - Преглед динамике незапослених и запослених лица у периоду 2017-2019. година

<sup>33</sup> Анализа резултата истраживања о потребама привреде за кадровима у Републици Српској са освртом на основна привредна кретања у 2019. години“; Бања Лука, фебруар 2020. године

начине разумијевале појам ДЗ и појам подршке истом па су и одговарале врло различито, чиме је отежано креирање јасне јединствене слике стања по наведеним питањима. Појам ДЗ ове ЈЛС најчешће су утврђивале и користиле у оквиру регулација поступака додјеле стипендија. То је била једна од категорија или један од критерија додјеле стипендија али само за релативно мали број ученика од укупно уписаних за неко занимање и то оних најбоље ранжираних ученика у том занимању или на укупној листи. Утврђивање броја и назива ДЗ, у једном дијелу ЈЛС вршено је сваке године, поводом конкурса за стипендије а у другом дијелу је одлука о томе важила за дужи период. Испитивања показују да је дио занимања био истовремено проглашен дефицитарним и у дијелу ЈЛС и по закључку Владе. У дијелу ЈЛС присутна је и пракса да заједно са послодавцем стипендирају све ученике уписане у одређено занимање проглашено дефицитарним. Подршка у превозу у правилу се односила на субвенционисање превоза за све ученике и није евидентно суфинансирање или финансирање само по основу ДЗ.

Као подршку усвојеном плану уписа ученика у први разред СШ за одређена занимања, МПК је, у околностима изостанка изјашњења великог дијела ЈЛС, утврдило листу ДЗ за одређен број ЈЛС и за дио СШ на њиховом подручју. Влада РС је, на приједлог МПК, крајем маја усвојила Закључак о ДЗ и истим задужила МПК да листу објави на званичној интернет страници и да у сарадњи са Министарством финансија за сваког уписаног ученика осигура средства за стипендије у износу од 100 КМ мјесечно и за трошкове превоза. Листа ДЗ садржавала је податке о ЈЛС, СШ и ДЗ за чије уписане ученике се одобрава подршка. На основу тог списка и већ усвојеног плана уписа планирана је подршка за 804 ученика, што од укупног планираног броја за упис у први разред СШ од 10.969 ученика представља 7% и значи да је сваки 14-ти ученик уписао ДФ и имао финансијску подршку.

Планирана подршка за 804 ученика ДЗ односи се на 20 занимања али проглашених дефицитарним само за дио СШ од укупног броја у којима се таква занимања образују. Закључак се односио на 35 СШ основаних на подручју 28 ЈЛС.<sup>34</sup> Посматрано по критерију учесталости, евидентно је да је од тих укупно 20 ДЗ, 14 њих или више од пола проглашено у само по једној школи или ЈЛС. Од преосталих шест занимања, четири су проглашена у по двије ЈЛС, једно занимање у двије ЈЛС. Само је занимање бравар-заваривач проглашено дефицитарним у 20 ЈЛС и тиме је најзаступљеније ДЗ у свим СШ. У укупно планираном броју ученика за подршку, за ово занимање је планирано 396 или 49% свих планираних корисника подршке. Са друге стране, од укупно планираног броја за упис у ово занимање, подршка је планирана за 85% ученика и само је мали дио ученика из неколико СШ и ЈЛС остао без подршке за ово занимање.

Посматрано у односу на претходну годину, планом уписа, у 12 школа уведено је неко од 10 нових занимања, накнадно проглашених и дефицитарним за посматрану школску годину.<sup>35</sup> Од тих 10 занимања два се односе на СШ у Општини Пале. Занимање електричар-електроинсталатер такође није било заступљено ни у једној од четири школе у којима је проглашено дефицитарним. Занимање бравар-заваривач се у двије школе и ЈЛС појављује као ново у односу на претходну годину. У осталим школама појављује се као модификовано, раније заступљено као два занимања, бравар и варилац. Истовремено је у дијелу СШ, у односу на претходну годину укинута

---

<sup>34</sup> Прилог број 6 - Преглед дефицитарних занимања за школску 2020/2021. годину по Закључку Владе Републике Српске, од 26.05.2020. године

<sup>35</sup> Прилог број 7 – Планови уписа средњих школа за ново-уведена занимања у школској 2020/2021. години а проглашена дефицитарним

занимање бравар или варилац а умјесто њега уведено је ново занимање електричар-електроинсталатер и оно у истој години проглашено дефицитарним.

Посматран по ЈЛС, број проглашених ДЗ креће се између један и шест али је најчешће за једну ЈЛС дефицитарним проглашавано једно занимање. Испитивања показују да је тај број у највећој мјери повезан са величином ЈЛС и бројем СШ на њеном подручју и бројем занимања која се у њима образују. Само је за Град Бањалуку дефицитарним проглашено шест занимања. За четири ЈЛС, градове Приједор, Добој, Дервенту и Требиње, дефицитарним су проглашена по три занимања а за пет ЈЛС су то по два занимања. У преосталих 18 ЈЛС само је по једно занимање, али не и исто, проглашено дефицитарним.

Документи и изјаве доступне у испитивањима не указују на јасност процедура, критерија и аргумената на основу којих је исто занимање у једној ЈЛС проглашено дефицитарним а у другој није. Евидентно је да у дијелу ЈЛС ни једно занимање није проглашено дефицитарним иако су достављени одређени приједлози а да су у дијелу ЈЛС одређена занимања проглашена дефицитарним али не из оквира оних занимања која су предложиле те ЈЛС. На темељу изјава и одређених докумената кључних учесника у поступку, МПК, ЈЛС и СШ, евидентно је да су за приједлоге кориштене информације послодаваца са локалног подручја али и подаци надлежних јединица ЗЗ. Упоредна анализа ових информација и докумената за дио дефицитарних занимања указује на њихову релевантност и начин примјене за ову намјену, кроз показатеље у табели која слиједи.

Табела број 2 - Упоредни преглед релативних показатеља незапослености

Однос броја незапослених крајем године и броја запослених у току године_коэффицијети_2019 за:			
Сва занимања у РС	Занимања средње стручне спреме	Занимање бравар-заваривач	
		У ЈЛС са подршком за ДЗ	У ЈЛС без подршком за ДЗ
2,0	1,9	1,8	1,6

Извор: Завод за запошљавање Републике Српске, Извјештај о раду и пословању за 2019. годину; Министарство просвјете и културе, Информација о реализованом плану уписа у средње школе у 2020/21. години

Из претходне табеле евидентно је да је, уз задржавање динамике запошљавања из 2019. године, било потребно двије године да се запосле сва лица са евиденције, просјечно за све степене образовања и сва занимања. Подаци не указују на значајније изражено одступање показатеља за поједине групе незапослених од овог просјечног. По овој динамици, за запошљавање свих лица са ССС било је потребно девет година а за лица занимања бравар-заваривач биле су потребне двије године.<sup>36</sup> Међутим, показатељи за занимање бравар-заваривач, посматрани по ЈЛС указују на значајније разлике и одступања од просјека али и између тих група и ЈЛС појединачно. Посматрају ли се упоредо двије главне групе ЈЛС, подаци показују да би у групи ЈЛС које немају СШ са занимањем бравар-заваривач незапослена лица овог занимања требала на запослење чекати просјечно 2,8 година а у ЈЛС које имају такву СШ на запослење су требали чекати 1,7 година. У оквиру групе ЈЛС које имају такву СШ,

<sup>36</sup> Прилог број 8 – Упоредни преглед броја незапослених лица по групама и јединицама локалне самоуправе

евидентна је разлика између показатеља за подгрупе ЈЛС са подршком и без подршке. У групи ЈЛС за чије је ученике осигурана подршка Владе РС за упис у ово занимање као дефицитарно на запослење би се у просјеку чекало 1,8 година а у подгрупи гдје подршке нема чекало би се 1,6 година или три мјесеца краће.

Расположиве основне податке о броју незапослених на одређени датум и о броју запослених у току године на нивоу ЈЛС, интерпретирани су и кориштени на различите начине у оквиру могуће примјене као критерија у креирању планова уписа и дефинисању листе ДЗ. Представници СШ и ЈЛС наглашавају њихову непоузданост и довољност с обзиром на недостатак структуре по разним основама а прије осталих по радном искуству, допунским вјештинама и старости иако такви детаљнији подаци нису ни захтијевани од ЗЗ. Са друге стране, ЗЗ је за властите потребе, у циљу извршавања одређених мјера и политика, проводио анкете послодаваца о њиховим потребама за кадровима, у складу са усвојеном властитом методологијом. Међутим, резултати ових анкета, њихова анализа и закључци повезани са подацима о незапосленим лицима на евиденцији, нису били предмет разматрања заједно са МПК, ЈЛС и СШ а у сврху дефинисања уписних политика и планова уписа.

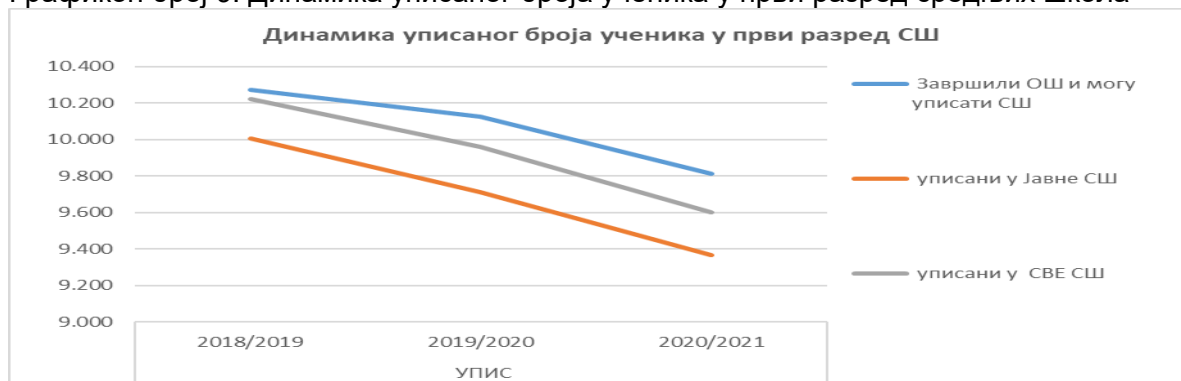
### 3.3. Реализација планова уписа

Питање анализе реализације планова уписа подразумијева праћење истог како укупно на нивоу РС тако и по структури посматраној по ЈЛС, СШ и по занимањима. У оквиру праћења реализације уписа по занимањима посебну пажњу захтијева група ДЗ, имајући у виду важност мјере за подршку уписаним ученицима.

#### 3.3.1. Реализација укупног плана уписа

У први разред јавних СШ у РС, у школској 2020/2021 години, уписано је 9.367 ученика, што је за 640 ученика, 27 одјељења или за 4% ниже него у школској 2018/2019 години. У приватне СШ, које постоје само на подручју Града Бањалука, уписано је 237 ученика а што је за 11% више него у 2018/2019 години и супротно је тренду за јавне СШ. Међутим, због учешћа уписа у приватне СШ од 2%, тренд укупно уписаних ученика не одступа значајније од тренда уписа у јавне СШ, а што показује и сљедећи графикон.

Графикон број 9: Динамика уписаног броја ученика у први разред средњих школа



Извор: Министарство просвјете и културе, попуњени упитници и документи

Посматрана упоредна динамика по претходном графикону указује на неусклађеност оствареног броја и тренда уписаних ученика са бројем и трендом ученика који су завршавали ОШ. Број уписаних ученика је континуирано падао али знатно брже од континуираног пада броја ученика који су завршавали ОШ. Подаци показују да је све већи број ученика који се по завршетку ОШ не уписију у СШ на подручју РС, да је та

разлика у школској 2020/2021 години износила девет одјељења и да је четири пута већа од разлике у школској 2018/2019 години. Број и структура ових ученика и разлози изостанка њиховог уписа у СШ на подручју РС нису праћени ни анализирани.

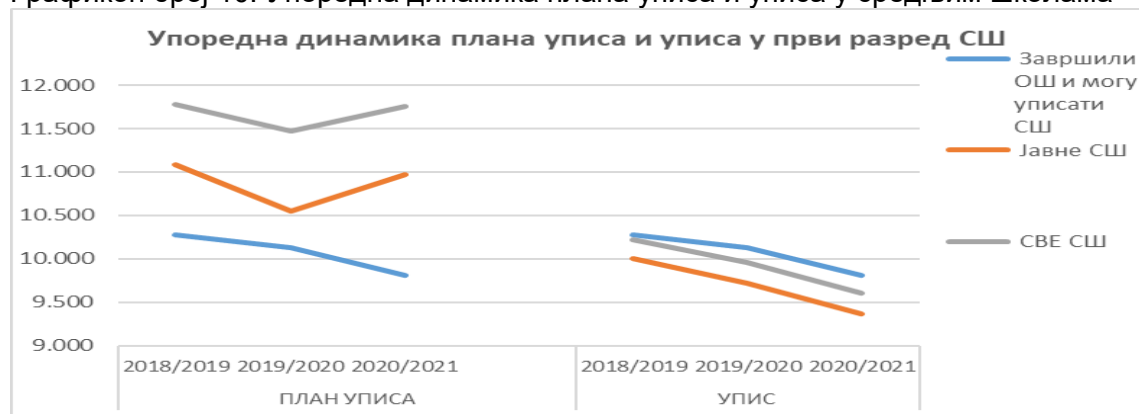
Посматрано укупно на нивоу РС, планови уписа нису реализовани ни у једној од посматраних година. Планови нису реализовани у највећем дијелу СШ, струка и занимања уз изражене значајне разлике у индексима и степену одступања од планираног броја.

Посматрано за све јавне СШ на нивоу РС, индекси броја уписаних ученика у односу на планирани број кретали су се између 85% и 90%, уз тренд пада индекса и уз најниже остварење у школској 2020/2021 години од 85%. Одступање од 15% у наведеној години представља 1.602 мање уписаних ученика или 76 одјељења оптималне величине мање него што је планирано.

Посматрано за све СШ, укључујући и приватне, индекси броја уписаних ученика у односу на план су се кретали између 82% и 87%, уз најниже остварење у школској 2020/2021 години од 82%. У овој је години укупно уписано 2.155 ученика или 90 одјељења мање од планираног и датих сагласности СШ. Лошије остварење уписа у све СШ у односу на јавне СШ последица је знатно ниже реализације дијела плана који се односи на приватне СШ. Упис у приватне СШ био је нижи за 553 ученика, за 23 одјељења или за 70% од плана на који је дата сагласност МПК.

Уз остварење испод плана, број уписаних ученика показује континуирани тренд пада, интензивнији је од тренда броја ученика који завршавају ОШ и у супротности је са трендом планираног броја ученика за упис, на што указује графикон који слиједи.

Графикон број 10: Упоредна динамика плана уписа и уписа у средњим школама



Извор: Министарство просвјете и културе, попуњени упитници и документи

Посматрана упоредна динамика по претходном графикону указује на значајну неусклађеност тренда посматраних показатеља броја ученика. Тако је број уписаних ученика континуирано падао али знатно брже од континуираног пада броја ученика који су завршавали ОШ док је број ученика по плану уписа имао и благи пад и раст. Висока негативна разлика броја уписаних у односу на план резултат је двоструке неусклађености. Са једне стране, то је због планова који су у свим годинама били изнад броја ученика који су завршавали ОШ и што је питање планирања а са друге стране због одређеног броја завршених основаца који нису уписали СШ, што је питање анализе узрока и последица истог.

### 3.3.2. Реализација плана уписа по јединицама локалне самоуправе

Планови уписа нису остваривани ни на нивоу ЈЛС, посматрано заједно за све СШ на њиховом подручју. У школској 2020/2021 години план уписа није остварен ни у једној од посматраних ЈЛС али уз значајне разлике у одступањима у индексима реализације који су се кретали између 64% и 96%. У ЈЛС са једном СШ ова је реализација једнака реализацији те СШ а у ЈЛС са више СШ је то укупан резултат за све те СШ, по подацима које ЈЛС прате и анализирају. Показатељи реализације уписа, за ЈЛС са више СШ, резултат су високих разлика између показатеља посматраних за СШ појединачно.

Испитивања показују да на индекс реализације плана уписа појединих ЈЛС утиче више фактора, специфичних за сваку ЈЛС али да код свих подједнако значајан утицај има број ученика на којима се заснива план. ЈЛС дају појединачна мишљења свакој од СШ, разматра се и укупан број ученика на њеном подручју а даљњу директну комуникацију са МПК имају СШ појединачно. На основу упитника које су попуниле ЈЛС и достављених докумената, евидентно је да већина ЈЛС не прати систематично ове податке и информације и не анализира узрочно-посљедичне односе реализације уписа у својим СШ, посебно из перспективе утицаја истог на тржиште рада. Упоредне показатеље уписа приказује сљедећи графикон.

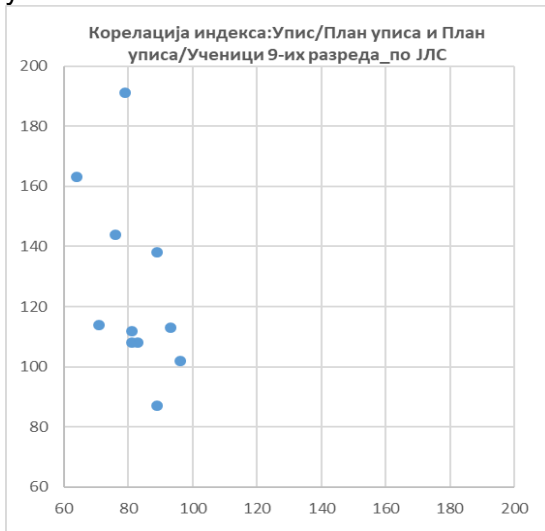
Графикон број 11: Упоредни индекси реализације плана уписа по јединицама локалне самоуправе



Извор: Јединице локалне самоуправе, попуњени упитници и Министарство просвјете и културе, Планови уписа за посматрани период

Претходни графикон показује да је у једном дијелу ЈЛС остварени упис ученика за трећину нижи од плана а да у другом дијелу релативно мало одступа од плана. Нижа реализација израженија је у ЈЛС са једном СШ и обрнуто. На овакве разлике у реализацији утицало је више фактора али начин планирања свакако је један од најважнијих у том оквиру. Како ЈЛС нису директни предлагачи планова уписа и како податке о оствареном упису по потреби и повремено прикупљају од СШ, планирани упис за ЈЛС је збир планова које је усвојило МПК за СШ на њеном подручју и резултат је приступа које је дефинисало и примјењивало МПК. Могуће утицаје на реализацију уписа приказују сљедећи графикони.

Графикони број 12: Повезаност реализације уписа са заснованошћу планирања броја ученика по ЈЛС



Извор: Јединице локалне самоуправе, попуњени упитници и документи, Министарство просвјете и културе, Планови уписа за посматрани период

Претходни графикон показује да степен реализације плана уписа у значајној мјери зависи од начина планирања броја ученика и односа тог броја према броју ученика који су завршавали девети разред на подручју сваке од ЈЛС. Упис у СШ успјешније је реализован на подручју оних ЈЛС, за које је број ученика реалније планиран и био приближнији броју ученика који су завршавали девети разред. Евидентан је висок степен негативне корелације на начин да је индекс реализације плана уписа већи када је индекс планираног броја ученика и броја ученика који су завршавали девети разред мањи. Индекси планираног броја ученика и броја ученика који су завршавали девети разред били су изнад 100% али уз високу варијабилност. Вриједности индекса су се кретале између 102% и 190% а што је последица више различитих утицаја, специфичних за сваку ЈЛС.

Дио ЈЛС је одређеним мјерама подстицао упис ученика и са подручја других ЈЛС иако њихове СШ, као једине и са малим бројем занимања, немају по том основу регионални карактер. Тиме је у плану уписа вршена процјена могућег уписа таквих ученика. Суфинансирање превоза и за ученике који путују из других ЈЛС, посебно у условима када оне немају такву подршку за ученике са свог подручја, имало је утицаја на релативно повећање плана у односу на број завршених основаца. Међутим, у планирању нису процјењивани и уважавани истовремени „одласци“ таквих ученика са друге стране.

Један од узрока наведеном изостанку реализације планова уписа у свим ЈЛС, повезано са планирањем јесте и повећање броја ученика у односу на предлоге СШ одлуком МПК у току поступка усаглашавања, а из разлога подизања броја ученика по одјељењу. У ЈЛС гдје је у предложеним плановима СШ било више одјељења са мањим бројем ученика од оптималног, план се повећавао и све више удаљавао од броја ученика који су завршавали ОШ. Управо на подручју таквих ЈЛС је и најнижи индекс реализације плана уписа.

У контексту наведених утицаја на реализацију плана уписа евидентан је значај и специфичност позиције Града Бањалука, имајући у виду, уз регионални значај неких јавних СШ на њеном подручју и јединственост изражену у постојању приватних СШ. У овим СШ се у највећој мјери образују ученици за занимања која нису у посматраном узорку и за којима се не исказује потреба у документима ПК а која су била атрактивна



за ученике и у јавним СШ. Реализација уписа за јавне СШ је на нивоу од 95% што је боље од показатеља за РС у цјелини и од показатеља за већину осталих ЈЛС а остварен је уз индекс плана и завршених основаца од 142. Међутим реализација уписа за све СШ, укључујући и приватне је на нивоу од 79% а остварена је уз индекс плана и завршених основаца од 191. Планирани упис у приватне СШ, који има сагласност МПК, реализован је са 30% и тиме остварио значајан утицај на реализацију уписа у све СШ. Низак индекс реализације уписа у приватне СШ је присутан у свим посматраним годинама уз благи раст броја уписаних али без значајнијих промјена у укупно датим сагласностима за упис.

### 3.3.3. Реализација уписа у дефицитарна занимања

У оквиру реализације укупног уписа у први разред СШ у школској 2020/2021 години, сегмент уписа у ДЗ је реализован са 74%, што је знатно лошије од реализације укупног плана уписа. У ДЗ је уписано 594 ученика, што је за 210 ученика или за девет одјељења ниже од плана. У ДЗ бравар-заваривач, у школама за чије је ученике осигурана подршка Владе РС, уписано је 296 ученика, што је половина од укупно уписаних у ДЗ и за 25% ниже од планираног броја. Истовремено је реализација уписа у ово занимање у школама за чије ученике није осигурана подршка била за 12% нижа од плана и на нивоу је реализације укупног плана уписа. Упоредне показатеље о реализацији плана уписа за ДЗ приказује сљедећи графикон.

Графикон број 13: Упоредни индекси реализације плана уписа по групама занимања



Извор: Министарство просвјете и културе, попуњени упитници и Информација о реализацији уписа у дефицитарна занимања за школску 2020/2021 годину

За пет од укупно 20 проглашених ДЗ упис није уопште реализован јер није било интереса ученика ни у једној од СШ. За остала занимања је реализација уписа била различита зависно од ЈЛС и СШ. У СШЦ „Пале“ Пале, јединој СШ на подручју Општине Пале, ни у једном од проглашених два ДЗ није било уписа ученика. У Граду Бањалука није било уписа у три ДЗ од укупно шест проглашених. Од три неуписана ДЗ у Бањалуци, два се односе на ЈУ „Грађевинску школу“ Бањалука, зидар и армирач-бетонирач и једно на ЈУ „Политехничку школу“ Бањалука, техничар-моделар обуће у области текстилства и кожарства. Није било уписа ни у ДЗ бравар-заваривач у СШ у Милићима. План уписа ученика за остала занимања и у осталим школама и ЈЛС је реализован али са високим разликама и у броју ученика и одјељења али и у врстама активности вршенима поводом реализације планова.

У оквиру великог броја различитих показатеља и пракси током реализације плана уписа присутна је и ситуација када за првобитно утврђено ДЗ није уписан ни један ученик и када је, кроз накнадну комуникацију након уписног рока, неко друго занимање проглашено дефицитарним. Међутим, ни упис за то накнадно утврђено ДЗ није реализован на планираном нивоу него са индексом 67 или за трећину ниже од плана.

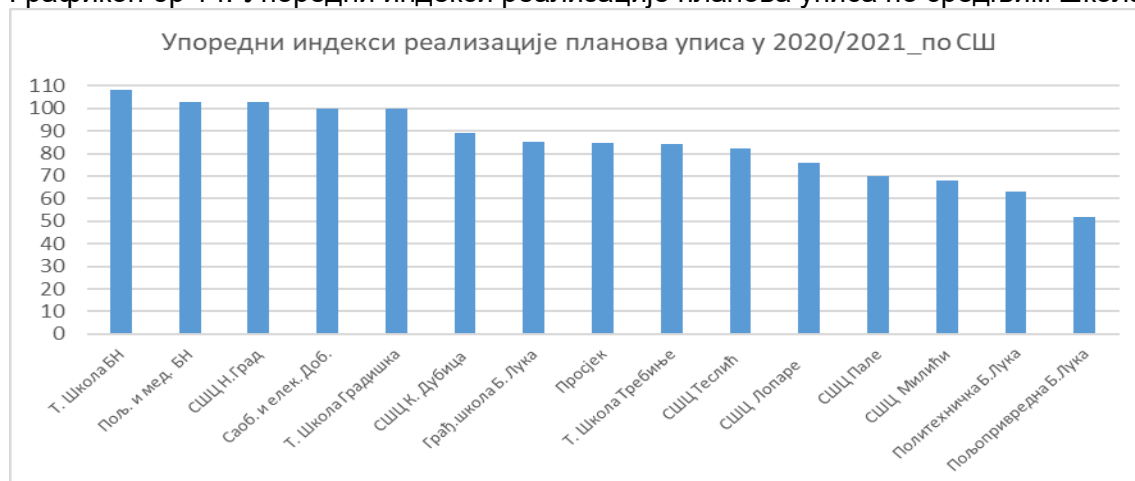
Истовремено је у тој СШ ниво реализације уписа за занимање које није дефицитарно било за 38% изнад плана по броју ученика а за 100% изнад плана по броју одјељења. Ово су примјери гдје се интереси и жеље ученика нису успијевали ни приближити објављеном плану уписа по занимањима и гдје се није истрајавало на досљедној примјени плана.

Упис ученика за занимање бравар-заваривач реализован је у укупно 23 ЈЛС и СШ, од чега у 19 као ДЗ, а планиран је у 24 од чега у 20 као ДЗ. Подаци показују да су у просјеку већи индекс реализације плана за ово занимање у школама без подршке и да су присутне значајне разлике између школа чији су ученици имали подршку. Посматрано појединачно по СШ у оквиру ове групе са подршком, индекси реализације крећу се између 0% или потпуног изостанка уписа до индекса од 133% или једног цијелог одјељења више.<sup>37</sup> Реализација изнад планираног броја ученика или одјељења у овој групи школа присутна је најчешће у ситуацијама када је мали број ученика био пријављен за одређено занимање, недовољан за формирање једног или пола одјељења. Тај је број ученика накнадно уписиван у друго занимање, у овом случају за бравар-заваривач, зависно од изражене жеље ученика и могућности комбинације величине и броја одјељења. Поводом овог успостављана је комуникација са МПК и упућивани захтјеви са образложењима у намјери да се прибави сагласност за такву реализацију уписа. У групи школа без подршке нису присутне велике осцилације између школа и индекси се крећу између 75% и 100%. Све наведено указује да уведена мјера подршке ДЗ није имала једнак утицај на занимања међусобно посматрана ни на исто занимање посматрано између СШ и ЈЛС.

### 3.3.4. Реализација уписа по средњим стручним школама

Посматрана по СШ појединачно и просјечно за сва занимања, реализација плана уписа у свим годинама показује високу варијабилност, са индексима који се у школској 2020/2021 години крећу између 52% и 108%. У двије трећине СШ реализација уписа је испод планираног броја ученика, у нешто изнад петине њих је то на нивоу плана а у једној седмини СШ уписани број ученика је изнад планираног, као што приказује графикон који слиједи.

Графикон бр 14: Упоредни индекси реализације планова уписа по средњим школама



Извор: Средње школе, документација и попуњени упитници

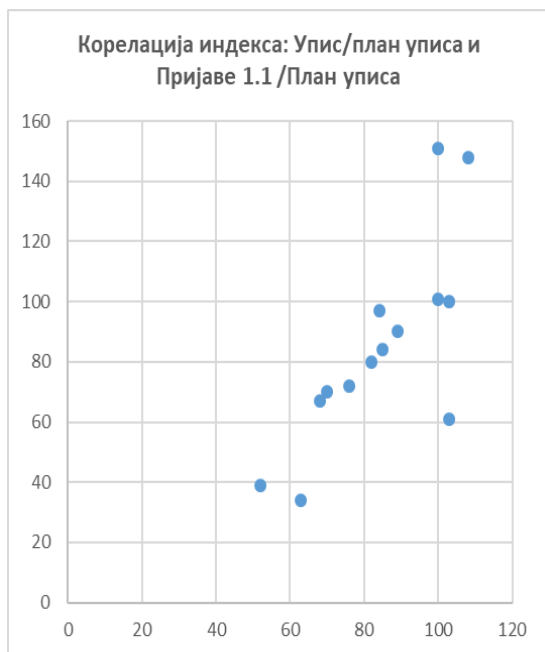
<sup>37</sup> Прилог број 9 – Упоредни преглед реализације плана уписа и показатеља незапослености за занимање бравар-заваривач по јединицама локалне самоуправе

Просјечан индекс реализације плана уписа за све посматране СШ у школској 2020/2021 години, посматран као просјек индекса, износио је 85%, што одговара индексу за РС у цјелини и потврђује репрезентативност узорка и поузданост његове структуре. Овај је показатељ имао тренд пада и у односу на школску 2018/2019. годину нижи је за четири индексна поена. У оквиру наведене реализације плана за СШ у цјелини, индекс за групу занимања обухваћену узорком, за коју је привреда исказивала потребу нижи је за пет индексних поена и износи 80%. Ова је разлика остварена у мањем дијелу СШ која образују и остала занимања, највише медицинске и економске струке.

Наведени коначни резултати реализације уписа по СШ су у свакој од њих у највећој мјери остварени већ у јунском року. Индекси броја пријављених кандидата у односу на план у овом року показивали су да је у мањем дијелу СШ евидентан вишак пријава у односу на број планиран за упис а тиме и неуписаних кандидата са једне стране а да је у већем дијелу СШ евидентан значајан број непопуњених мјеста са друге стране. Ово је указивало на значајан ниво неусаглашености између жеља и интереса ученика са једне стране и планова уписа по занимањима. Потреба СШ да траже рјешења како би попуниле капацитете уз уважавање жеља кандидата је у периоду након јунског рока произвела бројне консултације и преписке с циљем добијања сагласности МПК на приједлог промјена усвојених планова. На посматраном узорку више од три четвртине СШ добило је сагласност на такве промјене, различитог садржаја и обима. Посматрано по СШ, и коначан упис није значајније смањио наведене разлике у степену реализације плана а те су разлике посљедица више различитих околности. Неке од њих су евидентне из графикана који слиједе.

Графикони број 15 Утицај пријава\_први рок

Графикон број 16: Утицај величине школа



Извор: Средње школе, упитници и документи

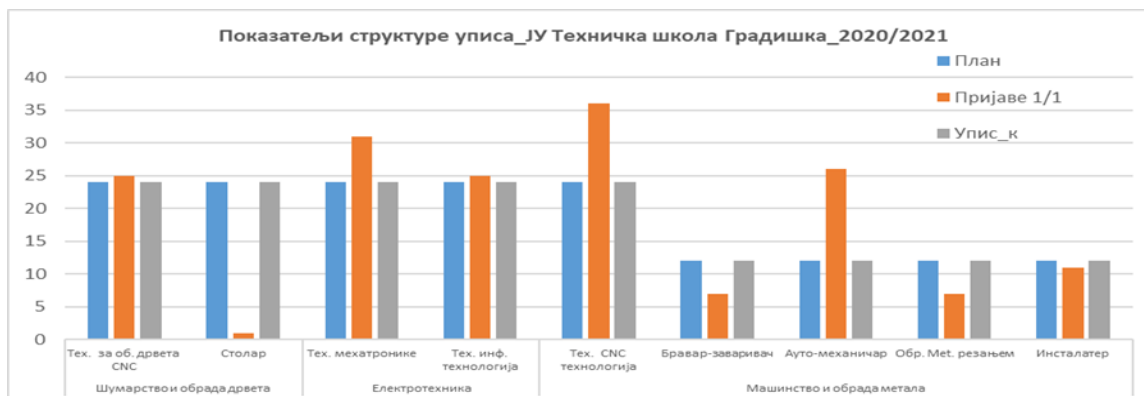
Претходни графикон број 15 јасно показује да на коначан упис у највећој мјери утиче релативни број пријава у првом уписном року. Висока је позитивна корелација индекса реализације уписа и индекса пријава у првом року у односу на план. Одступања од ове корелације су карактеристична само за пар СШ, у којима су поред посматраних занимања заступљена и остала, посебно атрактивна занимања као што

су медицина и економија. Код ових СШ индекс реализације је знатно виши и у правилу изнад плана по укупном броју ученика и броја ученика по одјељењу.

Графикон број 16 указује да је степен реализације коначног уписа у значајној мјери повезан и са величином СШ, мјерене бројем ученика који се уписани у први разред. Евидентна је позитивна корелација између индекса реализације плана уписа за СШ у цјелини и величине школе мјерене бројем ученика али је истовремено и дволинијска. Она показује да релативно веће СШ имају виши индекс реализације плана уписа али њен дволинијски распоред указује на очит утицај и других фактора, прије свега структуре струка и занимања. Разлике у индексу реализације планова уписа између СШ, једна су од основа њиховог груписања на три групе, са евидентним већим бројем и осталих карактеристика и елемената који их повезују у једну а разликују од друге групе.

Прву од три групе чине СШ са оствареним уписом на нивоу плана у свим посматраним годинама, како укупно тако и по појединим занимањима. Ове су школе средње величине, нису једине на подручју ЈЛС, креирале су приједлоге планова у садржајној комуникацији са осталим партнерима, њихови приједлози нису кориговани кроз процедуру усаглашавања и имале су већ у јунском року знатно већи укупан број пријава од плана али уз значајне разлике овог односа посматрано по занимањима. Показатеље за једну од таквих СШ приказује сљедећи графикон.

Графикон број 17: Показатељи структуре уписа у средњим школама са реализацијом на нивоу плана



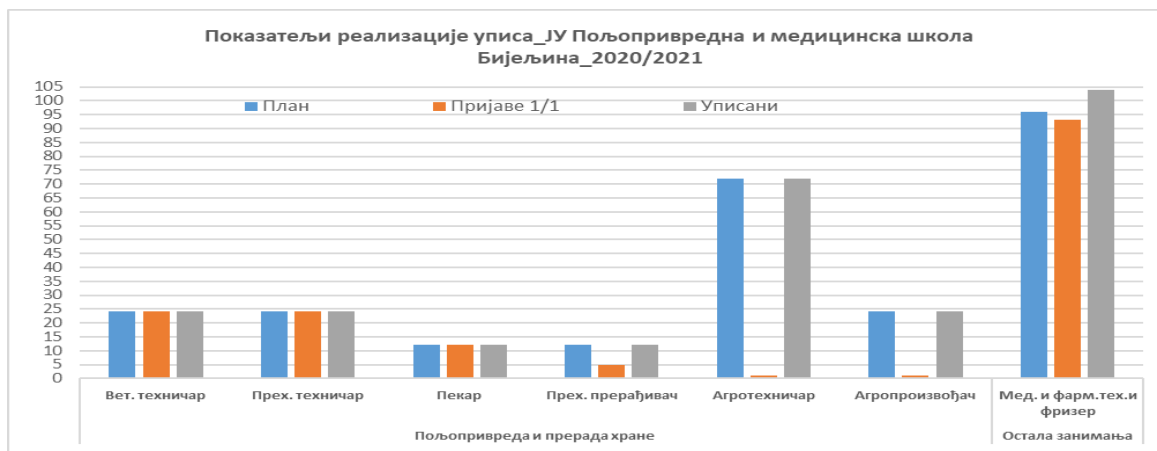
Извор: Јавна установа „Техничка школа“ Градишка, упитници и документи

Као што се из графикона види, СШ из ове групе имале су различит ниво интереса ученика за поједина занимања. Индекси пријава у јунском року, за први избор занимања од два могућа, у односу на план кретали су се између 4% и 217%. Евидентно је да су ове школе истрајале на досљедној и потпуној примјени плана, преусмјеравајући ученике „испод црте“ са првог од два наведена избора занимања на други избор, на преостала слободна мјеста у том занимању а након тога и на остала слободна мјеста у другим занимањима. Ове СШ нису упућивале захтјеве МПК за евентуалним корекцијама плана у циљу прилагођавања жељама ученика а тиме удаљавањем од дефинисаних потреба тржишта рада, исказаних кроз планску структуру по занимањима.

Другу од три групе чине СШ са оствареним укупним уписом ученика изнад планираног броја али уз присутну варијабилност индекса реализације посматраних по занимањима појединачно а кретали су се између 100% и 121%. Ове су СШ релативно веће по броју ученика, нису једине на подручју ЈЛС, њихови приједлози планова нису кориговани у процедури усаглашавања, укупан број пријава у односу на план у јунском

року је варијабилан али уз једнако високе разлике овог односа посматрано по занимањима у оквиру СШ. Показатеље за једну од таквих СШ приказује сљедећи графикон.

Графикон број 18: Показатељи структуре уписа у СШ са реализацијом изнад плана



Извор: Јавна установа „Пољопривредна и медицинска школа“ Бијељина, упитници и документи

Показатељи из претходног графикана указују да је ова СШ остварење изнад плана остварила на позицији осталих занимања, медицинске и фризерске струке, за што је било довољно интереса већ у јунском року и то већ у првој фази овог рока, одређеној за пријаве најбољих ученика, оних преко 60 бодова. На посматраним занимањима из области пољопривреде остварен је упис на нивоу плана и укупно и по занимањима али не у првом року. На показан укупан интерес ученика у првом року од 40% у односу на план указују и индекси који су за поједина занимања износили 1% или 4%. Упис до нивоа плана остварен је у јулском року, пријавама ученика који су били испод црте у другим СШ у јунском року али које нису из тог разлога значајније кориговале план на више. Једна од таквих је и ЈУ Техничка школа „Михајло Пупин“ Бијељина, која припада овој групи по показатељу реализације уписа а у коју и поред мање корекције и проширења плана, није уписано око 60 ученика пријављених у јунском року.

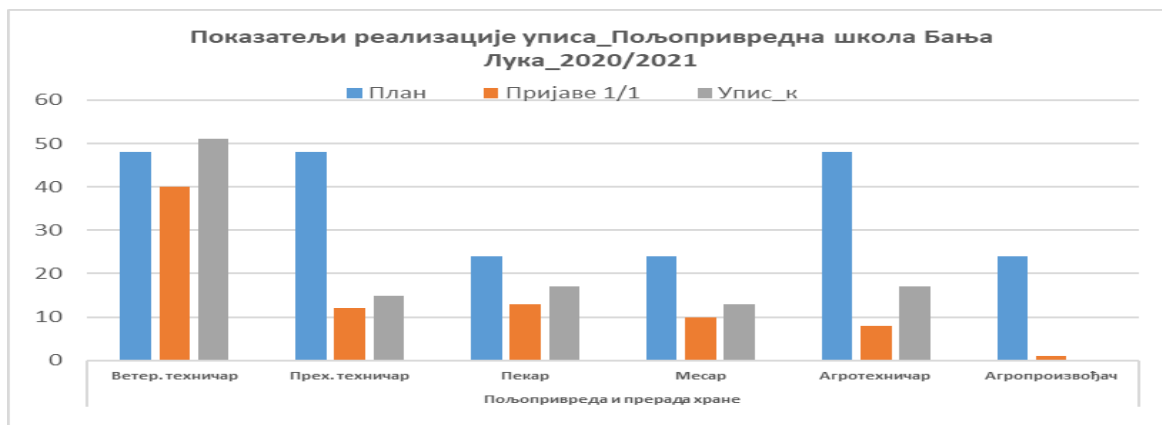
СШ из групе са реализацијом уписа изнад плана су, као што се из претходног графикана види, имале врло различит ниво интереса ученика за поједина занимања. Индекси пријава у јунском року, за први избор занимања од два могућа, у односу на план кретали су се између 1% и 97%. Уз наведени ниво интересовања ученика у јунском року и касније у јулском, ове СШ успијевале су реализовати план уписа за посматрана занимања, исказана као потребна на тржишту рада. У оквиру тога је, у складу са планом, реализован упис и за занимања из области пољопривреде и прехране, а што у другим СШ није успјело и поред подршке за дефицитарност. Међутим, ове СШ нису истрајале на потпуној и досљедној примјени плана за остала занимања, она за којима ПК није исказивала потребе. У складу са тим упућивале су захтјеве МПК за корекцијама плана како би у већој мјери удовољиле жељама ученика, у правилу одликаша. Повећања су одобрена кроз повећање броја ученика по одјељењу изнад оптималног броја и то за занимања из струке медицина и електротехника.

Трећу и највећу од три групе СШ чине оне са оствареним укупним уписом испод планираног броја ученика, а чији се појединачни индекси реализације плана у школској 2020/2021. години крећу између 52% и 89%. У оквиру сваке од СШ из ове групе присутне су високе разлике индекса посматраних по занимањима који су се

кретали између 0% и 138%. Ове СШ показују одређени број различитих карактеристика па их је по том основу могуће посматрати кроз двије подгрупе.

Прву подгрупу СШ, у оквиру групе са реализацијом уписа нижом од плана, чине релативно веће школе, посматрано по броју ученика, на подручју су већих и развијенијих ЈЛС, најчешће нису једине на подручју ЈЛС али у планској структури њихових занимања значајно мјесто заузимају она из струке пољопривреда и прехрана, грађевинарство, текстилство и кожарство. У дијелу ових занимања потпуно је изостао упис, укључујући и нека која су прогледана дефицитарним и за чије је ученике осигурана значајна финансијска подршка. Једну од таквих СШ приказује сљедећи графикон.

Графикон број 19: Показатељи структуре уписа у средње школе са реализацијом испод плана\_А

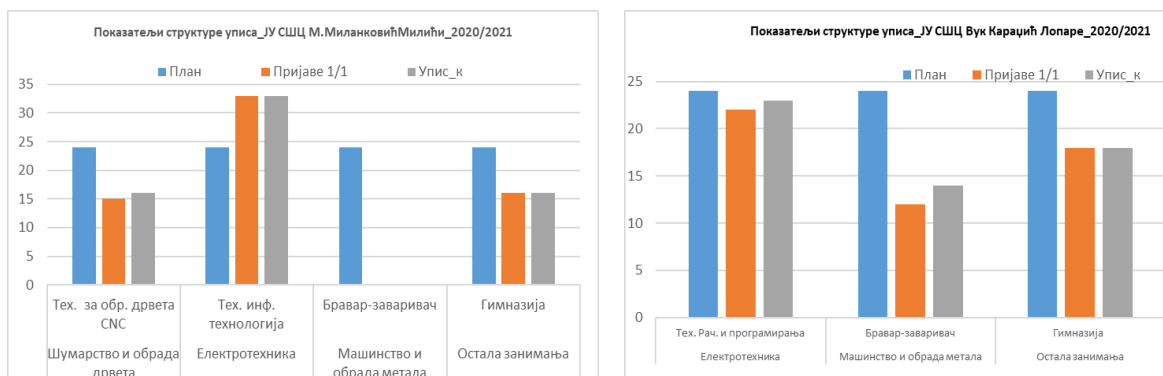


Извор: Јавна установа „Пољопривредна школа“ Бањалука, упитници и документи

Претходни графикон показује да план није остварен за шест од укупно седам заступљених занимања, планираних за упис у 2020/2021 години и да реализација уписа у односу на претходну годину значи погоршање, подједнако карактеристично и за остале СШ из групе. Међутим, у дијелу СШ из ове групе овај тренд погоршања је успоренији а одступање од плана релативно ниже због промјена које су оне имале у структури занимања али још недовољно да тренд у цјелини добије други предзнак, у односу на претходни период. У овим је СШ структура мијењана укидањем занимања у струци машинства и пољопривреде и увођењем занимања у струци здравства и угоститељства, за које је, као и у свим другим СШ, реализација плана увијек релативно боља, са вишим индексом.

Другу подгрупу СШ, у оквиру групе са реализацијом уписа нижом од плана, чине релативно мале школе, посматрано по броју ученика, налазе се на подручју мањих ЈЛС, различито развијених, једине су на подручју ЈЛС и најчешће организоване као средњошколски центри са различитим струкама, промјењивим из године у годину. Реализација уписа је испод плана и посматра ли се по сваком занимању појединачно, укључујући и дефицитарна за која се осигурава подршка и са локалног и републичког нивоа. Планирани упис у овим СШ није остварен ни у сегменту осталих струка за којима ПК није исказивала потребе, у овом случају гимназија. Структуру уписа за двије такве СШ приказују сљедећи графикони.

Графикони број 20 и 21: Показатељи структуре уписа у средње школе са реализацијом испод плана\_Б



Извор: Јавна установа Средњошколски центар „Милутин Миланковић“ Милићи и Јавна установа Средњошколски центар „Вук Караџић“ Лопаре, упитници и документи

У посматраној подгрупи СШ евидентно је да је реализација укупног уписа у школској 2020/2021 години испод плана али и за сва занимања појединачно, да је то одступање ниже него у претходној години, да свако занимање припада другој струци и да више од двије трећине њих чине занимања која традиционално уписују мушкарци а до једне трећина занимања која подједнако уписују и мушкарци и жене. Приједлози планова ових СШ мијењани су кроз процедуру усаглашавања са МПК у свим посматраним годинама али су мијењани и усвојени планови. Такве су промјене подразумијевале повећање предложеног броја ученика по одјељењу али и касније смањење кроз корекције већ објављеног плана, смањивање предложеног броја одјељења кроз укидање занимања и промјену структуре занимања у правцу смањења учешћа оних која су привлачна за ученике и оних која традиционално уписују жене, у овом случају из економске струке.

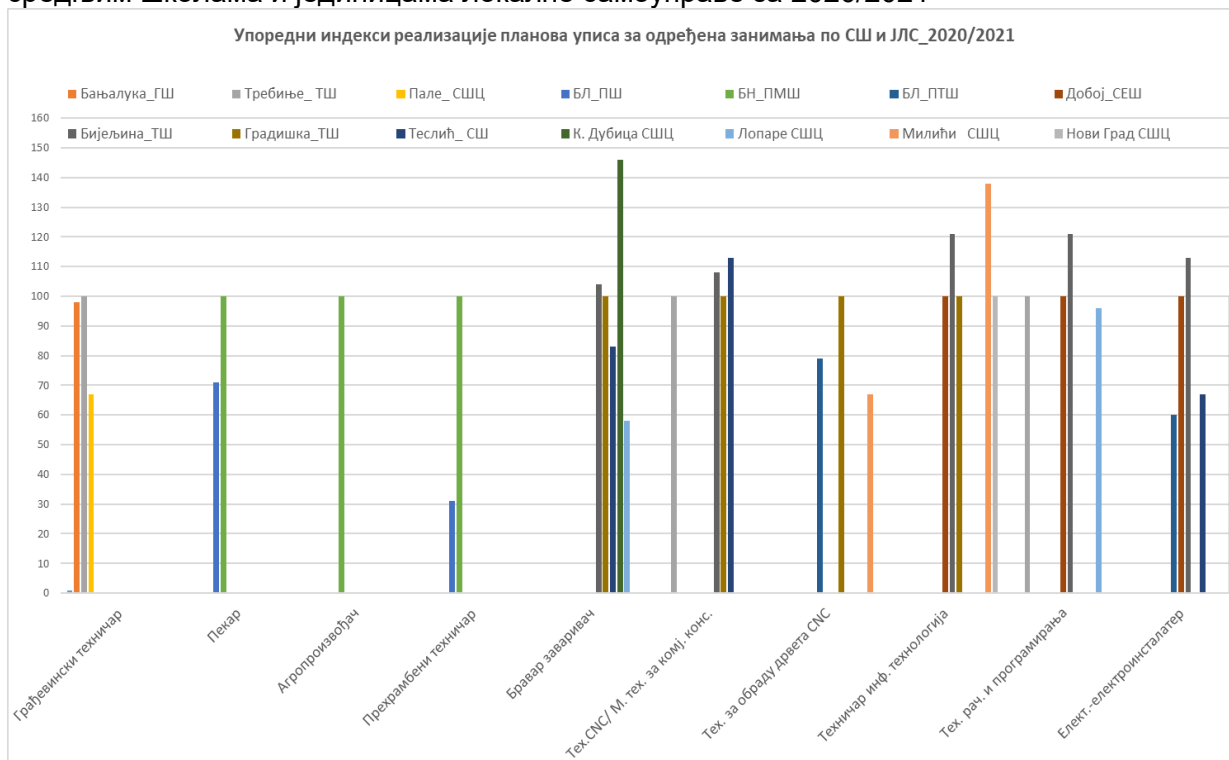
### 3.3.5. Реализација планова уписа по струкама и занимањима

Показатељи реализације планова уписа, посматрани за поједине струке и занимања, упоредо по СШ и ЈЛС, показују високу варијабилност, уз индексе који су се кретали између 0% и 146% за исто занимање и то у овом случају ДЗ. Од укупно посматраних, за пет занимања није реализован упис ни у једној од СШ, једнако за све ЈЛС и степене а односе се на струке грађевинарства и текстилства и кожарства. Изостанак и интереса ученика и пријава на конкурс за ова занимања присутан је и цијелом посматраном периоду и такво стање није промијењено ни у школској 2020/2021 години када су ова занимања у овим СШ и ЈЛС добила статус ДЗ и када је осигурана значајна финансијска подршка за уписане ученике. Испитивања показују да су овакви резултати остварени подједнако и у већим и мањим ЈЛС, и развијеним и неразвијеним, у већим и мањим СШ. Заједничка карактеристика им је само грана привредне дјелатности и врста занимања у оквиру тога.

Планови уписа ученика у струци електротехника, за сва занимања четвртог степена реализовани су са индексом изнад 100, подједнаким за све СШ и ЈЛС, без обзира на величину СШ, структуру њених осталих занимања или на величину ЈЛС и степен њене развијености. Мањи дио евидентних разлика у индексима је у највећој мјери пољедица недовољног истрајавања дијела СШ на досљедној примјени усвојеног плана а у мањој мјери је послједица разлика у релативном броју пријава у односу на план. Заступљеност ове струке и занимања у СШ значајно је подизало степен реализације укупног уписа. Међутим, планови уписа за дио занимања трећег степена у оквиру ове струке реализовани су на знатно нижем просјечном, уз високу

варијабилност индекса посматрано за исто занимање по СШ И ЈЛС. Једно од таквих занимања је електричар-електроинсталатер чији су се индекси реализације плана уписа кретали између 0% и 113%. Ове разлике у индексима нису повезане са величином СШ и степеном развијености ЈЛС али се могу довести и везу са структуром осталих занимања у школи и приступима у планирању и истрајавању на примјени плана. Упоредне индексе реализације планова уписа приказује графикон који слиједи.

Графикон број 22: Упоредни индекси реализације планова уписа за занимања по средњим школама и јединицама локалне самоуправе за 2020/2021



Извор: Средње школе из узорка, попуњени упитници

Поред већ констатованог, претходни графикон показује да су планови уписа за остала занимања, поред претходно наведених из струка грађевинарства, текстилства и кожарства и електротехнике, реализована уз просјечне индексе између 62% и 86%, зависно које занимање и који степен посматрамо. Међутим, ови просјечни индекси за једно занимање варирају између 0% и 100%. Упис за занимање пекар трећег степена у једној СШ реализован је са индексом 100% а у другој са 71% а само је у овој другој пекар ДЗ и уписани ученици су имали финансијску подршку. У оквиру исте струке и истих СШ и ЈЛС, план уписа за занимање агропривођач, такође трећег степена, у првој СШ реализован је са 100% а у другој са 0%. У оквиру исте струке и истих СШ и ЈЛС, план уписа за занимање прехрамбени техничар, четвртог степена, у првој СШ реализован је опет са 100% а у другој са 31%. Анализа показује да су обје ове ЈЛС релативно велике и развијене и да ове њихове СШ имају регионални карактер. Наведене разлике у резултатима уписа су повезане са разликама у приступу планирању и показатељима на којима се план заснива и то посматрано у локалном или регионалном контексту. У том је контексту евидентан утицај односа планираног броја ученика и броја ученика који завршавају девети разред. Упис у занимања из струке пољопривреда је остварен на планираном новоу у СШ са подручја ЈЛС у којој је планирани број за упис ученика био најприближнији броју оних који су завршавали девети разред. Истовремено је остварени упис у та занимања био за једну половину нижа од планираног у СШ која се налази на подручју ЈЛС гдје је планирани број



ученика највише одступа од броја ученика који су завршавали девети разред. У околностима планираног броја за упис подједнаког броју ученика који завршавају девети разред је, као у случају прве ЈЛС, било је извјесно да ће се вишкови пријава у односу на план за атрактивна занимања и СШ бити подједнаки мању пријава у неатрактивним занимањима и СШ и да ће то у другом уписном року бити избалансирано. Поред тога, у овом случају је досљедније извршаван усвојени план по СШ и није било захтјева СШ за његовом промјеном у правцу повећања у значајнијем обиму. Такве су приступи планирању и реализацији резултирала добрим извршењем плана уписа по свим занимањима, па и ДЗ и то на начин да су најбољи и добри ученици уписани у жељена занимања а остали у занимања гдје је било мјеста.

У околностима када је планирани број ученика за упис био значајно изнад броја ученика који завршавају девети разред, као у случају друге ЈЛС, вишкови пријава у односу на план у атрактивним занимањима и СШ су били вишеструко нижи од мања пријава у односу на план у неатрактивним занимањима и СШ, те у другом уписном року није било могуће успоставити баланс. Са друге стране, у таквим околностима су вршене корекције плана на више у атрактивним занимањима и школама а на располагању је био и велики простор за упис у приватне СШ, с обзиром да су оне и након другог уписног рока попуниле тек 30% планираних мјеста. Предимензионирање плана уписа за све СШ посматране заједно и пракса накнадних проширења већ усвојеног плана у дијелу атрактивних занимања и СШ омогућавале су да највећи број ученика упише у жељено занимање, без обзира на њихов успјех у ОШ, а да се истовремено не реализује план за занимања потребна привреди и за занимања која су Одлуком Владе проглашена дефицитарним и за чије ученике је осигурана значајна финансијска подршка.

## 4. ЗАКЉУЧЦИ

Главна служба за ревизију јавног сектора Републике Српске провела је ревизију учинка у оквиру система образовања на тему усклађености средњег образовања са потребама тржишта рада. Проведена испитивања кроз главну студију дала су одговоре на питања ефикасности надлежних институција у провођењу поступака креирања уписних политика и планова уписа ученика у прве разреде средњих школа за стручна занимања и њихове реализације из перспективе повезаности са потребама тржишта рада.

На основу налаза ревизије учинка, презентованих у претходним поглављима, утврђени су закључци, како основни тако и појединачни, усмјерени на институције са кључним улогама у систему средњег образовања. Из презентованих налаза ревизије, посматраних за све институције и сва ревизијска питања слиједи основни закључак: **Кроз поступке припреме, планирања и реализације уписа у средње стручне школе није осигуран потребан ниво ефикасности проведених активности ни очекивани ниво усклађености уписа са потребама тржишта рада.**

У складу са основним закључком утврђени су и појединачни закључци:

**4.1. У поступку планирања уписа ученика у први разред средњих стручних школа Влада Републике Српске и Министарство просвјете и културе нису увијек и правовремено дефинисали уписне политике и критерије који би осигурали ефикасност заједничких активности свих институција усмјерених на повећање степена усклађености уписа са потребама тржишта рада.**

Планирање уписа у први разред средњих школа, због укључености великог броја институција и различитих интереса, захтијева јасне уписне политике, дефинисане и објављене прије покретања оперативних планских активности. То подразумијева и процјену нивоа остварења циљева дефинисаних Стратегијом развоја образовања Републике Српске, те основне документе и показатеље на којима ће бити засновани планови уписа за сваку школску годину. Како је у посматраном периоду изостало доношење докумената са наведеним садржајем, сложени поступак планирања и усаглашавања појединачних планова средњих школа пратила су бројна отворена питања, преписке, промјене и неправовременост у објави информација битних за остале институције и циљне групе. Таквим поступањем повећаван је обим уложених ресурса, а реализација укупног уписа била је знатно испод плана и са трендом погоршања. Истовремено је реализација планова за занимања наведена као потребна у документима Привредне коморе Републике Српске знатно нижа од реализације укупног плана.

Наведено је посебно дошло до изражаја у поступку уписа у школској 2020/2021. години, поводом креирања мјере за подршку повећаном упису ученика за одређена занимања и њиховог проглашења дефицитарним у једном дијелу локалних заједница. За провођење ове мјере осигурана су значајна средства по ученику из Буџета Републике Српске. У околностима када је поступак дефинисања листе дефицитарних занимања започет након објаве Плана уписа у први разред средњих школа, усвојен неколико дана прије објаве конкурса и када је релативно брзо проведена комуникација са осталим субјектима система, неминовни су били одређени недостаци. Посљедица тога било је неостваривање плана уписа ученика за занимања са финансијском подршком, на релативно нижем нивоу од просјечног за сва занимања укупно. У свему томе остала је нејасна улога и одговорност, са једне стране јединица локалне самоуправе за адекватан избор занимања која недостају локалном тржишту рада а са друге, Министарства просвјете и културе за укупну усклађеност уписа са потребама тржишта рада, имајући у виду и присутну високу мобилност

кадрова као и одговорност за избор модела подршке у оквиру дефинисане мјере. Један од недостатака модела представља чињеница да ученицима који су били вољни уписати неко од дефицитарних занимања у најближој средњој школи али до које није постојала могућност организованог превоза, није омогућен и неки други вид подршке, као што би било суфинансирања смјештаја. Ово је значајно питање с обзиром да је дио дефицитарних занимања заступљен у малом броју средњих школа, а нека од њих и само у једној школи на цијелом подручју Републике Српске.

**4.2. Постојећим подзаконским актима Министарства просвјете и културе није довољно јасно дефинисан јединствен начин планирања уписа и сложеног усклађивања мишљења различитих партнера дефинисаних Законом о средњем образовању и васпитању и није вршен адекватан надзор реализације усвојених планова.**

Налази ревизије указују на значајне разлике у праксама везано за начин и број институција укључених у планирање, везано за број предузиманих активности, њихов редосљед и рокове као и у праксама усаглашавања и заснованости промјена достављених приједлога средњих школа.

Подзаконским регулаторним актима и политикама Министарство просвјете и културе није јасно дефинисало документ који презентује потребе тржишта рада, као поуздану основу за планирање. За учеснике у планирању а посебно средње школе недовољно је јасно које информације, ко и до којег рока им треба учинити доступним како би имали релеватне показатеље о очекиваној излазној компоненти планирања. Са друге стране, није дефинисан ни садржај документа који би садржавао процјену броја ученика за упис као важну улазну компоненту, посматрано на нивоу Републике Српске, регија и јединица локалне самоуправе. Своје приједлоге планова средње школе у том случају нису биле обавезне посматрати у ширем контексту, а Министарство просвјете и културе није располагало кључним и усаглашеним контролним механизмом за реално планирање и давање сагласности на приједлоге средњих школа. Посљедица наведеног су усвојени планови са бројем ученика значајно изнад броја ученика који завршавају девети разред, укупно и на нивоу јединица локалне самоуправе. Таква планска прекапацитираност уписа у први разред средњих школа резултирала је немогућношћу довољног уписа у занимања која су потребна привреди а за која не постоји довољан интерес ученика. У срединама гдје је и број ученика планиран за упис минимално одступао од броја ученика који су завршавали девети разред, реализација уписа је на нивоу плана, укључујући и она занимања која су у другим срединама остала неуписана а била су финансијски подржана.

Налази су показали да објављени планови уписа, посматрани по структури занимања и струка, нису досљедно извршавани у околностима када је то било могуће. Иако је укупан број ученика пријављених за упис био знатно мањи од планираног броја, за дио занимања одобран је упис значајно већи од планираног. Ово је додатно утицало на смањење степена реализације плана за дефицитарна занимања, као и за дио других занимања, наведених као потребна тржишту рада у документима Привредне коморе Републике Српске.

**4.3. У околностима нејасне регулаторне дефинисаности улоге и одговорности јединица локалне самоуправе, значајан дио њих није укључиван у поступак уписа а улога осталих јединица локалне самоуправе најчешће није остваривана кроз ефикасан и значајнији утицај на обим и структуру уписа.**

Обим и структура планираног уписа ученика у средње школе за сваку јединицу локалне самоуправе има вишедимензионални значај. Уколико се такав упис врши у

средњу школу на њеном подручју значај се повећава с обзиром да средња школа представља значајног послодавца са једне стране а са друге је осигурана већа доступност средњег образовања за ученике са њеног подручја и нижи трошкови за њихове родитеље, грађане те јединице локалне самоуправе. У таквим је околностима омогућен утицај на креирање структуре уписа по занимањима, његово усмјеравање према потребама локалног тржишта и осигурава значајан ресурс за развој.

Налази су показали да су мишљења на приједлог плана уписа средњим школама давале само локалне управе јединица локалне самоуправе на чијем се подручју налазила средња школа, без обзира на структуру планираних ученика по основу пребивалишта. Имајући у виду постојећу мрежу средњих школа, таква пракса је значила искљученост више од четвртине јединица локалне самоуправе из права на изјашњавање о питањима уписа. На значај таквог проблема указују информације да је за одређена занимања у неким средњим школама број уписаних ученика у већем дијелу био са подручја других јединица локалне самоуправе, оних које нису имале средњу школу или оних чија средња школа није образовала то занимање. Прилику за давање мишљења о потреби за таквим занимањима нису имали ни локални послодавци ни јединице локалне самоуправе са чијег су подручја такви ученици, укључујући и оне веће и привредно најразвијеније локалне заједнице.

**4.4. Кроз поступке планирања и реализације планова уписа расположиви капацитети средњих школа, посматрани на локалном и регионалном нивоу, нису адекватно вредновани и ефикасно кориштени у циљу оптимизације односа жеља ученика и потреба тржишта рада.**

Налази ревизије показали су да су средње школе проводиле дуготрајне и сложене поступке креирања приједлога планова уписа, полазећи од властитих капацитета, жеља ученика заснованих на анкетама и потребама тржишта рада заснованих на обавезним мишљењима и документима институција дефинисаних Законом о средњем образовању и васпитању. Честе и значајне промјене приједлога, укључујући и промјену структуре струка и занимања, нису биле подржане правовременим и адекватним промјенама у капацитетима. Ово је најчешће резултирало ниским степеном остварења усвојеног плана а често и потпуним изостанком уписа за нека занимања потребна тржишту рада.

Низак ниво реализације укупног плана уписа и изостанак уписа за одређена занимања повезан је и са неуважавањем процјена средњих школа о могућем броју и структури по занимањима, али и о могућем броју ученика по одјељењу, засновану на полној структури ученика деветих разреда и традиционалној подјели занимања у складу са тим. Покушаји школа да изврше оптимизацију различитих захтјева, засновану на показатељима о жељеном избору ученика и њиховој полној структури, на обиму и структури потреба локалних послодаваца и на расположивим властитим капацитетима, често је значила предлагање мањег броја ученика по одјељењу од оптималног али у границама дефинисаног Законом о средњем образовању и васпитању. Изостанак сагласности Министарства просвјете и културе на такав план и кориговање истог имали су за посљедицу додатну корекцију плана, након његове објаве и након првог уписног рока, и давање сагласности на мањи број ученика по одјељењу, а што је често значило враћање на првобитни приједлог школе.

## 5. ПРЕПОРУКЕ

У овом дијелу извјештаја, а на темељу презентованих налаза и изнесених закључака, креиране су препоруке ревизије. Препоруке се упућују Влади Републике Српске, Министарству просвјете и културе, јединицама локалне самоуправе и средњим школама.

### Препоруке за Владу Републике Српске и Министарство просвјете и културе

Влада Републике Српске и Министарство просвјете и културе имају кључну надлежност у креирању уписних политика у прве разреде средњих школа, доношењу планова уписа и надзору над реализацијом истих. Повезано са тим, а у циљу осигурања адекватног регулаторног оквира за средње образовање даје се препорука:

#### **5.1. Влада Републике Српске и Министарство просвјете и културе требају, на темељу свеобухватне анализе реализације планова уписа, преиспитати адекватност постојећих регулаторних рјешења, конкретније дефинисати одговорност институција укључених у поступак планирања и осигурати ефикасан надзор над системом у цјелини.**

Кроз доношење нових или измјене постојећих прописа Влада Републике Српске треба дати одговоре на неколико питања и недостатака констатованих у налазима и закључцима овог Извјештаја. Такве би промјене требале бити усмјерене ка могућој уједначености постојећих пракси у остваривању улоге сваке од институција укључене у планирање уписа, у складу са Законом о средњем образовању и васпитању. Наведено подразумијева јасну дефинисаност основних показатеља и аргумената на којима могу да се заснивају приједлози, мишљења и одлуке сваког од учесника у поступку. Такви показатељи треба да укључују дефинисаност реалне основе за планирање укупног броја ученика по сваком од могућих нивоа посматрања са једне стране и дефинисаност основе за процјену потреба тржишта рада са друге стране. Уједначено планирање, засновано на таквим показатељима, даје могућност најбоље могуће усклађености планске структуре уписа по занимањима са потребама тржишта рада и реализације циљева из Стратегије развоја образовања Републике Српске.

Процјена потреба тржишта рада, као основе за креирање политика уписа представља сложен задатак, посебно због његове отворености и динамичности. У том контексту неопходно је дефинисати временску и просторну димензију таквих процјена, структуру образложења, адресе на коју се такви документи упућују и институције које имају обавезу да их уважавају у оквиру својих надлежности.

У оквиру потребних регулаторних промјена неопходно је редефинисати улогу Завода за запошљавање Републике Српске као кључног партнера у осигурању поуздане слике стања понуде и потражње на тржишту рада, на којој је могуће заснивати генералне уписне политике за сваку школску годину. Капацитети Завода за запошљавање Републике Српске омогућавају праћење потреба тржишта рада и стања незапослених уз могућу процјену тренда одређених занимања. У том је смислу могуће осигурати преглед занимања систематизован по основу очекиваног раста, стагнације или пада потражње. Такав документ би, уз дефинисаност и осталог могућег садржаја, омогућио Влади Републике Српске и Министарству просвјете и културе сагледавање усклађености потреба за одређеним занимањима на тржишту рада са адекватним кадровима кроз двије димензије. Једна од њих, краткорочна, подразумијевала би доквалификације и преквалификације незапослених лица са евиденције Завода за запошљавање Републике Српске а друга дугорочна, подразумијевала би планирање уписа у прве разреде средњих школа усаглашеног са будућим потребама тржишта рада и развојним плановима пословних субјеката.

Постојећи потпуни изостанак сагледавања димензије регионалног приступа у планирању уписа треба кориговати кроз дефинисање јасне улоге јединица локалне самоуправе и начина њихове комуникације са осталим учесницима које би оне биле у обавези проводити. У односу на постојеће стање, ово подразумева додатно дефинисање специфичности улога за дио јединица локалне самоуправе које немају ни једну средњу школу на свом подручју и оних чије постојеће средње школе не образују кадрове и занимања потребна њиховом специфичном локалном тржишту рада.

Кроз додатно регулисање надлежности и улога потребно је оставити довољно простора јединицама локалне самоуправе и повезаним средњим школама за усаглашавање на локалном и регионалном нивоу а у складу са тим редефинисати и ниво одговорности истих. Оправданост таквих промјена и могуће побољшање ефикасности укупних поступака заснива се и на оствареним резултатима већ присутних пракси али у мањем обиму. Оне су показале да је у околностима континуитета синхронизованог дјеловања јединица локалне самоуправе и школа и истрајавања на усвајању властитих приједлога ипак било могуће остварити добре резултате уписа и дати евидентан допринос развоју привреде и повећању стопе запослености на локалном подручју.

**5.2. Министарство просвјете и културе треба да јасније дефинише сложени поступак креирања, доношења и реализације планова уписа у смислу рокова и докумената, те критерије за коначно одлучивање, остављајући простор за селективан приступ и уважавање специфичности појединих јединица локалне самоуправе, средњих школа и обима потреба локалних послодаваца за појединим занимањима.**

Важећи Закон о средњем образовању и васпитању оставио је довољно простора да се, везано за поступак планирања и реализације уписа и остваривања стратешког циља његове усклађености са тржишем рада, кроз правилнике, инструкције или упутства детаљније и јасније уреди ови сегменти. Документи таквог садржаја би требали осигурати да се поступак учини ефикаснијим, кроз смањење великог броја активности, понављаних корака и вршених корекција након достављених приједлога и захтјева средњих школа а што је било посљедица недефинисаности полазних основа на којима се планирање треба заснивати.

У оквиру наведених потреба за регулаторним допунама је посебно важно да Министарство просвјете и културе на почетку планског процеса јединствено дефинише начин процјене броја ученика на којем ће се заснивати план уписа. У оквиру укупних информација потребних за такве процјене треба учинити доступним податке о броју ученика који завршавају девети разред а којима располаже Министарство просвјете и културе у оквиру ресора за основно образовање. Подаци о укупном броју за Републику Српску требају бити систематизовани по јединицама локалне самоуправе и регијама, уз обавезно навођење структуре по полу. По истој структури потребно је пратити резултате предложених и усвојених планова уписа, како би се могле пратити процјене „миграција“ ученика, како на регионалном нивоу тако и шире у оквиру Републике Српске у цјелини. Наведени приступ би осигурао и потребне информације о броју и структури одлазака ученика ван простора Републике Српске и обрнуто.

Министарство просвјете и културе треба, кроз одговарајуће регулаторне акте, укључујући и инструкције, дефинисати редосљед корака, рокове, начине документовања и обавезу образлагања достављених мишљења и приједлога сваког од учесника у планирању и реализацији уписа. Поступање институција у складу са таквим актима би Министарству просвјете и културе осигурало поуздане аргументе

за коначну одлуку о плану уписа за сваку средњу школу и за сваку јединицу локалне самоуправе и регију као збирном плану за све средње школе на њиховом подручју а тиме и за Републику Српску у цјелини.

**5.3. Јединице локалне самоуправе требају правовремено и цјеловито разматрати питања усклађености средњег образовања са локалним потребама тржишта рада и кроз поступке планирања и реализације уписа развити моделе ефикасне комуникације са осталим институцијама система.**

Јединице локалне самоуправе требају разматрати питања средњег образовања у контексту укупних планова развоја и у складу са тим дефинисати адекватне моделе укључивања сваке од њих у креирање уписних политика, доношење планова уписа и њихове реализације. Уз уважавање постојеће мреже средњих школа, ова укљученост подразумијева сарадњу сваке јединице локалне самоуправе са свим средњим школама које образују занимања потребна њеном локалном тржишту рада, независно на чијем подручју се такве школе налазе. Ово подразумијева усаглашавање и размјену мишљења и са јединицама локалне самоуправе на нивоу регије па и шире, имајући у виду заступљеност потребних занимања и присутну мобилност ученика, незапослених и запослених лица.

Адекватним укључивањем свих јединица локалне самоуправе треба отклонити недостатке постојећих приступа планирању и реализацији уписа у први разред средњих школа. Такви недостаци су значили да дио јединица локалне самоуправе није имао прилику утицати на осигурање потребног броја и структуре кадрова за развој своје локалне привреде и веће стопе запослености. Промјенама је потребно отклонити могућност умањења резултата планирања и потребне улоге јединица локалне самоуправе које су биле укључене у планирање а чији је узрок био значајан број ученика уписаних у њихове средње школе а без пребивалишта на њиховом подручју.

Усвајање нових модела укључивања јединица локалне самоуправе у поступак планирања уписа у средње школе треба да подразумијева промјене у садржају и квалитету извршаваних обавеза у складу са Законом о средњем образовању и васпитању. Мишљења надлежне јединице локалне самоуправе требају бити документи оквирног садржаја и квалитативног карактера а што је и била пракса мањег броја њих. Школама треба пружити информације о растућим привредним дјелатностима на локалном подручју и врстама потребних струка, заснованих на претходној анализи стања привреде и образовања и утврђених стратешких циљева и праваца развоја привреде и образовања. Таквим промјенама у начинима учешћа јединица локалне самоуправе, средње школе би добиле јасне и јединствене полазне индикаторе будућих локалних потреба тржишта рада и могле преузети пуну одговорност за усаглашавање истог са властитим капацитетима. У таквим околностима осигурава се додатни мотив и одговорност за поступање средњих школа и стварају услови за могућност досљедне реализације планова уписа. У том је смислу потребно да јединице локалне самоуправе усагласе и у одређеној мјери уједначе приступе извршавању наведене обавезе, заснивајући све то на анализи предности и недостатака претходних разноврсних приступа и резултата уписа, повезаних са сваким од тих приступа.

**5.4. У циљу већег степена усклађености средњег образовања са потребама тржишта рада средње школе требају развијати и усаглашавати методологију планирања и реализације уписа, кроз заснивање одлука на релевантним показатељима и балансирано уважавање мишљења осталих партнера.**

У складу са редефинисаним регулаторним оквиром, средње школе требају развити своје методологије планирања и реализације уписа, усаглашене са осталим школама, посебно у оквиру регије. То подразумева јасну дефинисаност и усаглашеност са Министарством просвјете и културе око кључних показатеља на којима ће се заснивати план уписа, посматран прије свега из перспективе структуре занимања и распореда броја ученика по тим занимањима. Уз претходну дефинисаност начина планирања укупног броја ученика за упис и усаглашеност тог броја са другим повезаним школама, постојећи капацитети школе и одобрени програми и занимања треба да имају кључну улогу у структурирању плана и његовом усклађивању са дефинисаним локалним потребама тржишта рада. У складу са тим, активности школе на избору и приједлогу структуре занимања, броја одјељења и ученика по занимању и одјељењу, увијек посматрано и кроз полну структуру, требају представљати оптимизацију степена уважености свих тих различитих интереса и показатеља и поуздану процјену успјешне реализације плана уписа.

Потребним промјенама у планирању, наведеним за надлежне институције вишег нивоа, треба да се средњим школама понуди генерални оквир за планирање уписа, заснованог на потребама тржишта рада и инструкције за сваку школску годину. На тај начин се мијења постојећа перцепција да средње школе имају прилику да доста самостално креирају приједлоге својих планова уписа иако то демантује њихова каснија обавеза да такве приједлоге често и у значајнијој мјери коригују. Потреба дефинисања усаглашеног начина планирања и јасних елемената на којима су засновани планови уписа треба резултирати смањењем броја промјена предложених планова и посљедица које су услједиле након тога.

Дефинисањем и усаглашавањем методологије планирања уписа на нивоу средњих школа са Министарством просвјете и културе треба смањити ниво неусклађености усвојених планова уписа са постојећим капацитетима школа и ријешити проблем неадекватности рока да се та питања неусклађености квалитетно ријеше. Промјене требају осигурати правовремене активности на реструктурирању капацитета школе посматрано по занимањима, како наставничког особља тако и капацитета за практичну наставу. Постојећим поступком усаглашавања и промјенама које се догађају у другој половини првог квартала, не оставља се довољан простор да се питање капацитета средњих школа квалитетно ријешити. Стога је неопходно да се питање структуре занимања и струка, које се укључују у планове уписа у свакој од школских година, усагласи раније. За средње школе поступак планирања у дефинисаном року треба да буде креирање најбоље могуће структуре занимања и броја ученика по сваком од њих, али из таквог, унапријед дефинисаног оквира.

Вођа ревизорског тима

Роса Умићевић, с.р.



## 6. ПРИЛОЗИ УЗ ИЗВЈЕШТАЈ

### Прилог број 1 - Листа референци – попис аката

1. Устав Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 21/92 – пречишћени текст, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/11)
2. Закон о Влади Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 118/08)
3. Закон о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", број 115/18)
4. Закон о локалној самоуправи ("Службени гласник Републике Српске", број 97/16, 36/19, 61/21)
5. Закон о средњем образовању и васпитању ("Службени гласник Републике Српске", број 41/18)
6. Уредба са законском снагом о измјени и допунама Закона о средњем образовању и васпитању ("Службени гласник Републике Српске", број 35/20)
7. Закон о измјенама и допунама Закона о средњем образовању и васпитању ("Службени гласник Републике Српске", број 92/20)
8. Закон о средњем образовању и васпитању ("Службени гласник Републике Српске", број 74/08, 106/09, 104/11, 33/14)
9. Уредба о педагошким стандардима за средње образовање ("Службени гласник Републике Српске", број 5/10, 76/11, 70/13, 120/14)
10. Уредба о педагошким нормативима за средње образовање ("Службени гласник Републике Српске", број 4/11)
11. Уредба о стандардима занимања ("Службени гласник Републике Српске", број 3/20)
12. Правилник о плану уписа ученика у први разред средњих школа ("Службени гласник Републике Српске", број 33/18)
13. Правилник о плану уписа ученика у први разред средњих школа ("Службени гласник Републике Српске", број 29/19)
14. Исправка Правилника о плану уписа ученика у први разред средњих школа ("Службени гласник Републике Српске", број 38/19)
15. Правилник о плану уписа ученика у први разред средњих школа ("Службени гласник Републике Српске", број 37/20)
16. Правилник о плану уписа ученика у први разред средњих школа ("Службени гласник Републике Српске", број 34/21)
17. Правилник о упису ученика у први разред средњих школа ("Службени гласник Републике Српске", број 31/19)
18. Правилник о садржају и начину вођења документације и евиденције и обрасцима јавних исправа у средњој школи ("Службени гласник Републике Српске", број 71/19)
19. Правилник о наставном плану и програму за стручне школе у трогодишњем трајању ("Службени гласник Републике Српске", број 91/18)
20. Правилник о наставном плану и програму за стручне школе у трогодишњем трајању ("Службени гласник Републике Српске", број 81/20)

21. Правилник о наставном плану и програму за стручне техничке школе у четворогодишњем трајању ("Службени гласник Републике Српске", број 92/18)
22. Правилник о измјени Правилника о наставном плану и програму за стручне техничке школе у четворогодишњем трајању ("Службени гласник Републике Српске", број 57/19)
23. Правилник о наставном плану и програму за стручне техничке школе у четворогодишњем трајању ("Службени гласник Републике Српске", број 80/20)
24. Правилник о начину образовања ученика код послодавца ("Службени гласник Републике Српске", број 65/19)
25. Правилник о измјени Правилника о начину образовања ученика код послодавца ("Службени гласник Републике Српске", број 12/21)
26. Одлука о називима струка и занимања у средњим техничким и средњим стручним школама у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 48/04)
27. Стратегија развоја образовања Републике Српске за период 2016-2021. године, Бања Лука, јануар 2016. године
28. Одлука о усвајању Стратегије развоја образовања Републике Српске за период 2016-2021. године, ("Службени гласник Републике Српске", број 32/16)
29. Акциони план Стратегије развоја образовања Републике Српске за период 2016-2021. године, Бањалука, јуни 2016. године
30. Акциони план спровођења реформских процеса у области образовања у Републици Српској
31. Стратегија запошљавања Републике Српске 2016-2020, Бањалука, септембар 2016. године
32. Одлука о усвајању Стратегије запошљавања Републике Српске 2016-2020. година ("Службени гласник Републике Српске", број 90/16)
33. Одлука о усвајању Акционог плана запошљавања у РС у 2018 ("Службени гласник Републике Српске", број 30/18)
34. Одлука о измјени одлуке о усвајању Акционог плана запошљавања у РС у 2018 ("Службени гласник Републике Српске", број 52/18)
35. Одлука о измјени одлуке о усвајању Акционог плана запошљавања у РС у 2018 ("Службени гласник Републике Српске", број 64/18)
36. Одлука о усвајању Акционог плана запошљавања у РС у 2019 ("Службени гласник Републике Српске", број 26/19)
37. Одлука о измјени Одлуке о усвајању Акционог плана запошљавања у РС у 2019 ("Службени гласник Републике Српске", број 57/19)
38. Акциони план запошљавања у Републици Српској за 2020. годину ("Службени гласник Републике Српске", број 57/20)
39. Одлука о измјени Одлуке о усвајању Акционог плана запошљавања у Републици Српској за 2020. годину ("Службени гласник Републике Српске", број 88/20)
40. Стратегија развоја Града Бања Лука у периоду 2018-2027. године, Бањалука, децембар 2018. године
41. Одлука о усвајању Стратегије развоја Града Бања Лука у периоду 2018-2027. године, децембар 2018. године
42. Стратегија развоја Града Градишка за период 2019-2027. година, Градишка, децембар 2018. године

43. Акциони план образовања и запошљавања Града Градишка за период 2019-2020. године, Градишка, јул 2019. године
44. Ревидирана стратегија развоја Града Добоја 2016-2020. године, Добој, јуни 2016. године
45. Стратегија образовања одраслих у контексту цјеложивотног учења на подручју Града Добој за период од 2015 до 2020. године, Добој, август 2015. године
46. Стратегија развоја Града Бијељине 2014-2023. године, Бијељина, децембар 2013. године
47. Стратегија развоја Града Требиње 2018-2027. године, Требиње, новембар 2017. године
48. Стратегија развоја општине Козарска Дубица 2011-2020. године, Козарска Дубица, децембар 2010. године
49. Стратегија развоја општине Нови Град 2017-2026. године, Нови Град, 28. март 2017. године
50. Омладинска политика општине Нови Град 2019-2023. године, Нови Град, јул 2019. године
51. Стратегија развоја општине Теслић за период 2018-2027. године, Теслић, децембар, 2017. године
52. Стратегија развоја општине Пале за период од 2017 до 2026. године, Пале, 2016. године
53. Омладинска политика општине Пале
54. Стратегија развоја општине Лопаре 2014-2023. године (ревидирана за период 2019-2023. године), Лопаре, јул 2019. године
55. Стратегија развоја општине Милићи 2017-2022. године, Милићи, март 2017. године
56. Стратегија за младе општине Милићи 2018-2023. године, Милићи, фебруар 2018. године
57. Стратегија развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у општини Милићи за период 2018-2023. година, Милићи, април 2018. године
58. Програм економских реформи Републике Српске за период 2018-2020 ("Службени гласник Републике Српске", број 124/17)
59. Програм економских реформи Републике Српске за период 2019-2021 ("Службени гласник Републике Српске", број 122/18)
60. Програм Владе Републике Српске за мандатни период 2018-2022. година, мандатара Радована Вишковића
61. Зајенички програм и буџетски оквир Уједињених нација за Босну и Херцеговину 2015-2019: Оквир развојне помоћи Уједињених нација
62. Анализа оствареног напретка у реализацији Стратегије Запошљавања Републике Српске 2011-2015. година, децембар 2013. године
63. Анализа и пројекције тржишта рада у Републици Српској 2017-2021. бањалука јули 2017. година
64. Анализа и пројекције тржишта рада у Републици Српској 2019-2022. Бањалука април 2019. година
65. Анализа резултата истраживања о потребама привреде за кадровима у Републици Српској са освртом на основна привредна кретања у 2019. години, Бања Лука, фебруар 2020. године

66. Анализа резултата истраживања о потребама привреде за кадровима у Републици Српској са освртом на основна привредна кретања у 2020. години, Бања Лука, фебруар 2021. године
67. Анализа уписне полититке у средњошколском образовању у Федерацији Босне и Херцеговине с аспекта тржишта рада, Мостар, новембар/студени 2013. године
68. Истраживање тржишта рада у Републици Српској 2020-2021
69. Статистички билтен, Средње образовање 2018-2019
70. Статистички билтен, Средње образовање 2019-2020
71. Статистички билтен, Средње образовање 2020-2021
72. Статистички билтен, Плате, запосленост и незапосленост, 2020. година
73. Извјештај о раду и пословању Јавне установе Завод за запошљавање Републике Српске за 2019. годину, Пале, фебруар 2020.године.
74. Закон о средњем образовању и васпитању Републике Србије, Службени гласник Републике Србије, број 55/13, 101/17.
75. Стање и перспективе запошљавања младих у Републици Србији, Београд, децембар 2017. године
76. Закон о струковном образовању Републике Хрватске, Народне новине 2009.
77. Закон о измјенама и допуни Закона о струковном образовању Републике Хрватске, Народне новине, 2018. године
78. Хрватски завод за запошљавање, Препоруке за образовну уписну политику и политику стипендирања, просинац 2019.
79. Хрватски завод за запошљавање, Препоруке за образовну уписну политику и политику стипендирања, просинац 2020.
80. Министарство рада и мировинског сустава, План имплементације гаранција за младе за раздобље од 2019. до 2020. године, Загреб, 2019. година

**Прилог број 2 – Упитник за Министарство просвјете и културе, Преглед података о плану и реализацији уписа ученика у први разред средње школе за период 2018-2020. године**

Р. бр.	Опис	Планирано за школску годину:			Реализовано за школску годину:			Напомена
		2018/2019	2019/2020	2020/2021	2018/2019	2019/2020	2020/2021	
	<b>БРОЈ УЧЕНИКА КОЈИ СУ:</b>							
<b>1.</b>	завршили основну школу на подручју РС							
<b>2.</b>	уписали ПРВИ разред средње школе_УКУПНО							
<b>2.1.</b>	уписали ПРВИ разред средње школе у СШ за које Министарство доноси План уписа							
2.1.1.	уписали ПРВИ разред средње школе у занимања дефинисана Закључком Владе као дефицитарна у школској 2020/2021. години_УКУПНО							
2.1.1.	уписали ПРВИ разред средње школе а имају стипендију и другу подршку из буџета РС у неким ЈЛС/СШ по основу дефицитарности занимања							
<b>2.2.</b>	уписали ПРВИ разред средње школе у СШ за које Министарство НЕ доноси План уписа							
2.2.1.	уписали ПРВИ разред средње школе у СШ за које Министарство НЕ доноси План уписа у дефицитарна занимања утврђена за 2020/2021.							

**Прилог број 3 – Упитник за средње школе, Преглед података о плану и реализацији уписа у први разред средње школе за период 2018-2020. године**

Р. Бр. ру	Зан	Опис/школска година		Број ученика по Правилнику о плану уписа			Број пријављених ученика_први рок_први избор			Број уписаних ученика_коначно		
		Струка	Занимање	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2018/2019	2019/2020	2020/2021
1	1	Геодезија и грађевинарство	Грађевински техничар									
	2		Архитектонски техничар									
	3		Геодетски техничар									
	4		Каменорезац									
	5		Зидар									
	6		Армирач-бетонирач									
2	7	Шумарство и обрада дрвета	Шумарски техничар									
	8		Техничар за обраду дрвета									
	9		Техничар за обраду дрвета CNC									
	10		Тапетар-декоратер									
	11		Столар									
3	12	Електротехника	Техничар електроенергетике									
	13		Техничар мехатронике									
	14		Техничар електронике									
	15		Техничар информ. технологија									
	16		Техничар рачунарарства									
	17		Техничар рачунар. и програмир									
	18		Електричар									
	19		Електричар-механичар									
	20		Електроничар-механичар									
	21		Електроничар теле комуникација									
	22		Аутоелектричар									
23	Електричар-електроинсталатер											

4	24	Машинство и обрада метала	Техничар CNC технологија										
	25		Машински техничар за комјутерско конструисање										
	26		Варилац										
	27		Бравар										
	28		Бравар-заваривач										
	29		Ауто-механичар										
	30		Обрађивач метала резањем										
	31		Металобрусач										
	32		Механичар										
	33		Механичар греј. и расхл. технике										
	34		Оптичар										
35	Инсталатер												
5	36	Текстилство и кожарство	Модни кројач										
	37		Модни галантериста										
	38		Текстилни техничар										
	39		Дизајнер модни техничар										
	40		Техничар моделар обуће										

6	Саобраћај	41	Техничар друмског саобраћаја								
		42	Техничар логистике и шпедиције								
		43	Возач моторних возила								
		44	Ваздухопловни техничар								
		45	Техничар жељез. саобраћаја								
		46	Техничар ПТТ саобраћаја								
		47	Руководилац грађевинских и претов. машина и кранова								
7	Пољопривреда и прерада хране	48	Ветеринарски техничар								
		49	Пољопривредни техничар								
		50	Прехрамбени техничар								
		51	Воћар-виноградар								
		52	Пекар								
		53	Прехрамбени прерађивач								
		54	Месар								
		55	Цвјећар-вртлар								
		56	Агротехничар								
		57	Агропроизвођач								
			<b>УКУПНО</b>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
			<b>Остала занимања</b>								
			<b>СВЕУКУПНО</b>	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0



**Прилог број 4 – Упитник за једнице локалне самоуправе, Преглед података о плану и реализацији уписа ученика у први разред средње школе за период 2018-2020. година**

Р. бр.	Опис	Школска година			Напомена ЈЛС / Извор података
		2018/2019	2019/2020	2020/2021	
	БРОЈ УЧЕНИКА КОЈИ СУ:				
<b>1.</b>	<b>Завршили ОШ на подручју ЈЛС/..... и могу бити уписани у СШ у школској:</b>				
1.1.	од тога: уписани у СШ на подручју ЈЛС/.....				
1.2.	од тога: уписани у СШ на подручју других ЈЛС (којих...)				
<b>2.</b>	<b>Укупно уписани у СШ на подручју ЈЛС /.....</b>				
2.1.	од тога: уписани са подручја ЈЛС/.....				
2.2.	од тога: уписани са подручја других ЈЛС (којих...)				

**Прилог број 5 – Преглед динамике незапослених и запослених лица у периоду 2017-2019. година**

Р. Бр.	Опис/година	Број незапослених_стање									Број запослених_Стање		
		Укупно			ССС (са КВ)			КВ			Укупно		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
<b>1.</b>	<b>УКУПНО</b>	114.364	96.005	87.037	73.220	61.759	55.436	38.481	31.620	27.860	260.608	266.309	272.369
<b>1.1.</b>	15-29 година			22.174									
<b>1.2.</b>	30-44 година			29.601									
<b>1.3.</b>	45-54 година			19.856									
<b>1.4.</b>	55-65 година			15.406									

**Прилог број 6 – Преглед дефицитарних занимања по Закључку Владе Републике Српске**

Преглед дефицитарних занимања за које ће Влада Републике Српске финансирати стипендије у износу од 100 КМ и превоз на мјесечном нивоу, ученицима који се уписују у први разред средње школе у школској 2020/21 години

РЕДНИ БРОЈ	СРЕДЊА ШКОЛА	ДЕФИЦИТАРНА ЗАНИМАЊА
1	Грађевинска школа Бања Лука	зидар, армирач-бетонирач
2	Пољопривредна школа Бања Лука	пекар, месар
3	Техничка школа Бања Лука	бравар-заваривач
4	Школа ученика у привреди Бања Лука	техничар моделар обуће
5	Средњошколски центар Челинац	бравар-заваривач
6	Средњошколски центар "Никола Тесла" Котор Варош	бравар-заваривач
7	Машинска школа Мркоњић Град	електричар-електроинсталатер
8	Машинска школа Приједор	алатничар, бравар-заваривач
9	Пољопривредно-прехранбена школа Приједор	пекар
10	Средњошколски центар "Никола Тесла" Козарска Дубица	бравар-заваривач
11	Средњошколски центар "Ђуро Радмановић" Нови Град	електричар-електроинсталатер
12	Техничка школа Добој	бравар-заваривач
13	Саобраћајна и електро школа Добој	електричар-електроинсталатер, аутоелектричар
14	Средња школа "Никола Тесла" Теслић	руководилац грађевинских и претоварних машина и кранова
15	Средњошколски центар "Јован Дучић" Теслић	кувар
16	Средњошколски центар Петрово	бравар-заваривач
17	Средњошколски центар "Никола Тесла" Брод	бравар-заваривач
18	Средњошколски центар "Михајло Пупин" Дервента	модни обућар
19	Стручна и техничка школа Дервента	обрађивач метала резањем, бравар-заваривач
20	Средњошколски центар "Јован Цвијић" Модрича	бравар-заваривач
21	Средњошколски центар "Никола Тесла" Вукоставље	механичар грејне и раскладне технике
22	Средњошколски центар "Никола Тесла" Шамац	бравар-заваривач
23	Техничка школа "Михајло Пупин" Бијељина	бравар-заваривач, столар
24	Средњошколски центар "Вук Караџић" Лопаре	бравар-заваривач
25	Технички школски центар Зворник	бравар-заваривач
26	Средњошколски центар "Петар Петровић Његош" Шековићи	бравар-заваривач
27	Средњошколски центар "Милутин Миланковић" Милићи	бравар-заваривач
28	Средњошколски центар Братунац	бравар-заваривач, обрађивач метала резањем
29	Средњошколски центар Сребреница	прехранбени прерађивач
30	Средњошколски центар Пале	модни кројач, модни галантериста
31	Средњошколски центар Рудо	бравар-заваривач
32	Средњошколски центар Фоча	расадничар
33	Средњошколски центар "Перо Слијепчевић" Гацко	бравар-заваривач
34	Средњошколски центар "Голуб Куреш" Билећа	бравар-заваривач
35	Техничка школа Требиње	руководилац грађевинских и претоварних машина и кранова, механичар грејне и раскладне технике, електричар-електроинсталатер

Извор: Министарство просвјете и културе, Документ „Преглед дефицитарних занимања за које ће Влада Републике Српске финансирати стипендије у износу од 100 КМ и превоз на мјесечном нивоу ученицима који се уписују у први разред средњих школа у школској 2020/2021. години“

**Прилог број 7 - Планови уписа ученика у први разред средњих школа за ново-уведена занимања у 2020/2021. години а проглашена дефицитарним**

Р. бр.	Занимање	ЈЛС	Средња школа	План уписа у 2019/ 2020		План уписа у 2020/ 2021	
				по школи	по занимању	по школи	по Занимању
1	Руководалац грађевинских и претоварних машина и кранова	Теслић	Средња школа "Никола Тесла"	0	0	12	24
		Требиње	Техничка школа	0		12	
2	Расадничар	Фоча	Средњошколски центар	0	0	24	24
3	Бравар-заваривач	Милићи	Средњошколски центар "М. Миланковић"	0	0	24	48
		Рудо	Средњошколски центар	0		24	
4	Алатничар	Приједор	Машинска школа	0	0	24	24
5	Обрађивач метала резањем	Братунац	Средњошколски центар	0		12	12
6	Механичар грејне и расхладне технике	Вукодавље	Средњошколски центар "Никола Тесла"	0	0	12	24
		Требиње	Техничка школа	0		12	
7	Електричар-електроинсталатер	Мркоњић Град	Машинска школа	0	0	24	72
		Нови Град	Средњошколски центар "Ђ. Радмановић"	0		24	
		Добој	Саобраћајна и електро школа	0		12	
		Требиње	Техничка школа	0		12	
8	Модни обућар	Дервента	Средњошколски центар "Михајло Пупин"	0	0	24	24
9	Модни кројач	Пале	Средњошколски центар	0	0	12	12
10	Модни галантериста	Пале	Средњошколски центар	0	0	12	12
11	Техничар за обраду дрвета ЦНЦ	Милићи	Средњошколски центар "М. Миланковић"	0	0	24	24
	<b>УКУПНО</b>			<b>0</b>	<b>0</b>	<b>300</b>	<b>300</b>

Извор: Министарство просвјете и културе, Правилници о плану уписа у прве разреде средњих школа за школску 2019/2020. и 2020/2021. годину

**Прилог број 8 - Упоредни преглед броја незапослених лица по групама и јединицама локалне самоуправе**

Упоредни преглед броја незапослених и запослених лица у 2019. години по групама и ЈЛС													
СВА ЗАНИМАЊА у РС		ЗАНИМАЊА ССС (укључујући и КВ)		ЗАНИМАЊЕ БРАВАР-ЗАВАРИВАЧ									
				Укупно		У ЈЛС које имају школу која образује ово занимање		У ЈЛС које немају школу која образује ово занимање		У ЈЛС са подршком за дефицитарна занимања		У ЈЛС без подршке за дефицитарна занимања	
Број незапослених крајем 2019.	Број запослених у току 2019	Број незапослених у 2019	Број запослених у току 2019	Број незапослених крајем 2019.	Број запослених у току 2019	Број незапослених крајем 2019.	Број запослених у току 2019	Број незапослених крајем 2019.	Број запослених у току 2019	Број незапослених крајем 2019.	Број запослених у току 2019	Број незапослених крајем 2019.	Број запослених у току 2019
1	2	3	4	5=7+9	6=8+10	7=11+13	8=12+14	9	10	11	12	13	14
87.037	44.026	55.436	29.522	2.825	1.416	1.882	1.078	943	338	1.481	827	401	251

Извор: Завод за запошљавање Републике Српске, Извјештај о раду и пословању за 2019. годину; Министарство просвете и културе, Преглед дефицитарних занимања за које ће Влада Републике Српске финансирати стипендије у износу од 100 КМ и превоз на мјесечном нивоу ученицима који се уписују у први разред средњих школа у школској 2020/2021. години“; Преглед броја ученика уписаних у дефицитарна занимања 2020/2021. година

**Прилог број 9 - Упоредни преглед реализације плана уписа и показатеља незапослености за занимање бравар-заваривач по јединицама локалне самоуправе**

Р. Бр.	Град/ Општина	СРЕДЊА ШКОЛА	ЗАНИМАЊЕ БРАВАР-ЗАВАРИВАЧ				
			План уписа 2020/2021	Реализација уписа 2020/2021	Индекс	Незапослених 31.12.2019	Запослено у току 2019
1	Бања Лука	Техничка школа	24	26	108	85	66
2	Градишка	Техничка школа	12	12	100	130	84
3	Челинац	СШ "Челинац"	12	14	117	36	17
4	К. Варош	СЦ "Н. Тесла"	12	8	67	34	24
5	Прњавор	СЦ "Иво Андрић"	12	9	75	55	44
6	Приједор	Машинска школа	24	24	100	45	79
7	К. Дубица	ШЦ "Н.Тесла"	24	31	129	36	15
8	Добој	Техничка школа	24	22	92	141	85
9	Брод	СШЦ "Н. Тесла"	24	23	96	82	80
10	Дервента	Стручна и техничка	12	11	92	43	26
11	Модрича	СЦ "Јован Цвијић"	12	14	117	66	38
12	Теслић	СШ "Н. Тесла"	24	20	83	142	81
13	Зворник	Технички шк. центар	12	12	100	59	24
14	Братунац	СЦ "Братунац"	12	16	133	44	15
15	Милићи	СЦ "М. Миланковић"	24	0	0	13	12
16	Шековичи	СШ "П.П.Његош"	24	7	29	90	33
17	Рудо	СЦ "Рудо"	24	6	25	66	16
18	Бијељина	Тех.Ш "Михаило Пупин"	24	24	100	390	152
19	Угљевик	СШЦ "М.П.Алас"	24	22	92	74	42
20	Лопаре	СЦ "В. Караџић"	24	13	54	43	24
21	Гацко	СЦ "П. Слијепчевић"	24	10	42	60	34
22	Билећа	СЦ "Голуб Куреш"	24	11	46	31	11
	УКУПНО_22		432	335	78	1.765	1002
	Немају подршку_4		72	63	88	401	251
	Имају подршку_18		360	272	76	1.364	751
	Ван узорка_2_имају подршку		36	24	67	117	76
	Укупно-Имају подршку_20		396	296	75	1.481	827
	Свеукупно_24		468	359	77	1.882	1.078

Извор: Министарство просвјете и културе, Правилник о плану уписа у прве разреде средњих школа за школску 2020/2021. годину, Преглед броја уписаних ученика у дефицитарна занимања 2020/2021; Завод за запошљавање Републике Српске, Извјештај о раду и пословању за 2019. годину